

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Milada Martinková, Vladan Slavětínský, Jiří Vlach

Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR

Autoři:

PhDr. Milada Martinková, CSc. (kapitoly: I., II., III.1., IV.4., V., VI., XI.)

Mgr. Vladan Slavětínský (kapitoly: IV.1., IV.2., IV.3., IV.4., XI.)

Mgr. Jiří Vlach (kapitoly: III.2., VI., X.)

Recenzenti:

PhDr. et JUDr. Jana Firstová, Ph.D. (Policejní akademie ČR v Praze, Katedra kriminologie)

Mgr. et Mgr. Stanislava Hoferková, Ph.D. (Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové,
Katedra sociální patologie a sociologie)

Obsah

I. Úvod	9
II. Celorepublikové údaje o oficiálně zaznamenaných případech domácího násilí v ČR během posledních let (vybrané policejní a justiční údaje)	12
II.1. Týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz/§ 215a tz/) - policejní údaje	14
II.2. Vraždy motivované osobními vztahy (§ 140 ntz /§ 219 tz/) - policejní údaje	17
II.3. Vykázání (§ 44 a n. zákona o Policii ČR)	19
II.4. „Domácí násilí“ - údaje z justiční statistiky (ze systému CSLAV)	20
II.5. Příspěvek resortních statistik k poznávání výskytu domácího násilí v ČR	22
III. Výzkum zaměřený na problematiku partnerského domácího násilí	24
III.1. Výzkum obětí domácího násilí - žen, které vyhledaly ubytování v azylových zařízeních, protože se k nim jejich životní partner choval násilně nebo jinak nepřístojně	25
III.1.1. Cíle	25
III.1.2. Zkoumaný soubor, metodika	26
III.1.3. Získané údaje	27
III.1.3.1. Věk žen, jejich vzdělání a sociální status	27
III.1.3.2. Typ azylového zařízení, ve kterém ženy pobývaly, délka pobytu žen zde	28
III.1.3.3. Rodinný vztah mezi ženou a jejím partnerem, národnost partnera, délka soužití ženy s partnerem	29
III.1.3.4. Odkud ženy přišly do azylového zařízení a některé okolnosti odchodu žen z domova od partnerů	31
III.1.3.5. Chování partnera k ženě v období před odchodem ženy od partnera	32
III.1.3.6. Strach ženy ze svého partnera	38
III.1.3.7. Obavy o dítě/děti mezi důvody odchodu ženy od partnera	38
III.1.3.8. Frekvence špatného zacházení partnera se ženou, fyzická zranění žen v důsledku napadení partnerem	39
III.1.3.9. Děti pobývající s matkami v azylových zařízeních – některé jejich charakteristiky	41
III.1.3.10. Děti jako svědci špatného zacházení partnera s jejich matkami	43
III.1.3.11. Hledání pomoci při řešení partnerského domácího násilí	44
III.1.3.12. Trestní stíhání partnera za chování vůči ženě – současné, minulé	45
III.1.3.13. Finanční zdroje žen, zadlužení žen	47
III.1.3.14. Vliv pobytu žen v azylovém zařízení na některé oblasti jejich života	49
III.1.3.15. Prožívání žen jejich aktuální životní situace	50
III.1.3.16. Představa žen o řešení jejich dalšího bydlení	52
III.2. Analýza trestních spisů zabývajících se partnerským domácím násilím	54
III.2.1. Trestná činnost	54
III.2.2. Průběh trestního řízení	56
III.2.3. Vykázání a předběžné opatření	56
III.2.4. Konečné rozhodnutí ve věci	57
III.2.5. Osoba pachatele	58
III.2.6. Osoba oběti	61

IV. Česká právní úprava v oblasti ochrany před domácím násilím - včetně před partnerským domácím násilím	64
IV.1. Vývoj právní úpravy v oblasti ochrany před domácím násilím v ČR	65
IV.2. Aktuální právní úprava ochrany před domácím násilím v ČR	66
IV.2.1. Trestněprávní ochrana	66
IV.2.2. Správněprávní ochrana	69
IV.2.3. Soukromoprávní ochrana	69
IV.3. Postup orgánů činných v trestním řízení ve věci ochrany před domácím násilím	72
IV.3.1. Úloha policie	72
IV.3.2. Úloha státního zastupitelství	73
IV.3.3. Úloha soudů	73
IV.4. Nápravné působení na osoby dopouštějící se domácího násilí (v kompetenci Ministerstva spravedlnosti ČR)	74
IV.4.1. Dohled Probační a mediační služby ČR nad pachateli domácího násilí	74
IV.4.2. Nápravné působení na pachatele domácího násilí ve věznicích – programy zacházení	79
V. Diskuze k poznatkům, doporučení	84
VI. Resumé	90
VII. Summary	96
VIII. Použité prameny informací	102
IX. Příloha č. 1 – Třídící znak „domácí násilí“ (pro CSLAV)	106
X. Příloha č. 2 – Kazuistiky (1-5)	108
XI. Příloha č. 3 – Tabulky s vybranými statistickými údaji PMS ČR (§ 198, § 337 odst. 2 ntz /§ 215, § 171 odst. 4 tz/)	114
XII. Příloha č. 4 – Dotazník	120

Seznam použitých zkratk

AZ - azylové zařízení
DN - domácí násilí
IC - intervenční centrum
IKSP - Institut pro kriminologii a sociální prevenci
GR VS ČR - Generální ředitelství Vězeňské služby ČR
MS ČR (MS, MSP) - Ministerstvo spravedlnosti ČR
MPSV ČR - Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MV ČR - Ministerstvo vnitra ČR
NAP DN - Národní akční plán prevence domácího násilí
noz - zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník
ntz - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
OPP - trest obecně prospěšných prací
o.s.ř. (OSŘ) - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
oz - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
PČR - Policie ČR
PMS ČR (PMS) - Probační a mediační služba ČR
PO - podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody
POD - podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem
PPD - podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody
Přes. Z. - zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
PUPD - podmíněné upuštění od potrestání s dohledem
ŘSPP PP ČR - Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR
TO - trestní opatření
tr. č. - trestný čin
tr. čin - trestný čin
tr. ř. - zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
tz - zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
ZoP - zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR
zr - zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
zsm - zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
zzřs - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

I.

Úvod

Při analýzách násilných jednání obyvatel České republiky je nezbytné věnovat pozornost i jevu domácího násilí. Jde o fenomén, který je hodnocen ve svých některých formách nejen jako sociální patologie, ale i jako závažná trestná činnost. O míře latence domácího násilí v naší populaci se zatím mnoho neví, nicméně se předpokládá, že je značná. Jev domácího násilí však není zatím dostatečně probádán ani v mnohých jiných svých rovinách. K jeho postupnému podrobnějšímu poznání v ČR, které by mělo vyústit i do lepší prevence a účinnější intervence, by měl přispět také výzkum, jehož výsledky shrnuje tato monografie.

Ta vznikla z podnětu Národního akčního plánu prevence domácího násilí na léta 2011-2014 (dále též NAP DN), schváleného vládou 13. 4. 2011, z úkolu č. 7.2. - Provést výzkum forem a trendů domácího násilí z hlediska dopadů na oběti i možného působení na pachatele. Cílem výzkumu, který se stal součástí Střednědobého plánu výzkumné činnosti IKSP na období let 2012-2015¹, schváleného ministrem spravedlnosti, a který reagoval na zmíněný úkol č. 7.2. NAP DN, bylo: 1. zjistit dostupné údaje souhrnnějšího charakteru o v současnosti v ČR evidovaných případech domácího násilí (provést analýzu vybraných statistických dat z posledních několika let o vývoji výskytu oficiálně zaznamenaných případů domácího násilí podle vybraných ustanovení příslušných právních předpisů), 2. zjistit vybrané údaje o dopadu evidovaných případů domácího násilí (partnerské vztahové násilí /dospělí jedinci/) na dospělé oběti v ČR v některých oblastech jejich života, 3. zpracovat dostupné informace o dopadu některých evidovaných případů domácího násilí (partnerské vztahové násilí) na jejich pachatele ve vymezeném časovém období (pravomocné tresty), 4. přinést nástin právních úprav v oblasti ochrany před domácím násilím v ČR, 5. získat a vyhodnotit informace, jak je na pachatele domácího násilí v ČR nápravně působeno (a to v rámci složek spadajících do věcné působnosti Ministerstva spravedlnosti ČR)².

Vymezení pojmu domácího násilí je velmi obtížné. V našem přístupu k řešení úkolu jsme se přiklonili k jeho širšímu pojetí tak, jak bylo uvedeno v NAP DN ze dne 13. 4. 2011 na str. 2, který využil vymezení tohoto jevu podle dokumentu Rady Evropy (Doporučení č.R(85)4 o násilí v rodině, Rada Evropy, 1985). V něm se konstatuje, že v případě domácího násilí jde o chování v rodině, které „zahrnuje jakýkoli čin či opomenutí, spáchané v rámci rodiny některými z jejích členů, který podkopává život, tělesnou a duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny nebo vážně poškozuje rozvoj jeho osobnosti... Domácí násilí může nabývat podoby fyzického, sexuálního a psychologického násilí, vynucené sociální izolace a ekonomické deprivace.“ Může ale mít i ještě jiné konkrétní podoby - záleží na pojetí a vymezení tohoto pojmu.

Domácí násilí je závažný sociálně patologický jev, jehož negativní význam spočívá v tom, že se odehrává v soukromém prostoru nejužších lidských vztahů, od kterého se všeobecně očekává, že bude poskytovat klidné životní zázemí a bezpečí. I z tohoto důvodu má takový druh násilí zpravidla mnohem více devastující dopad na jeho oběti než násilí mezi cizími osobami. Obvykle jsou uváděny čtyři znaky charakterizující domácí násilí: opakovanost a dlouhodobost, jasné rozdělení rolí na osoby ohrožené a osoby násilné, stupňování a výskyt násilí obvykle mimo společenskou kontrolu, tedy neveřejně. Tyto znaky byly odvozeny od partnerského domácího násilí, které se z pohledu odborné veřejnosti vyskytuje ve společnosti velmi často. U všech druhů domácího násilí se všechny vyjmenované znaky nemusejí vyskytovat.

1 Úkol Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který se týká domácího násilí, je součástí úkolu „Nové jevy v násilné kriminalitě“.

2 S přihlédnutím k poznámce pod čarou č. 47 v NAP DN schváleném vládou dne 13. 4. 2011: „MSP v rámci své gesce může poskytovat pouze ty informace a data, které se týkají jen těch osob, které byly odsouzeny pro násilný trestný čin a současně jim byl uložen dohled probačního úředníka. Rovněž u dalších aktivit, které má v (spolu)gesci MSP se má za to, že bude odpovědné za tu část aktivit, které spadají do věcné působnosti MSP.“

Na závažnost problematiky domácího násilí, a to v kontextu fenoménu násilí jako takového, upozornila v roce 2002 světovou veřejnost zásadním způsobem publikace s názvem Světová zpráva o násilí a zdraví (Krug, a další, 2002a). Tato publikace označila násilí za jev, kterému je nezbytné v zájmu zdravého fungování celého lidského společenství věnovat pozornost mnohem větší, než tomu bylo dosud. Zpráva, která je výsledkem několikaleté práce mnoha expertů a jejich konzultantů z více jak 70 zemí světa (Krug, a další, 2002b), se snaží analyzovat dosud existující poznatky nejen o výskytu, příčinách, ale i o prevenci různých druhů násilí vyskytujících se ve společnosti, které nashromáždily různé vědecké obory, včetně kriminologie. Zpráva věnuje zvláštní pozornost rovněž různým druhům domácího násilí. Za jeden z jeho ve světě velmi rozšířených druhů, který má výrazný negativní dopad nejen na osobní životy jednotlivců, ale i celých rodin, a který má i každodenní nepříznivý vliv na společnost, publikace označuje právě násilí mezi intimními životními partnery. Jeho oběťmi jsou podle dosavadních celosvětových poznatků převážně ženy (viz např. García-Moreno, a další, 2013; Council Europe Convention, 2011). I proto jsme se při našem podrobnějším zkoumání v oblasti domácího násilí zaměřili na domácí násilí mezi dospělými životními partnery a v jeho rámci na problematiku žen, coby velmi častých obětí tohoto násilí.

Předmětem našeho výzkumu byly oběti partnerského domácího násilí (ženy) pobývající v azylových zařízeních, dále právní úprava ochrany před domácím násilím u nás a její praktická realizace, včetně přístupu státu k pachatelům/pachatelkám domácího násilí.

Při řešení výzkumného úkolu, zaměřeného na problematiku domácího násilí v ČR, byly použity následující metody kriminologického výzkumu:

- analýza české právní úpravy týkající se domácího násilí
- analýza resortních statistických údajů Policie ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR, Probační a mediační služby ČR, při které jsme se zaměřili především na vybrané skutkové podstaty trestných činů, které se buď přímo týkají tematiky domácího násilí, nebo s ní úzeji souvisejí. Předmětem našeho hlavního zájmu při této analýze pak byl trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010, který byl v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinném do 31. 12. 2009 veden jako trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě - § 215a).
- studium odborné literatury a relevantních oficiálních dokumentů
- analýza vybraného vzorku trestních spisů
- dotazníkové šetření mezi oběťmi partnerského domácího násilí

Informace o výzkumných souborech, metodologických omezeních a další podrobnosti o použitých metodách jsou uvedeny v příslušných kapitolách této monografie.

II.

**Celorepublikové údaje o oficiálně
zaznamenaných případech
domácího násilí v ČR během
posledních let**
(vybrané policejní a justiční údaje)

Má se za to, že fenomén domácího násilí je jevem komplikovaným, složitě podmíněným a latentním. Současně je pro mnohé jeho oběti zážitkem odehrávajícím se převážně mimo kontrolu veřejnosti, o kterém obvykle nejsou ochotni z různých důvodů vypovídat, zvláště pak pokud se týká určitých forem domácího násilí. Je pak velkým problémem zjistit vůbec nějaké, natož souhrnné a úplné informace o tomto jevu. Pokud jde o ČR, některé výzkumy v oblasti domácího násilí již byly i u nás realizovány (např. Martinková & Macháčková, 2001; Pikálková, 2004; Kolektiv, 2006; Martinková, a další, 2009; Hronová, a další, 2011; Šimová & Zimmelová, 2011; Kunc, a další, 2012; Soudková & Bartoš 2012; Buriánek, 2013; Hrušková, a další, 2013; Violence against women, 2014). Také různé organizace shromažďují data o domácím násilí, která o něm přinášejí informace jak lokálního charakteru³, tak rovněž týkající se i rozsáhlejšího území ČR⁴. Některé studie se pak též snaží porovnávat získaná aktuální data z různých oblastí domácího násilí s údaji nabytými v předchozích obdobích (např. Domácí násilí, 2006; Vavroňová, a další, 2013). Přesto je třeba konstatovat, že komplexnější poznání tohoto jevu, včetně jeho vývoje, zůstává na celostátní úrovni u nás stále nedostatečné.

Systém sběru údajů o fenoménu domácího násilí, a to i s ohledem na jeho různé, v mnoha ohledech specifické druhy (např. domácí násilí proti dospělým osobám, proti dětem, seniorům, zdravotně postiženým, proti ženám, proti mužům, násilí nedospělých dětí vůči svým rodičům apod.) či specifické formy (např. fyzické útoky, verbální útoky, sexuální napadení, ekonomická kontrola, sociální kontrola apod.) tak nedovoluje získat i při největší snaze všeobjímající výzkumné poznatky souhrnného charakteru o něm, natož měli-li bychom k tomu ještě připojit vývojový pohled na výskyt těchto jednotlivých druhů a forem v čase na určitém území.

Při pokusu sledovat alespoň nějaký vývoj v oblasti domácího násilí v celé naší republice jsme bohužel zatím odkázáni (právě tak jako i mnohde jinde ve světě) především na evidované případy domácího násilí orgány činnými v trestním řízení. Ty zachycují případy domácího násilí určité míry závažnosti opakovaně stejným či obdobným způsobem, přičemž méně závažné jevy obvykle vůbec nejsou v této rovině evidence povšimnuty. Poznatky o latentních jevech resortní přehledy rovněž neobsahují. Vedle toho mohou být případně u nás využity při sledování problematiky vývoje některé opakovaně sbírané údaje o domácím násilí, jak je nověji zachycují např. ročně některé organizace působící na celém území ČR (např. Intervenční centra). Ve všech případech jde však o pohledy na jen některé výseky reality týkající se jevu domácího násilí.

Vzhledem k výše nastíněné situaci, ve snaze celistvěji uchopit sledovanou tematiku, jsme se proto rozhodli přistoupit k podrobnější analýze tohoto jevu právě v rovině některých oficiálních celostátních statistik státních resortů a rozhodli jsme se i v této rovině věnovat náhledu na vývoj sledovaného jevu. Dále uvedené poznatky jsou pak dány možnostmi systémů resortních statistik, které o tomto jevu zachycují informace (které je však zajímavý z hlediska jejich profesních potřeb).

Je třeba si v těch souvislostech též uvědomit, že v našem trestním zákoníku upravuje problematiku domácího násilí pouze § 199 ntz („týrání osoby žijící ve společném obydlí“) (dříve § 215a tz). Objektem tohoto trestného činu je zájem státu na ochraně osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí. Skutková podstata tohoto trestného činu však nepokrývá úplně všechny případy protiprávních jednání, ke kterým v domácím prostředí dochází a jež mohou být postihovány jinými druhy trestných činů (viz dále kapitola 4.2.1.). V oficiálních policejních statistikách pak není možné tyto další trestné činy identifikovat co do souvislosti s domácím násilím.

3 Např. statistiky azylových zařízení nebo různých jiných organizací pomáhajících obětem domácího násilí (např. ROSA, Acorus a další).

4 Týká se to např. různých statistik organizací působících současně na více místech republiky, které poskytují pomoc obětem domácího násilí (např. Bílý kruh bezpečí, Intervenční centra).

Poněkud jinak na tom jsou v ČR v tomto ohledu statistiky justiční (CSLAV), kde je zaveden třídící znak „domácí násilí“, pod který jsou zařazeny podle charakteru případu jak případy kvalifikované podle § 199 ntz, tak podle dalších paragrafů trestního zákoníku (vymezení třídícího znaku „domácí násilí“ pro statistický systém CSLAV viz příloha č. 1).

Dále tedy budeme využívat především poznatky z policejních a justičních statistik. Zaměříme se na ty jevy, které mohou obohatit poznatky o domácím násilí, a to v průběhu let. Jedná se však, jak bylo předesláno, o údaje z různých resortů, kdy jde o různé evidence dat v různých statistických systémech. Údaje se tak od sebe mohou lišit a nemusejí na sebe navazovat. Nicméně se domníváme, že k určitému obohacení ucelenějšího celorepublikového pohledu na zkoumanou tematiku mohou zatím přispět.

Protože pro prevenci a intervenci jsou podstatné údaje o osobách, na které fenomén domácího násilí dopadl, a o osobách, které uvedený jev konkrétně způsobily, zaměříme se především na informace o obětech a o pachatelích.

II.1. Týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz /§ 215a tz/) – policejní údaje

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz /§ 215a tz/) je, jak již bylo výše uvedeno, jedinou skutkovou podstatou trestného činu v našem trestním zákoníku, který se přímo týká domácího násilí. V případě policejních údajů k tomuto trestnému činu jde o data, která policie sbírá a zaznamenává během krátkého období od okamžiku, kdy jí byla tato trestná činnost oznámena nebo k ní policie dospěla na základě vlastních poznatků.

Z údajů v tabulce č. 1 je zřejmé, že během devíti let od zavedení účinnosti § 215a tz (§ 199 ntz) kolísal počet policíí evidovaných obětí domácího násilí ročně mezi cca 600 až 800 osobami (mimo rok 2004 - kdy se jednalo o půlroční údaje). Počet zraněných evidovaných obětí této trestné činnosti se pohyboval ročně mezi zhruba 200 až 290 osobami. V žádném sledovaném roce počet poškozených osob výrazněji nevybočoval z uvedeného rozpětí.

tab. 1 Počty policíí evidovaných obětí tr. činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz), dělení podle následků pro oběti, které policie sleduje - ČR, r. 2004-2012 (Údaje Policie ČR)⁵

Rok:	Následky pro oběti				Celkem obětí
	úmrť	zranení	jiný následek	tzv. bez následku	
2004	1	75	91	28	195
2005	0	244	363	90	697
2006	1	275	305	60	641
2007	0	290	431	93	814
2008	0	207	346	56	609
2009	0	202	352	40	594
2010	1	212	376	84	673
2011	0	234	487	54	775
2012	2	239	401	42	684

⁵ Údaje prezentované v tabulkách č. 1- č. 4, č. 6 a č. 7 poskytl Policejní prezidium ČR ve formě nestandardních sestav pro potřeby IKSP a tohoto výzkumu. Z policejních materiálů tyto údaje do zmíněných tabulek zpracovala M. Martinková.

Z tabulky č. 2 je zřejmé, že mezi oběťmi policíí evidovaných případů domácího násilí kvalifikovaného podle § 199 ntz /§ 215a tz/ se vyskytovaly hlavně ženy. Ročně se jejich počet pohyboval mezi cca 420-580 osobami⁶ (mimo rok 2004 - kdy se jednalo o půlroční údaje). Je ale třeba vést v patrnosti, že v tabulce č. 2 nejsou rozlišeni podle pohlaví jedinci v třídícím znaku – „osoby ve skupinách“. Osoby ve skupinách policie eviduje zvlášť a je technicky obtížné všechny tyto osoby rozlišit podle pohlaví. Zmíněné údaje o počtech žen tak jsou počty „minimální“.

tab. 2 Počty policíí evidovaných obětí tr. činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz), dělení podle pohlaví obětí - ČR, r. 2004-2012 (Údaje Policie ČR)

Rok:	Oběti			Celkem
	muži	ženy	osoby ve skupinách	obětí
2004	5	132	58	195
2005	25	421	251	697
2006	44	414	183	641
2007	27	580	207	814
2008	18	441	150	609
2009	20	433	141	594
2010	28	465	180	673
2011	25	554	196	775
2012	27	519	138	684

Tabulka č. 3 znázorňuje věkové složení policíí evidovaných obětí trestné činnosti kvalifikované podle § 199 ntz /§ 215a tz/. Jde o minimální počty obětí, protože zde nejsou uvedeny „osoby ve skupinách“, které policie eviduje zvlášť, a u nichž je technicky obtížné identifikovat věk. V tabulce č. 3 se oběti uvedené trestné činnosti ve věkových kategoriích do 18 let a nad 70 let příliš nevyskytují, což ale může být způsobeno právě obtížnou identifikací věku osob ve „skupinách“ obětí. Na druhou stranu se však lze také domnívat, že mnohé oběti tohoto věku, pokud se o nich policie dozví, mohou být mezi osobami poškozenými, např. trestnou činností kvalifikovanou podle § 198 ntz (týrání svěřené osoby), § 146 ntz (ubližení na zdraví) apod.

⁶ Další podrobnější údaje k obětem trestné činnosti kvalifikované podle § 199 ntz /§ 215a tz/ za jednotlivé roky 2004-2012 lze získat v monografiích IKSP věnovaných trendům kriminality, a to v kapitolách zaměřených na oběti kriminality (viz např. Martinková, 2010).

tab. 3 Minimální počty policíí evidovaných obětí tr. činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz), dělení podle věku obětí - ČR, r. 2004-2012 (nejsou zde započítáni jedinci, kteří tvoří v policejní statistice „skupiny osob-obětí“) (Údaje Policie ČR)

Rok:	Věk obětí			Celkem obětí
	0-17 let	18-70 let	nad 70 let	
2004	5	126	6	137
2005	10	406	30	446
2006	12	424	22	458
2007	15	563	29	607
2008	16	417	26	459
2009	16	417	20	453
2010	12	455	26	493
2011	19	534	26	579
2012	13	496	37	546

Tabulka. č. 4 ukazuje počty policíí evidovaných pachatelů trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (jedná se o pachatele v policejní statistice označované jako „osoby stíhané a vyšetřované“) v období let 2004-2012. Z tabulky je zřejmé, že ročně bylo za toto období policíí stíháno a vyšetřováno (mimo rok 2004) mezi 400-500 osobami ročně. Z údajů v této tabulce také plyne, že neaktivnější v uvedených letech byli v této trestné činnosti policíí evidovaní pachatelé ve věku 30-50 let. Též je patrné, že ani nejmladší věková skupina pachatelů (do 18 let), ani ty nejstarší věkové skupiny (nad 70 let) nebyly úplně pasivní. I jedinci v tomto věku se projevovali tak, že v důsledku jejich nepřístojného chování vůči jejich nejbližším musela proti nim zasahovat policie.

tab. 4 Počty pachatelů tr. činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz), dělení podle věku - ČR, r. 2004-2012 (Údaje Policie ČR)

Rok:	Věk pachatelů v letech								Celkem pachatelů
	0-18	18-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80 a více	
2004	0	17	37	33	12	7	2	0	108
2005	0	61	148	119	76	14	2	1	421
2006	3	81	124	131	73	19	5	1	437
2007	3	93	174	137	91	26	4	0	528
2008	6	68	148	110	51	16	1	0	400
2009	2	57	132	112	59	18	2	2	384
2010	2	71	158	112	70	18	5	0	436
2011	6	79	162	134	75	23	5	1	485
2012	3	63	175	129	63	23	6	1	463

Počty trestných činů týrání osoby ve společném obydlí evidovaných policíí v letech 2004 až 2012 ukazují údaje v tabulce č. 5. Z uvedených dat je zřejmé, že policisté jich zaznamenali během sledovaných devíti let (s výjimkou roku 2004) ročně mezi cca 450 až téměř 700 případy.

tab. 5 Počty Policií ČR evidovaných trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz), r. 2004-2012, ČR

Rok:	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet skutků	161	456	532	685	522	507	568	661	603

II.2. Vraždy motivované osobními vztahy (§ 140 ntz /§ 219 tz/) - policejní údaje

V některých blízkých vztazích, které nabyly patologického charakteru, může dojít nejen k fyzickým zraněním po napadení blízkou osobou, ale i k usmrcení. Věnujeme proto zde, v souvislosti s domácím násilím, také pozornost vraždám. Údaje v tabulkách č. 6 a č. 7 se týkají obětí a pachatelů vražd (§ 140 ntz /§ 219 tz/) - s důrazem na vraždy motivované osobními vztahy⁷. Zaměřujeme se na vraždy motivované osobními vztahy proto, že podle policie velká část těchto nejzávažnějších trestných činů se týká právě násilí mezi osobami v blízkém osobním vztahu, převážně mezi těmi, které žijí ve společném obydlí. Nicméně je ale třeba v souvislosti s dále uváděnými daty týkajícími se § 140 ntz /§ 219 tz/ stále vést v patrnosti, že ne všechny vraždy motivované osobními vztahy musejí znamenat domácí násilí.

Počty obětí vražd a také počty obětí vražd motivovaných osobními vztahy je možné podrobněji sledovat za období let 2004-2012 v tabulce č. 6. Z dat zde uvedených plyne, že ročně oběti vražd motivovaných osobními vztahy tvořily zhruba 46 % až 56 % obětí všech vražd za každý rok (s výjimkou roku 2011, kdy byl výskyt 60,8 %). V absolutních počtech bylo nejvíce obětí vražd motivovaných osobními vztahy v roce 2004 (132 osob), nejméně v roce 2008 a 2009, kdy bylo v každém uvedeném roce obětmi 103 osob. Přitom obětí pokusu o vraždu bylo mezi oběťmi vražd motivovaných osobními vztahy v uvedených letech ročně mezi zhruba 34 % až 51 %. To znamená, že toto procento osob, které bylo ročně tělesně atakováno v rámci osobních konfliktů, fyzický útok na svoji osobu nějak přežilo a nepřišlo o život. O život nepřišlo, jak je rovněž patrné z tabulky č. 6, také několik osob, které se staly oběťmi vraždy motivované osobními vztahy ve stadiu přípravy (během devíti let se jednalo nejméně o 14 osob).

tab. 6 Počty obětí tr. činu vraždy a počty obětí tr. činu vraždy motivované osobními vztahy (včetně pokusu a přípravy) /§ 140 ntz, § 219 tz/ - ČR, r. 2004-2012 (Údaje Policie ČR - číselník TSK č. 2 Policie ČR, kódy 101-106)

Rok:	Oběti tr. č. vraždy (vč. pokusu a přípravy) ^{vi}	Oběti tr. č. vraždy motiv. osobními vztahy (vč. pokusu a přípravy)	Oběti pokusu tr. č. vraždy motiv. osob. vztahy	Oběti přípravy tr. č. vraždy motiv. osob. vztahy
2004	249	132	51	0
2005	208	111	38	0
2006	248	113	41	6
2007	214	116	40	1
2008	221	103	43	0
2009	214	103	39	2
2010 ^{xxi}	195	108	xxx/	xxx/
2011	194	118	58	4
2012	207	115	56	1

^{vi} včetně obětí vražd novorozence matkou (těch bývá ročně minimálně/ obvykle 1 až 2/)

^{xxi} v roce 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník

^{xxx/} neuvedeno v podkladových materiálech PPČR, ze kterých jsme čerpali údaje

7 Policie vraždy motivované osobními vztahy eviduje zvlášť ve svých statistikách vedle vražd loupežných, vražd na objednávku, vražd tzv. ostatních, sexuálních a vražd novorozence matkou (dělení podle policejního číselníku č. 2, TSK, kódy č. 101-106).

Kompaktnější zastoupení vyšších procentových hodnot ročního podílu obětí vražd motivovaných osobními vztahy mezi oběťmi všech vražd v letech 2010-2012 oproti předcházejícím letům může být způsobeno tím, že je účinný od roku 2010 nový trestní zákoník. Ten přinesl nově zformulované skutkové podstaty trestných činů (např. zabití, usmrcení z nedbalosti), které mohly zjištěná data ovlivnit. Vývoj v této oblasti se však ukáže v dalších letech.

Při zjišťování počtu osob, které zemřely na následky trestné činnosti spáchané vůči nim osobami nejbližšími, je ale třeba vzít v úvahu i následující. Některé osoby mohou být usmrceny blízkou osobou, se kterou žijí, ale tyto činy mohou být kvalifikovány jinak než vraždy (např. jako ublížení na zdraví s následkem smrti). Proto počet osob, které byly usmrceny rukou osoby blízké, tak může být i o něco vyšší než výše uváděná čísla u vražd. Přitom v posledních devíti letech zemřelo v ČR celkem cca 300-400 osob ročně v důsledku trestné činnosti vůči nim spáchané.

Z tabulky č. 7 je zřejmé, že mezi pachateli vražd (mezi osobami v policejní statistice označenými jako „osoby stíhané a vyšetřované“) v jednotlivých letech 2004-2012 tvořili pachatelé vražd motivovaných osobními vztahy cca 50-55 % ročně (s výjimkou roku 2011, kdy tento podíl činil cca 60 %).

tab. 7 Počty pachatelů tr. činu vraždy, počty pachatelů tr. činu vraždy motivované osobními vztahy (včetně pokusu a přípravy) /§ 140 ntz, § 219 tz/ – ČR, r. 2004-2012 (Údaje Policie ČR- číselník TSK č. 2 Policie ČR, kódy 101-106)

Rok:	Pachatelé tr. č. vraždy (vč. pokusu a přípravy) ^{*/}	Pachatelé tr. č. vraždy motiv. osob. vztahy (vč. pokusu a přípravy)	Ženy mezi pachateli tr. č. vraždy motiv. osob. vztahy
2004	247	121	17
2005	187	104	21
2006	195	100	12
2007	208	113	20
2008	193	96	14
2009	182	90	20
2010 ^{*/}	186	103	24
2011	166	101	11
2012	202	111	13

^{*/} včetně pachatelek vraždy novorozence matkou

^{**/} v roce 2010 nabyl účinnosti nový trestní zákoník

V absolutních počtech byl výskyt pachatelů vražd motivovaných osobními vztahy v uvedených letech nejvyšší v roce 2004, kdy se jednalo o 121 pachatelů (z nich 14 % tvořily ženy /17 osob/) a nejnižší v roce 2009, kdy se jednalo o 90 pachatelů (z nich 22,2 % tvořily ženy /20 osob/).

Ženy se vyskytovaly mezi pachateli vražd motivovaných osobními vztahy v uvedeném období v rozsahu cca desetiny až téměř čtvrtiny pachatelů ročně (nejméně v roce 2011, kdy se jednalo o 10,9 %, nejvíce v roce 2010, kdy se jednalo o 23,3% zastoupení žen). V absolutních počtech se v letech 2004-2012 pohybovalo roční zastoupení žen mezi pachateli vražd motivovaných osobními vztahy od 11 osob do 24 osob.

II.3. Vykázání (§ 44 a n. zákona o Policii ČR)

Možnost vykázat člena domácnosti ze společného bytu/domu pro jeho neúnosné chování vůči ostatním členům rodiny /§ 44 a n. zákona o Policii ČR/ využívá u nás policie od roku 2007. Počet vykázání lze sledovat v tabulce č. 8. Předpokládá se, že ke zvýšení počtu vykázání v letech 2010 až 2012 oproti letům předcházejícím, které je patrné z údajů v uvedené tabulce, došlo spíše v důsledku práce policie než v důsledku zvýšení výskytu domácího násilí jako takového.

tab. 8 Počet vykázání policií z důvodu páčání domácího násilí v letech 2007-2012, ČR (údaje převzaty z výkazů Bílého kruhu bezpečí⁸, 5. 8. 2013)

Rok:	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet vykázanych osob:	862	679	778	1058	1430	1407

Protože policie pro účely tohoto výzkumu poskytla ještě detailnější data za roky 2010 a 2011 k tzv. vykázání v souvislosti s domácím násilím, můžeme alespoň za tyto roky ilustrovat daný jev některými podrobnějšími údaji, i když kvůli krátkému časovému úseku ne z vývojového pohledu. Z údajů uvedených v tabulce č. 9 např. plyne, že mezi vykázanými osobami v souvislosti s domácím násilím se objevují v prezentovaných dvou letech i ženy, i když v minimálním množství (cca 2-3 %), nebo že mezi ohrožené osoby patřily, a nikoli v zanedbatelném množství, osoby mužského pohlaví (cca čtvrtinově /27,2 %, 26,6 %/) - byť ženy coby oběti zde ve zmíněných dvou letech převládaly a tvořily asi tři čtvrtiny ohrožených osob. Uvedené údaje v tabulce č. 9 také ukazují, že policisté zasahovali vykázáním u domácího násilí poměrně často i v případech, kdy mezi přímo ohrožené osoby patřily děti (osoby do 18 let). V obou analyzovaných letech tvořily děti zhruba čtvrtinu ohrožených osob. Je též zřejmé, že vůči některým ohroženým osobám byly fyzickými násilníky používány (podle záznamů policie) různé zbraně.

8 Tento výkaz zpracovává Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s Asociací pracovníků intervenčních center (dostupno z www.domacinasili.cz/statistiky/) na základě informací podávaných Intervenčním centřům policií o jejím rozhodnutí vykázat násilnou osobu ze společného obydlí. Policie ČR doručuje místně příslušnému Intervenčnímu centru úřední záznam o vykázání násilné osoby ze společného obydlí nejpozději do 24 hodin po události.

tab. 9 Počet vykázaných osob z důvodu páchaní domácího násilí, rok 2010 a 2011, ČR (údaje Policie ČR⁹)

Rok:	2010	2011
Počet sepsaných úředních záznamů o incidentu se znaky DN	5768	6792
Počet vykázaných osob ve vztahu k DN	1054	1307
Z toho mužů	1025	1280
Z toho žen	29	27
Z toho občanů ČR	972	1235
Z toho osob ve věku 15-18 let	0	7
Z toho osob do 15 let	2	0
Počet ohrožených osob	2172	2569
Z toho mužů	590	683
Z toho žen	1582	1886
Z toho občanů ČR	2083	2478
Z toho osob ve věku 15-18 let	113	115
Z toho osob do 15 let	413	576
Vůči ohrožené osobě byla použita zbraň	39	196
Podána námitka proti vykázaní	25	99
Námitce vyhověno	9	16

II.4. „Domácí násilí“ - údaje z justiční statistiky (ze systému CSLAV¹⁰)

Také justiční statistika (CSLAV) eviduje pachatele a oběti trestné činnosti vztahující se k domácímu násilí. Některé údaje o nich uvádíme v níže prezentovaných tabulkách a textu. *V tabulkách č. 10 – č. 12 uvedené počty pachatelů a obětí jsou osoby, které se vyskytovaly v pravomocně skončených věcech, o nichž byly v tom kterém roce odeslány do evidence statistiky MS ČR statistické listy trestní. Nejsou to počty pachatelů a obětí z případů pravomocně skončených v konkrétním roce, a to proto, že do výkazů dat za jednotlivé roky se dostávají i údaje z let předcházejících. Někdy naopak tam nejsou obsažena všechna data z daného roku, pokud příslušný statistický list trestní nestihl být do konce roku odeslán k evidenci do této statistiky.* Přesto se domníváme, že prezentované údaje jsou důležité, byť mají z výše uvedených důvodů jen orientační vypovídací hodnotu. Ukazují totiž alespoň řádově kolika případy, pachatelů a obětí trestné činnosti se soudy zabývaly v souvislosti s tematikou domácího násilí v pětiletém období (2008-2012).

Z údajů v tabulce č. 10 je patrné, že justiční statistiky zaznamenaly v letech 2008-2012 pravomocná odsouzení cca 330-420 pachatelů domácího násilí ročně. Z těchto pachatelů ročně tvořily ženy zhruba 7-10 %. Z uvedeného počtu pachatelů zhruba 40 % tvořili ročně prvotrestaní jedinci (v rozmezí od 38 % do 42 %). Z uložených trestů odsouzeným pachatelům měly převahu podmíněně tresty odnětí svobody (v rozmezí cca 68 % – 73 % z celku trestů uložených pachatelům za domácí násilí za jednotlivé roky).

⁹ Jedná se o údaje z nestandardních sestav Policejního prezidia ČR, které jsou tzv. „nevyčištěné“, tj. jde o hrubé údaje, které nebyly dodatečně zpřesňovány.

¹⁰ Systém CSLAV funguje od roku 2008.

tab. 10 Počet pravomocně odsouzených osob za trestnou činnost, která byla v neveřejné justiční statistice CSLAV zařazena pod třídicí znak „domácí násilí“ – ČR, v letech 2008 až 2012 /údaje ke dni 6. 8. 2013/¹¹

Rok:	2008	2009	2010	2011	2012
Počet odsouzených osob:	387	342	327	411	418
Z nich:					
ženy	35	36	23	33	27
mladiství	4	2	4	1	5
dosud netrestaní (prvotrestaní)	151	143	124	157	157
Recidivisté označení soudem	38	20	16	25	23
Odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody	106	276	80	104	107
Odsouzení k podmíněnému trestu odnětí svobody	263	232	240	293	298

Tabulka č. 11 ukazuje počty obětí trestné činnosti zařazené v justiční statistice pod třídicí znak „domácí násilí“. V období let 2008-2012 ročně tato statistika vykazuje cca 470 až 670 osob coby oběti domácího násilí. Mezi nimi ženy tvořily téměř tři čtvrtiny.

tab. 11 Počet obětí trestné činnosti, která byla v neveřejném justičním statistickém systému CSLAV zařazena pod třídicí znak „domácí násilí“ – ČR, v letech 2008 až 2012 /údaje ke dni 8. 8. 2013/

Rok:	2008	2009	2010	2011	2012
Celkem případů v ČR:	532	478	434	566	619
Obětí je:					
dítě	88	109	74	100	89
žena	434	377	343	474	494
muž	33	21	18	27	37
senior	29	19	37	39	46
Celkem obětí	584	526	472	640	666

Tabulka č. 12 se pak zvláště zaměřuje na údaje o pravomocně odsouzených pachatelích trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz), které justiční statistika zaznamenala ve sledovaném pětiletém období. Je z nich patrné, že mezi pravomocně odsouzenými pachateli za jednotlivé roky bylo vždy zhruba kolem 40 % dosud netrestaných pachatelů, tedy prvopachatelů. Jen v roce 2012 byl podíl prvopachatelů nižší (cca 30%). Přitom počet pravomocně odsouzených osob za týrání osoby ve společném obydlí se pohyboval ve sledovaném pětiletém období ročně mezi cca 250 až 330 pachateli.

¹¹ Údaje z neveřejného justičního statistického systému CSLAV do tabulek č. 10 – č. 12 zpracovala M. Martinková.

tab. 12 Počet pravomocně odsouzených osob za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 ntz, § 215a tz) - ČR, v letech 2008 až 2012. Údaje z neveřejného justičního statistického systému CSLAV /údaje ke dni 8. 8. 2013/

Rok:		2008	2009	2010	2011	2012
Počet odsouzených osob:		288	251	275	295	333
Z nich:	ženy	5	8	9	10	11
	mladiství	1	1	3	1	8
	dosud netrestaní	117	99	108	125	107
	recidivisté označení soudem	31	18	11	18	21
	Nepodmíněný trest odnětí svobody	72	57	69	78	98
	Podmíněný trest odnětí svobody	206	179	204	213	228

II.5. Příspěvek resortních statistik k poznávání výskytu domácího násilí v ČR

Je zřejmé, že v případě domácího násilí nějakých přesných souhrnných celorepublikových čísel o výskytu a vývoji tohoto jevu u nás, vzhledem k charakteru dostupných dat, nejde zatím uspokojivě dosáhnout. Údaje k domácímu násilí celorepublikově zaznamenávají pravidelně a opakovaně jen některé státní resorty, a to ze svého profesního hlediska. Údaje z výzkumů domácího násilí za celou ČR a v delších časových řadách zatím nejsou k dispozici.

Dosažitelné opakovaně získávané celorepublikové údaje o domácím násilí ze zdrojů policie a justice, z nichž některé byly uvedeny v předcházejících kapitolách, ale alespoň naznačují, v jakém rozsahu s případy domácího násilí (a tudíž s kolika oběťmi a pachatelí) se u nás setkávají při své práci policisté, a kolika případy tohoto jevu se zabývají soudy.

Z policejních údajů vztahujících se k fenoménu domácího násilí - § 199 ntz /§ 215a tz/ (týrání osoby žijící ve společném obydlí) - je pak zřejmé, že ve výskytu policií evidovaných obětí ani pachatelů uvedeného trestného činu v posledních devíti letech (2004-2012) v ČR není patrný nárůst. Avšak každoročně jsou evidovány stovky případů domácího násilí, tj. stovky pachatelů a obětí domácího násilí. Pokud jde o oběti vražd motivovaných osobními vztahy (včetně pokusu a přípravy těchto trestných činů vraždy), jejich výskyt mezi všemi oběťmi vražd v ČR za posledních devět let podle záznamů policie činil ročně asi 50 % (46 % - 56 %) – jedná se zhruba o sto osob ročně. Z nich část tvořily oběti domácího násilí. Přesný počet těchto obětí domácího násilí však vzhledem ke způsobu evidence policejních statistických dat není možné zjistit. V případě méně závažných projevů domácího násilí doložených policií sepsanými úředními záznamy o incidentech se znaky domácího násilí, dosahují počty takovýchto záznamů v některých letech v ČR cca šest až sedm tisíc ročně (viz tabulka č. 9).

Z justičních statistik lze jen těžko zpřesnit roční výskyt případů domácího násilí (viz výše údaje o způsobu sběru justičních dat). Nicméně je zřejmé, že se soudci zabývají (podobně jako policisté) ročně stovkami závažných případů domácího násilí. Z dostupných justičních údajů je patrné, že naše soudy řešily ve sledovaném 5letém období (2008-2012) několik set případů trestné činnosti spojené s domácím násilím a v převažujícím počtu případů uložily pachatelům (pachatelkám), kteří se dostali až před soud kvůli domácímu násilí, podmíněné tresty odnětí svobody. Může to odrážet skutečnost, že značné množství pachatelů/pachatelek bylo osobami dosud netrestanými. Z hlediska preventivního působení podmíněný trest odnětí svobody dává těmto prvopachatelům snad větší naději na nápravu.

Informace získané z resortních statistik, vzhledem k menší vypovídací hodnotě o jevu domácího násilí, je však nezbytné doplňovat a zpřesňovat informacemi z terénu o skutečném stavu

sledovaného fenoménu. To lze v současnosti výzkumem. Výzkumem jsme se na sledovaném poli zabývali i my (viz výše uvedené cíle studie). Údaje získané při námi provedených zkoumáních týkajících se domácího násilí v České republice jsou uvedeny v dalších kapitolách této monografie.

III.

Výzkum zaměřený na problematiku partnerského domácího násilí

III.1. Výzkum obětí domácího násilí – žen, které vyhledaly ubytování v azylových zařízeních, protože se k nim jejich životní partner choval násilně nebo jinak nepřístojně

III.1.1. Cíle

V následující části monografie uvádíme data získaná při výzkumu, jehož předmětem bylo domácí násilí - konkrétně partnerské vztahové násilí (mezi dospělými osobami, životními partnery). To patří, podle dosavadních poznatků, mezi i u nás hojně rozšířené a často bezprostředně nepřiznivě zasahující širší okruh osob (často také nedospělé děti v rodině). Výzkum se zaměřil na oběti domácího násilí - ženy, které kvůli násilnému či jinak nepřístojnému chování životního partnera vůči své osobě opustily domov a ocitly se v takové životní situaci, že nakonec byly nuceny využít ubytovacích služeb azylových zařízení.

Tématem těchto žen jsme se zabývali proto, abychom v obecnější rovině obohatili stále nedostatečné poznatky o domácím násilí vyskytujícím se v současnosti v ČR. Zabývali jsme se jím také proto, abychom získali pro zlepšení intervence více souhrnných aktuálních poznatků o ženách-obětech domácího násilí, kterým azylová zařízení (na jejichž problematiku je rovněž zaměřena pozornost NAP DN na roky 2011-2014), poskytují pomoc a podporu v jejich obvykle krajní nouzové životní situaci.

Výzkum se soustředil na zjištění především následujících okruhů údajů o výše zmíněných ženách – obětech domácího násilí z celé České republiky:

- základní sociodemografické charakteristiky žen využívajících ubytovacích služeb azylových domů (věk, zaměstnání, vzdělání, délka soužití s partnerem, počet dětí atd.)
- konkrétní násilná či jinak nepřístojná chování, která ženy zažily od svých životních partnerů v období před odchodem od nich ze společné domácnosti
- trestní stíhání partnerů za násilné či jinak nepřístojné chování vůči ženám, opakovanost tohoto chování, aktuální záměry žen řešit úřední cestou nepřístojné chování partnerů
- fyzická zranění žen způsobená jim jejich partnery, počet ošetření těchto zranění lékařem, frekvence násilného či jinak nepřístojného zacházení partnerů se ženami
- organizace a zařízení, u nichž, než vyhledaly současné ubytování v azylovém zařízení, hledaly ženy pomoc kvůli násilným či jinak nepřístojným chováním svého partnera vůči své osobě
- děti respondentek jako svědci násilného či jinak nepřístojného nakládání se svými matkami ze strany svých otců/otčímů a vybrané údaje o dětech žijících s matkami v azylových zařízeních
- současné zdroje peněz žen pobývajících v azylových zařízeních na živobytí, zadluženost žen
- vliv pobytu žen v azylovém zařízení na vybrané oblasti jejich soukromého i pracovního života, prožívání žen jejich aktuální životní situace
- za jakých okolností se ženy dostaly do současného azylového ubytování, odkud do azylového zařízení přišly a jak po ukončení pobytu zde zamýšlejí řešit další svoje bydlení

III.1.2. Zkoumaný soubor, metodika

Výzkum byl proveden dotazníkovým šetřením mezi ženami, které samy vypovídaly o svých zážitcích a zkušenostech. S žádostí o spolupráci při výzkumu těchto žen byla oslovena všechna azylová zařízení z celé ČR, která byla uvedena v Registru poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí ČR k datu 14. 12. 2012 jako poskytovatelé ubytování obětem domácího násilí¹². Na tato zařízení, kterých bylo celkem 99, jsme se obrátili telefonicky se žádostí o spolupráci na výzkumu a požádali jsme je současně o hrubý odhad počtu žen, které využívají momentálně jejich ubytovacích služeb z důvodu domácího násilí vůči nim, a to ze strany jejich životního partnera. Bylo tak identifikováno v celé republice 64 azylových zařízení, kde pobývala v době našeho telefonátu alespoň jedna klientka z výše uvedených důvodů. Odhad celkového počtu žen pobývajících v jednotlivých azylových domech (226 žen) byl hrubým odhadem, a to obvykle ředitelů/ředitelky jednotlivých zařízení. Bezprostředně po telefonických rozhovorech byly vedoucím azylových zařízení (dále též AZ) rozeslány poštou dotazníky pro výše zmíněné ženy.

Na pracovníky azylových zařízení jsme se pak, v rámci průvodního dopisu k rozesílaným dotazníkům, obrátili s tím, aby požádali ženy, o které jsme se zajímali, o vyplnění zaslaného dotazníku. Vyplnění dotazníku ženami bylo dobrovolné a ženy ho vyplňovaly samy. Dotazník byl anonymní. Dotazník (viz příloha č. 4) byl vytvořen speciálně pro účely daného výzkumu¹³. Sběr dat dotazníkem od respondentek proběhl v období zhruba pěti týdnů v prvním čtvrtletí roku 2013 (zhruba období: konec února a březen).

Celkem bylo do výše uvedených azylových zařízení v celé ČR, jehož pracovníci nám ženami vyplněné dotazníky zasílali zpět poštou, rozesláno 226 dotazníků. Vrátilo se jich 138 (61,1 % rozeslaných). Z navracených dotazníků jich bylo ze zpracování vyřazeno 14 (některé proto, že se týkaly domácího násilí vůči ženě ze strany jiných osob v rodině, než byl životní partner respondentky/např. od bratrů, nevlastních či vlastních otců apod./, nebo proto, že dotazníky nebyly řádně vyplněny).

Do zpracování pak bylo zařazeno 124 dotazníků vyplněných ženami, tedy zkoumaný soubor osob činil 124 žen. Zpracování získaných údajů proběhlo prostřednictvím třídění prvního a druhého stupně.

12 Azylová zařízení poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služby se poskytují za úplatu (podrobněji k poskytovaným službám viz www.mpsv.cz). Většina azylových zařízení poskytuje služby obětem domácího násilí právě tak jako dalším klientům s nejrůznějšími jinými sociálními problémy (včetně problémů spojených s uprchlostí, migrací apod.). Azylová zařízení s utajenou adresou pro ženy - oběti domácího násilí umožňují speciálně ženám /a jejich dětem/ v nepříznivé sociální situaci zajistit formou pobytové služby bezpečí před násilným partnerem a poskytují rovněž některé další specifické služby (podrobněji viz např. www.rosa-os.cz). Z důvodu zajištění větší bezpečnosti žen ohrožených domácím násilím nejsou adresy azylových zařízení s utajenou adresou běžně zveřejňovány. V ČR jsou v současnosti (r. 2013) celkem 4 azylová zařízení s utajenou adresou pro ženy - oběti domácího násilí.

13 Znění dotazníku bylo konzultováno s pracovníci ROSA (centra pro týrané a osamělé ženy), které se také podílely na pilotáži jeho konečné verze mezi klientkami jejich azylového zařízení.

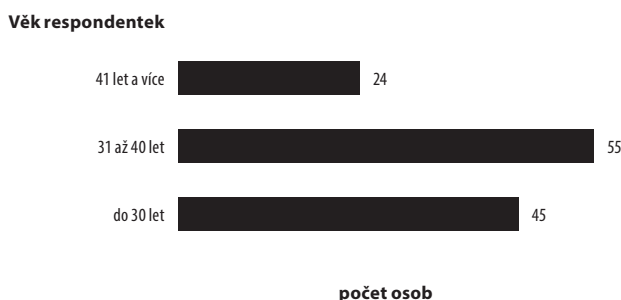
III.1.3 Získané údaje

Základní charakteristiky souboru respondentek

III.1.3.1. Věk žen, jejich vzdělání a sociální status

Soubor 124 respondentek byl tvořen ze 44,3 % ženami ve věku 31-40 let, dále pak z více než ze třetiny ženami ve věkovém rozmezí 20 až 30 let (36,3 %). Jednalo se tedy převážně o ženy mladšího věku. Nicméně, jak je patrné z grafu č. 1, téměř pětinu sledovaného souboru osob tvořily i respondentky ve věku nad 40 let (19,4 %). Přitom v poslední jmenované skupině bylo sedm žen starších 50 let. Nejstarší byly 3 ženy 56leté. Mezi nejmladší respondentky patřily 4 dvacetileté ženy.

graf. 1 Věk dotázaných žen (N=124)

Pokud jde o nejvyšší dosažené vzdělání, mezi ženami, které vyplnily dotazník, nejvíce respondentek, a to více jak třetina, byla vyučena bez maturity (35,5 %). Asi čtvrtinové zastoupení měly osoby se vzděláním základním (26,6 %) a 29 % osoby se vzděláním ukončeným maturitou (střední škola nebo vyučení s maturitou). Jak je zřejmé z údajů v tabulce č. 13, mezi respondentkami se také nacházelo 5 žen se vzděláním vysokoškolským. Šest žen svoje vzdělání neuvedlo.

Bylo evidentní, že třetina souboru zkoumaných respondentek, které využily pobytových služeb azylových zařízení kvůli nepřístojnému chování svého partnera vůči své osobě, mělo vzdělání přinejmenším s maturitou (několik z nich absolvovalo i vysokou školu /5 osob/). Navíc také více než třetinové zastoupení žen vyučených (bez maturity) v nějakém oboru ukazuje, že sledovaný soubor osob netvořily převážně ženy jen se základním vzděláním, které obtížněji dnes hledají práci a tudíž výdělek, ale jednalo se zhruba ze dvou třetin o ženy s nějakou pracovní kvalifikací.

tab. 13 Nejvyšší dosažené vzdělání dotázaných žen

Vzdělání žen:	Počet osob	
	Abs.	%
základní	33	26,6
vyučena	44	35,5
SŠ+vyučena s maturitou	36	29,0
VŠ	5	4,0
neuvedeno	6	4,9
Celkem	124	100,0

Ve zkoumaném souboru největší část respondentek, a to téměř 45 %, tvořily ženy na mateřské dovolené (54 osob). Jen o trochu menší skupinou zde byly ženy nezaměstnané (46 osob, z nichž 1 žena v době dotazování byla bez registrace na úřadu práce, ostatní byly registrované). V důchodu, a to invalidním, se nacházely tři ženy. Zaměstnána byla jen zhruba desetina respondentek (16 osob) - viz tabulka č. 14.

Mezi 16 zaměstnanými ženami, které životní události donutily využít pobytových služeb azylového zařízení, byla jedna podnikatelka. Ostatní měly pracovní status zaměstnankyně. Osoby, které jsme zařadily v sociálním statusu pod kategorii „jiné“, tvořily tři ženy studující a současně na mateřské dovolené, jedna se účastnila pracovní requalifikačního kurzu.

Bylo zřejmé, že soubor respondentek, ačkoli ženy měly většinou nějakou pracovní kvalifikaci, byl tvořen převážně osobami, které vzhledem k tomu, že byly buď bez práce či se věnovaly péči o děti v rámci mateřské dovolené, měly značně omezené finanční zdroje (viz též dále) a v případě plnění mateřských povinností i omezené možnosti a příležitosti tyto zdroje získat.

tab. 14 Sociální status dotázaných žen

Sociální status žen:	Počet osob	
	Abs.	%
na mateřské dovolené	54	43,6
podnikatelka	1	0,8
zaměstnankyně	15	12,1
bez práce	46	37,1
v důchodu (invalidním)	3	2,4
jiný	4	3,2
neuvedeno	1	0,8
Celkem	124	100,0

III.1.3.2. Typ azylového zařízení, ve kterém ženy pobývaly, délka pobytu žen zde

Jak je patrné z tabulky č. 15, soubor respondentek byl tvořen ze tří čtvrtin ženami obývajícími azylové domy v ČR bez utajené adresy (94 osob). Pětinu souboru tvořily ženy z azylových domů s utajenou adresou (25 osob). Pět respondentek neupřesnilo, v jakém typu azylového zařízení pobývalo.

tab. 15 Typ azylového zařízení, ve kterém ženy žily (s utajenou adresou, bez utajené adresy)

Typ azylového zařízení:	Počet osob	
	Abs.	%
s utajenou adresou	25	20,2
bez utajené adresy	94	75,8
neuvedeno	5	4,0
Celkem	124	100,0

Okolo 40 % respondentek žilo v době dotazování v azylovém zařízení po dobu 3 měsíců a méně (53 osob). Více jak polovina žen zde pobývala déle jak 3 měsíce (68 osob) - a z nich téměř polovina trávila zatím v azylovém zařízení období delší jak půl roku (32 osob). Z těchto 32 žen jich zde asi pětina bydlela více jak jeden rok (6 osob). Nejdéle v azylovém zařízení přebývala jedna žena, která zde žila dva roky (viz tabulka č. 16).

tab. 16 Délka pobytu žen v azylovém zařízení

Délka pobytu v AZ:	Počet osob	
	Abs.	%
do 1 měsíce (vč. 1 měsíce)	24	19,4
nad 1 měsíc až 3 měsíce	29	23,4
nad 3 měsíce až 6 měsíců	36	29,0
nad 6 měsíců až 12 měsíců	26	21,0
nad 12 měsíců až 18 měsíců	5	4,0
24 měsíců	1	0,8
neuvedeno	3	2,4
Celkem	124	100,0

Další údaje o souboru respondentek

III.1.3.3. Rodinný vztah mezi ženou a jejím partnerem, národnost partnera, délka soužití ženy s partnerem

Pokud jde o rodinný vztah mezi dotazovanými uživatelkami pobytových služeb azylových zařízení a partnery, kvůli jejichž chování se zde ženy ocitly, tak nejčastěji, a to v 50,8 % případů, se jednalo o vztah družský (63 osob). Byl to tedy vztah s partnerem, se kterým žena společně žila v jedné domácnosti, ale nebyla s ním oficiálně sezdána. U zhruba čtvrtiny respondentek se jednalo o manžela (33 osob) a u asi pětiny respondentek o bývalého manžela nebo druha (v době dotazování již byli rozvedeni nebo se rozešli) (28 osob) - viz tabulka č. 17.

tab. 17 Vztah respondentky a životního partnera, kvůli jehož chování se žena nakonec ocitla v azylovém zařízení

Vztah ženy a jejího partnera:	Počet osob	
	Abs.	%
manžel	33	26,6
druh	63	50,8
bývalý manžel/druh	28	22,6
Celkem	124	100,0

Bylo tak zřejmé, že soubor respondentek byl tvořen z velké části ženami (minimálně v polovině případů), které odešly do ubytovacích služeb azylových zařízení z úředně nesezdaných soužití s muži.

Protože na výskyt problémů v soužití v rodině mohou působit i různé sociokulturní vlivy, zájmalí jsme se v těchto souvislostech alespoň o národnost partnerů respondentek. Údaje o ní lze sledovat v tabulce č. 18. Ze zde uvedených dat je zřejmé, že mezi partnery, od kterých respondentky odešly z domácnosti s nimi sdílené kvůli jejich nepřístojnému chování, byli převážně jedinci národnosti české (87,9 %), 4,0 % tvořili Slováci (5 jednotlivců). Deset mužů bylo ještě jiné národnosti (8,1 %). Mezi nimi byli dva Albánci, dva Ukrajinci a po jednom Bulhar, Alžírán, Polák, Maďar, Rumun a Rakušan.

tab. 18 Národnost partnera ženy

Národnost partnera:	Počet osob	
	Abs.	%
česká	109	87,9
slovenská	5	4,0
jiná	10	8,1
Celkem	124	100,0

Soubor respondentek tvořily nejčastěji, zhruba ze 43 % ženy, které uvedly délku společného soužití s partnerem jeden rok až pět let (53 osob). Dále bylo patrné (viz tabulka č. 19) obdobné, zhruba čtvrtinové, zastoupení těch respondentek, které s partnerem strávily 5leté až 10leté životní období (33 osob) a respondentek se společným soužitím delším než 10 let (30 osob).

Pouhá čtyři procenta žen (5 osob), které dobu soužití s partnerem odhadly jako roční či ještě kratší, ukazují, že ženy zkoumaného souboru měly za sebou dlouhodobější a někdy i dlouhotrvající partnerské vztahy s muži, kteří se k nim přinejmenším v některých obdobích společného soužití chovali nepřístojně¹⁴.

Když jsme detailněji zkoumali délku soužití žen s partnery v kategorii označené „nad 10 let“, ukázalo se, že ubytovacích služeb azylových zařízení využívaly i ženy po opravdu velmi dlouhém partnerském soužití. Např. více jak 15leté soužití měla za sebou téměř polovina z žen v kategorii soužití s mužem delší než deset let (14 žen). Nejdélší společné soužití s partnerem uváděly dvě ženy - a to období 30 a 33 let.

tab. 19 Délka soužití ženy s partnerem, kvůli kterému ona v současnosti využívá azylové bydlení

Délka soužití ženy s partnerem:	Počet osob	
	Abs.	%
do 1 roku (včetně 1 roku)	5	4,0
nad 1 rok až 5 let	53	42,8
nad 5 let až 10 let	33	26,6
nad 10 let	30	24,2
neuvedeno	3	2,4
Celkem	124	100,0

¹⁴ Délku špatného zacházení partnera se ženou jsme při výzkumu nezjišťovali. Soustředili jsme se na zjištění špatného chování partnera k ženě v období před jejím odchodem od něho. Toto období jsme blíže časově ženám v dotazníku nevynezovali.

Nadměrnou spotřebu alkoholu partnera (v období před odchodem ženy od partnera) zmínilo 62 % našich respondentek ubytovaných v azylových zařízeních (N=121). Z těchto 75 žen jich 86,7 % konstatovalo, že jejich partner nadměru pil alkoholické nápoje často a velmi často (65 osob) a 13,3 % žen uvedlo stálé nadužívání alkoholu partnerem (10 osob). Na druhou stranu však 38 % žen sdělilo (46 osob), že jejich životní partner buď nadměrně alkohol nikdy nepil, nebo ho nadměrně pil jen výjimečně (vůbec nikdy 10 osob, ojediněle 36 osob). Výskyt konkrétního špatného zacházení se ženami v souvislosti se stavy opilosti jejich partnera jsme však při výzkumu nezjišťovali.

III.1.3.4. Odkud ženy přišly do azylového zařízení a některé okolnosti odchodu žen z domova od partnerů

Ne všechny ženy, které se zúčastnily našeho výzkumu, přišly do současného azylového pobytu přímo z domácnosti, kterou měly s partnerem. Přimo z ní sem dorazilo jen zhruba 60 % respondentek (78 osob). V 15,3 % případů se ženy dostaly do současného azylového zařízení z nějakého jiného ubytování, obvykle u příbuzných nebo přátel, kam se před chováním svého partnera uchýlily (19 osob). Poněkud méně žen než v předcházejícím případě, jak je zřejmé z údajů v tabulce č. 20, přišlo do azylového pobytu z jiného azylového zařízení (15 osob), dvě ženy z ubytovny, dvě ženy z ulice. Asi 7 % žen se sem dostalo také ještě „odjinud“ (8 osob). V naposledy uvedeném případě tři ženy přišly z ubytování v podnájmu, tři ženy z krizového centra, jedna od přítele a jedna z kojeneckého ústavu.

Bylo tak zřejmé, že některé respondentky problémy s ubytováním po odchodu od partnera, který se k nim choval násilně či jinak nepřístojně, řešily již dlouhodoběji a jejich cesta do ubytování v azylovém zařízení nebyla přímočará.

tab. 20 Odkud ženy přišly do současného azylového pobytu

Odkud žena přišla do AZ:	Počet osob	
	Abs.	%
od partnera (z domova)	78	62,9
z jiného ubytování, kam se před partnerem skryla (u rodičů apod.)	19	15,3
z jiného azylového domu	15	12,1
z ubytovny	2	1,6
z ulice	2	1,6
odjinud	8	6,5
Celkem	124	100,0

V souvislosti s odchodem žen od partnerů, se kterými sdílely společnou domácnost a kteří se k nim nechovali dobře, jsme také zjišťovali, zda tento odchod byl náhlý, tj. ženy rychle a víceméně znenadání odešly (kdy náhle přetekla míra jejich trpělivosti s chováním partnerů vůči nim) nebo zda to byl odchod spíše dlouhodobě zamýšlený a připravovaný, bez nutnosti velmi rychle bezprostředně reagovat na nějakou nepříjemnou událost.

Z údajů v tabulce č. 21 plyne, že asi polovina respondentek od partnera neodcházela narychlo (66 osob). Ovšem zhruba 40 % žen označilo odchod od partnera za odchod rychlý (52 osob). Několik žen uvedlo (6 osob), že jejich odchod od partnera předcházel jeho tlak na to, aby opustily s ním sdílenou domácnost, což nakonec uspíšilo jejich odchod.

tab. 21 Způsob odchodu ženy ze společné domácnosti od partnera

Způsob odchodu ženy od partnera:	Počet osob	
	Abs.	%
„náhlý“, rychlý odchod	52	41,9
dlouhodobější rozhodování o odchodu	66	53,2
jinak	6	4,9
Celkem	124	100,0

V souvislosti s odchodem od partnera, který pro ženy skončil pobytem v azylovém zařízení, nás rovněž zajímalo, zda jejich odchod ze společné domácnosti byl až takového rázu, že u něho musela být přítomna policie. Z údajů v tabulce č. 22 plyne, že při odchodu 29 % respondentek z domova od agresivně se vůči nim chovajícího partnera asistovali policisté (u 36 osob).

tab. 22 Přítomnost policie při odchodu ženy od partnera ze společné domácnosti

Přítomnost policie při odchodu ženy od partnera:	Počet osob	
	Abs.	%
ano	36	29,0
ne	88	71,0
Celkem	124	100,0

III.1.3.5. Chování partnera k ženě v období před odchodem ženy od partnera

Chování partnera vůči své ženě v období před odchodem ženy od něho, který skončil současným pobytem ženy v azylovém zařízení, jsme sledovali v dotazníku několika otázkami. Zaměřili jsme se na následující oblasti partnerova chování: fyzické útoky, vyhrožování, násilí v oblasti sexu, psychické ubližování, kontrolování ženy, omezování kontaktu s ostatními lidmi, braní peněz respondentky partnerem.

Jak již bylo uvedeno výše, délku špatného zacházení partnera se ženou jsme při výzkumu nezjišťovali. Soustředili jsme se na zkoumání špatného nakládání partnera se ženou v období před jejím odchodem od partnera. Toto období jsme ženám v dotazníku blíže časově nevymezovali.

- Fyzické napadání ženy

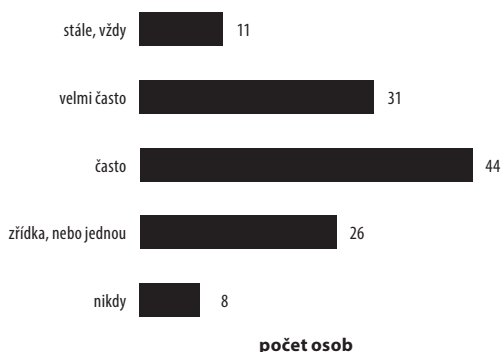
V souboru zkoumaných respondentek zhruba 90 % žen zažilo nejméně jednou fyzický útok vůči své osobě ze strany partnera v období, které předcházelo jejich odchodu od něho (93,3 %, 112 osob). Frekvenci fyzických útoků v tomto období lze sledovat v grafu č. 2. Dopad fyzické agrese na ženu formou zranění - viz dále.

Zhruba 10 % respondentek konstatovalo ve zmíněném období zkušenost s neustálým fyzickým napadáním partnerem (9,2 %). Asi čtvrtina žen uváděla velmi časté fyzické útoky vůči své osobě (25,8 %) a více než třetina časté (36,7 %).

Na druhou stranu ovšem pětina respondentek uvedla fyzické napadání partnerem jako ojedinělé (21,6 %) a 6,7 % žen jako vůbec se v jejich vztahu v uvedeném období nevyskytující.

graf. 2 Frekvence fyzického napadání ženy partnerem v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=120)

Fyzicky ji napadl

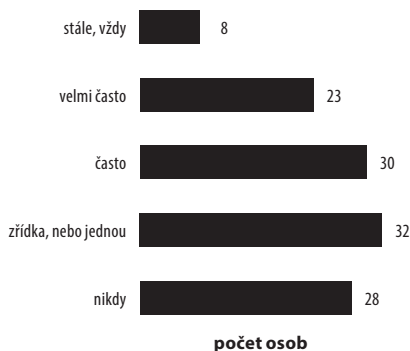
- Vyhrůžování ženě zabitím

Neustálé partnerovo vyhrůžování fyzickou likvidací, tedy zabitím, v době před odchodem ženy ze společné domácnosti s partnerem, uvedlo 8 žen z našeho souboru (6,6 %). Velmi časté a časté vyhrůžování tímto způsobem sdělilo asi 40 % žen (velmi často 19,0 %, často 24,8 %).

Zbývajících zhruba 50 % respondentek popsalo zkušenost s vyhrůžováním fyzickou likvidací od partnera buď jako ojedinělou či vůbec se nevyskytující (zřídka 26,5 %, vůbec 23,1 %) – viz graf č. 3.

graf. 3 Frekvence partnerova vyhrůžování ženě zabitím v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=121)

Vyhrůžoval ji zabitím

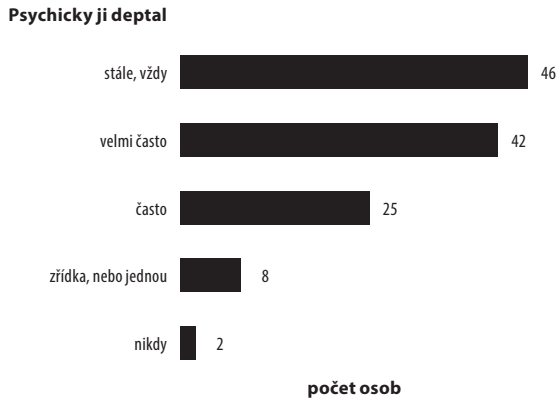

- Psychické deptání ženy

Stálé psychické deptání partnerem zažilo podle svých vyjádření před odchodem od partnera téměř 40 % žen (37,4 %). Asi třetina žen uváděla takovou zkušenost s chováním partnera vůči sobě jako velmi častou (34,2 %) a pětina žen jako častou (20,3 %) – viz graf č. 4.

Jen opravdu málo respondentek mělo zkušenost s takovým chováním buď minimální (6,5 %) nebo žádnou (1,6 %).

graf. 4 Frekvence psychického deptání ženy partnerem v období před odchodem ženy od partnera (N=123)

- Vyhrožování ženě zničením

S neustálým partnerovým vyhrožováním zničením (které v každém partnerském vztahu může mít jiný obsah, podle toho co vyhrožující partner považuje pro druhého partnera za poškozující), měla zkušenost v období před odchodem od něho, jak ukazuje graf č. 5, zhruba pětina respondentek (21,0 %). Velmi často nebo často se s takovými agresivními verbálními projevy setkávala asi polovina žen (54,6 %) (velmi často 32,8 %, často 21,8 %).

Zhruba čtvrtina respondentek zkušenost s takovým jednáním partnera uváděla buď jako vyskytující se zřídka či zcela minimálně nebo vůbec ne (zřídka 14,3 %, vůbec 10,1 %).

graf. 5 Frekvence vyhrožování zničením ženě partnerem v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=119)

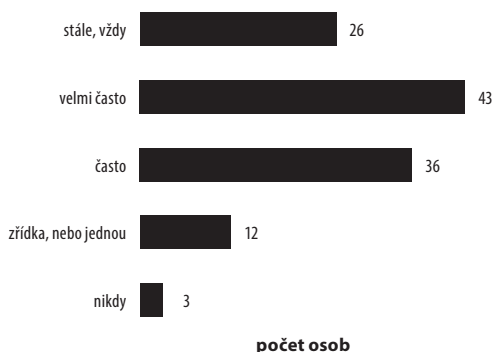
- Záměrné ponižování ženy

Pětina žen (21,7 %) se ve výše zmíněném období setkávala se stálým záměrným ponižováním od partnera. Údaje v grafu č. 6 ukazují, že dvě třetiny respondentek zažily takové jednání velmi často nebo často (velmi často 35,8 %, často 30,0 %).

Desetina žen se s tímto chováním partnera setkala výjimečně a tři ženy se s ním neseťkaly vůbec.

graf. 6 Frekvence záměrného ponižování ženy partnerem v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=120)

Záměrně ji ponižoval

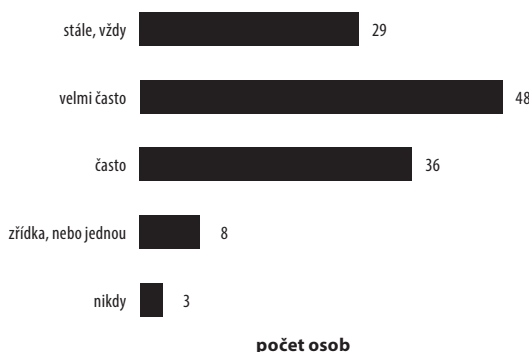
- Hrubé nadávky ženě

Hrubé nadávky od partnera byly buď stálou anebo opravdu častou součástí života většiny respondentek, než opustily s partnerem sdílenou domácnost (91,1 %). S permanentními nadávkami na svoji adresu se tak v tomto časovém úseku setkávala bezmála čtvrtina žen (23,4 %), velmi často a často asi dvě třetiny z nich (67,7 %).

Jen necelá desetina dotázaných (8,9 %) uvedla, že s takovým chováním partnera se v uvedené době setkala zřídka nebo se s ním nesečkala nikdy – viz graf č. 7.

graf. 7 Frekvence hrubých nadávek ženě ze strany partnera v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=124)

Hrubě ji nadával

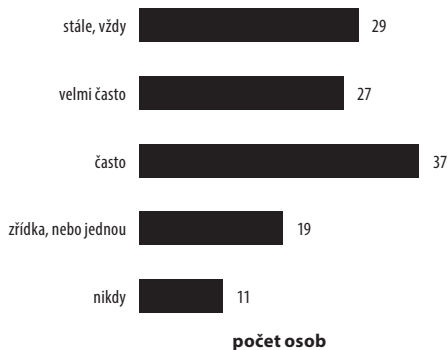
- Omezování ženy v setkávání se s jinými lidmi

Téměř čtvrtina respondentek vypověděla, že před tím, než od partnera odešly, je partner neustále omezoval v kontaktech s druhými lidmi (23,6 %), tj. zakazoval jim setkávat se s příbuznými, přáteli apod. a snažil se je izolovat od okolního světa. Zhruba polovina žen uvedla, že tak činil často nebo velmi často (velmi často 22,0 %, často 30,1 %), což je patrné z údajů v grafu č. 8.

Asi čtvrtina žen se s takovým chováním partnera setkávala buď jen zřídka (15,4 %) nebo se s ním nesečkala nikdy (8,9 %).

graf. 8 Frekvence omezování kontaktů ženy s jinými lidmi partnerem v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=123)

Omezoval její kontakt s jinými lidmi

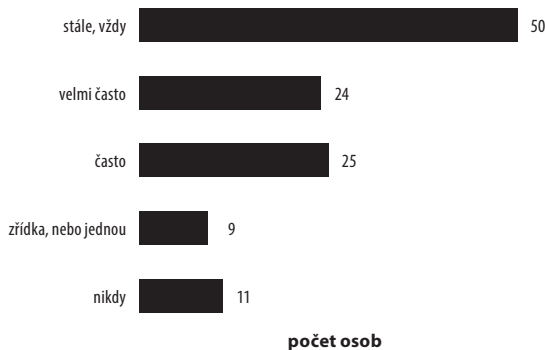
- Kontrola ženy, kde je a s kým

Kolem 40 % respondentek uvedlo, že ve výše zmíněném časovém období jejich partner stále kontroloval jejich kontakty s jinými lidmi, tj. např. s dalšími členy rodiny, s přáteli apod. (42,0 %). Zhruba totéž množství žen, tj. 41,2 %, pak bylo partnerem kontrolováno, kde a s kým jsou velmi často nebo často - viz graf č. 9.

Jen necelá pětina dotázaných (16,8 %) byla takto sledována partnerem zřídka nebo vůbec ne (v prvním případě 7,6 %, v druhém 9,2 %).

graf. 9 Frekvence kontroly sociálních kontaktů ženy partnerem v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=119)

Kontroloval ji, kde je a s kým

- Násilné chování partnera k ženě v sexuální soužití

Z respondentek, které se vyjádřily k otázce týkající se násilí partnera vůči nim v intimním soužití (a to v období před odchodem od něho /121 osob/), 28,1 % žen uvedlo, že násilí při sexu zažívalo ze strany partnera ve značné frekvenci. Jeho víceméně stálý výskyt uvedlo 6,6 % respondentek, velmi častý 7,4 % a častý 14,1 %.

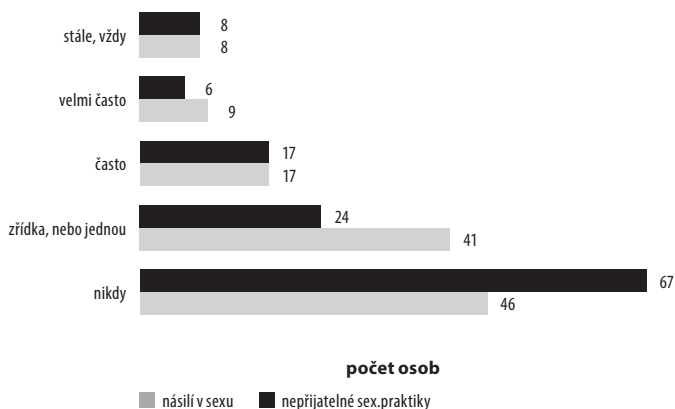
Vedle toho ale téměř 40 % respondentek konstatovalo, že se k nim jejich partner násilně v oblasti sexu nikdy nechoval (38,0 %). Výjimečné či ojedinělé použití násilí ze strany partnera v sexuální soužití uvedla třetina dotázaných (33,9 %) - viz graf č. 10.

- Požadování pro ženu nepřijatelných praktik v sexuálním soužití

Čtvrtina respondentek (N=122) pak také sdělila, že od partnera poměrně často zažívala požadavky na provozování pro ně nepřijatelných praktik ve společném intimním soužití (25,4 %). Trvalý výskyt těchto požadavků uvedlo 6,6 % respondentek, velmi častý 4,9 % a častý 13,9 %.

Více jak polovina žen konstatovala, že po nich partner žádné pro ně nepřijatelné praktiky při sexu v období, než od něho odešly, nikdy nepožadoval (54,9 %). Pětina respondentek (19,7 %) konstatovala takové požadavky jako ojedinělé – viz graf č. 10.

graf. 10 Frekvence násilí v sexu a vyžadování pro ženu nepřijatelných praktik v intimním životě partnerem v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera

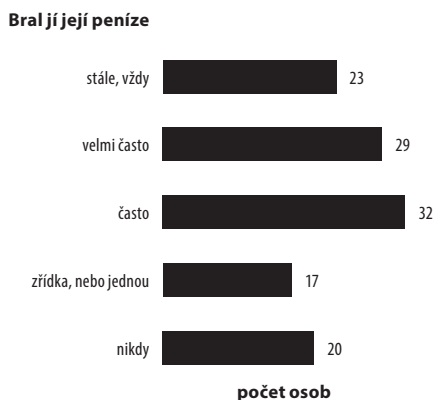

- Partner bral ženě její peníze

Měli jsme také snahu zjistit, zda partner ženě bral peníze, které ona měla vyčleněné pro své a další rodinné potřeby, a využíval je jen pro sebe. Zhruba pětina žen uvedla, jak vyplývá z dat znázorněných v grafu č. 11, že takto se jejich partneři chovali, alespoň v období před tím, než od nich odešly, stále (19,0 %). Polovina žen konstatovala, že tak jednali velmi často nebo často.

Nicméně na druhou stranu s takovým chováním partnerů nemělo výraznější zkušenost 30,5 % žen. Ty takové projevy v jednání partnera zažily buď ojediněle (14,0 %) nebo nikdy (16,5 %).

graf. 11 Jak často bral partner ženě její peníze pro své vlastní potřeby v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=121)

III.1.3.6. Strach ženy ze svého partnera („choval se k ní tak, že se ho bála“)

Strach jednoho partnera z chování druhého při společném soužití může být ukazatelem závažné patologie tohoto blízkého vztahu. Proto jsme se o prožívání strachu ženy z partnerova chování vůči ní také zajímali.

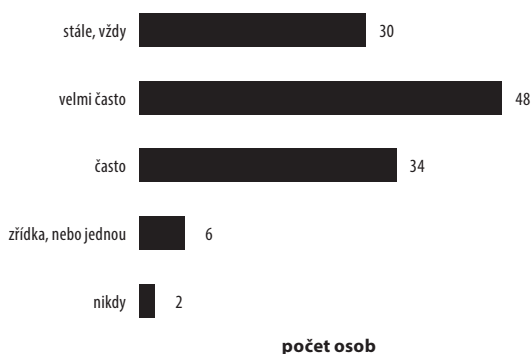
Čtvrtina žen uvedla, že v období, než odešly od partnera, se k nim jejich partner choval tak, že se ho stále bály. Více jak dvě třetiny respondentek pak sdělily, že se ho tehdy bály dosti často (68,3 %), velmi často 40,0 %, často 28,3 %.

Jen 6 žen se partnerova chování vůči nim obávalo podle vlastních vyjádření zřídka a dvě ženy uvedly, že se jeho chování nebály - viz graf č. 12.

Mezi ženami, které vypověděly, že se partnera hodně bály (v intenzitě často, velmi často, stále - 112 osob), bylo např.: 102 žen, které uvedly vysokou míru psychického deptání ze strany partnera (často, velmi často, stále), 85 žen, které konstatovaly ve výše uvedené intenzitě fyzické napadání partnerem, 61 žen, které sdělily, že jim bylo vyhrožováno takto často fyzickou likvidací, nebo 31 žen, které uvedly před odchodem od partnera stálé, časté i velmi časté násilí ve společném sexuálním životě.

graf. 12 Jak často se žena bála partnera kvůli jeho chování vůči ní v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera (N=120)

Choval se k ní tak, že se ho bála

III.1.3.7. Obavy o dítě/děti mezi důvody odchodu ženy od partnera

Snažili jsme se také zjistit, kolik žen opustilo partnera nejen z důvodu jeho špatného chování vůči nim, coby svým životním partnerkám, ale i proto, že ženy měly za to, že je zlým chováním jejich partnerů ohroženo také jejich dítě/děti – a bály se o ně.

Formy chování muže vůči dítěti, které žena považovala za dítě ohrožující, jsme nezkoumali. Spíše jsme se zajímali o vyhodnocení situace ženou a zaměřili jsme se na její strach o dítě/děti v průběhu jejího soužití s mužem - životním partnerem. Zjišťovali jsme obavy o dítě/děti v souvislosti s dotazem na hlavní důvody odchodu ženy od partnera, který skončil pobytem v současném azylovém zařízení.

Z údajů v tabulce č. 23 je zřejmé, že u téměř poloviny respondentek (u 48,3 %) se objevily strach a obavy o svoje dítě/děti kvůli chování partnera mezi hlavními důvody jejich odchodu od partnera.

Z námi vytipovaných hlavních důvodů odchodu ženy od partnera, na které jsme se výčtově ptali a kterých většinou ženy označily více najednou, uváděly respondentky nejčastěji fyzické napadání (76,6 %) a hrubé slovní útoky (84,7 %). Ty ukazují, současně i v souvislosti se značným výskytem vyhrožování fyzickým násilím (49,2 %), že fyzická a slovní agrese partnera se podílely asi v největší míře na konečném rozhodnutí o odchodu zkoumaných žen od partnera - viz též tabulka č. 23.

tab. 23 Hlavní důvody odchodu ženy od partnera (respondentky mohly uvést více odpovědí) (N=124)

Hlavní důvody odchodu ženy od partnera:	Počet žen	
	Abs.	%
fyzicky ji napadal	95	76,6
vyhrožoval jí fyzickým násilím	61	49,2
slovně ji napadal, nadával jí	105	84,7
zabraňoval jí stýkat se s jejími přáteli	60	48,4
zabraňoval jí stýkat se s rodiči, příbuznými	31	25,0
nechoval se dobře k jejím/jejich dětem, bála se o ně	57	48,3 ¹
nenechával jí peníze (nebo nechával málo) na domácnost	72	58,1
pravidelně se opijel	53	42,7
jiné důvody	28	22,6

¹N=118. Do výpočtu % jsme nezahrnuli 5 žen, které byly v době odchodu od partnera těhotné se svým prvním dítětem a jednu ženu, která byla bezdětná

Odpovědi v kategorii „jiné“ hlavní důvody odchodu od partnera pak ukázaly i na další méně často zmiňované příčiny odchodu žen od násilných či jinak nepřistojně se k nim chovajících životních partnerů: tři ženy uvedly jako jeden z dalších hlavních důvodů odchodu psychickou nemoc svého muže, dvě, že si partner našel jinou ženu, jedna respondentka uvedla, že ji partner prodával kamarádům, jedna, že jí dlouhodobě bránil ve spánku, jedna žena uvedla zkušenost s partnerským únosem jejich dcery, čtyři respondentky zařadily mezi hlavní důvody odchodu od partnera také to, že jejich partner bere drogy, dvě, že partner je patologickým hráčem, devět žen uvedlo psychické týrání svým partnerem. Pět respondentek zmínilo mezi jinými hlavními důvody odchodu tlak partnera na jejich opuštění společně obývaného bytu/domu.

Ze zjištěných údajů tak bylo zřejmé, že rovněž strach a obavy o svoje dítě/děti kvůli chování partnera patřily u téměř poloviny respondentek mezi zásadní důvody, které sehrály roli při jejich rozhodování o odchodu ze společné domácnosti sdílené s partnerem.

III.1.3.8. Frekvence špatného zacházení partnera se ženou, fyzická zranění žen v důsledku napadení partnerem

Protože časté zlé zacházení může mít velmi negativní vliv jak na fyzický, tak na psychický stav postižených osob, zjišťovali jsme frekvenci výskytu špatného chování partnera k ženě za období, než od něho odešla, a to v konkrétnějších časových úsecích.

Zjistili jsme, že špatné zacházení ze strany svého partnera (nejednalo se pouze o fyzické násilí) ve zmíněném období v podstatě „každý den“ a „několikrát týdně (2-4x)“ zažila téměř polovina souboru dotázaných žen (59 osob) – viz tabulka č. 24. Frekvenci špatného zacházení „jednou týdně“ uvedla třetina respondentek (41 osob), „jednou za měsíc“ 6,5 % (8 osob), „jednou za půl roku“ 1,6 % žen (2 osoby). „Nepřavidelné intervaly“ špatného zacházení konstatovala desetina respondentek (13 osob).

Do naposledy uvedené kategorie odpovědí byly zařazeny takové výroky žen jako např.: vždy, když to uznal za vhodné; vždy, když si myslel, že si to zasloužím; obvykle vždy, když byl opilý; čekal, až se dám po předchozím bití dohromady, a pak mne znovu napadl, nikdy ne dříve.

tab. 24 Frekvence špatného zacházení partnera se ženou v období, které předcházelo odchodu ženy od partnera

Frekvence špatného chování partnera k ženě:	Počet osob	
	Abs.	%
každý den	39	31,4
několikrát týdně (cca 2-4x)	20	16,1
jednou týdně	41	33,1
jednou za měsíc	8	6,5
jednou za půl roku	2	1,6
nepravidelně, různé intervaly	13	10,5
neuvedeno	1	0,8
Celkem	124	100,0

Je vhodné zde poznamenat pro ilustraci, že mezi respondentkami, které uvedly frekvenci partnerova špatného zacházení každý den a několikrát týdně (59 osob), byly více jak dvě třetiny žen, které mimo jiné v rámci popisu špatného zacházení s nimi ze strany partnera uvedly i značně frekventované fyzické útoky (často, velmi často, vždy) (41 osob) a dále např. asi polovinu těchto žen tvořily osoby, kterým bylo vyhrožováno často zabitím (32 osob) (často, velmi často, stále).

Je tak zřejmé, že asi polovina respondentek byla oběťmi špatného zacházení ze strany partnera, minimálně v období před jejich odchodem od něho, několikrát týdně. Jiné respondentky pak byly oběťmi v delších časových intervalech - a ty, jak naznačily některé odpovědi žen, za mnohdy těžko předvídatelných situací (např. když to uznal za vhodné, když si myslel, že si to zaslouží apod.).

Z respondentek, které se ve zkoumaném souboru osob vyjádřily zvláště k otázce frekvence svých fyzických napadení partnerem v období před odchodem od něho (120 žen), jich 6,7 % uvedlo, že nikdy nebylo svým partnerem fyzicky atakováno (8 osob). Zbývajících 93,3 % žen bylo partnerem fyzicky napadeno nejméně jednou (112 osob) – a z nich zhruba tři čtvrtiny byly tělesně atakovány ve značné frekvenci (často, velmi často, stále) (86 osob). Viz podrobněji výše kapitola týkající se fyzického napadání žen partnerem (graf č. 2).

Více jak čtyři pětiny ze 112 partnerem někdy tělesně napadených žen uvedly nejméně jedno fyzické zranění po napadení svým partnerem (83,9 %, 94 osob). Zbývajících zhruba pětina partnery tělesně napadených žen vypověděla, že viditelně fyzicky zraněna jimi nikdy nebyla (16,1 %, 18 osob).

Z údajů v tabulce č. 25 plyne, že polovina z 94 partnery tělesně zraněných žen byla mužem poraněna několikrát (tj. vícekrát než dvakrát). Jedno tělesné zranění způsobené mužem pak uvedlo asi 30 % z těchto 94 žen (26 osob) a asi pětina uvedla zranění dvakrát (20 osob). Jedna žena se k frekvenci poranění nevyjádřila.

tab. 25 Počet partnerem tělesně zraněných žen a frekvence jejich fyzických poranění

Frekvence fyzických zranění žen:	Počet osob	
	Abs.	%
jednou	26	27,6
dvakrát	20	21,3
vícekrát než 2x	47	50,0
neuvedeno	1	1,1
Celkem	94	100,0

Na tomto místě je možné též uvést informaci o tom, že jedna žena z pěti respondentek, které opustily těhotné společnou domácnost s partnerem dříve, než se narodilo jejich (první) dítě, uvedla, že ji partner v těhotenství bil, a to s cílem, aby potratila, protože dítě nechtěl.

Fyzická zranění způsobená útokem svého životního partnera si nechala ošetřit lékařem asi jen polovina z 94 žen, které uvedly, že někdy byly tělesně zraněny po agresivním napadení svým partnerem (48 osob). Druhá zhruba polovina někdy partnery fyzicky zraněných žen si lékařem taková zranění nikdy ošetřit nedala (45 osob) – viz tabulka č. 26.

Důvody, proč si ženy nenechaly zranění ošetřit a jakého charakteru vůbec ženami utržená fyzická zranění od partnerů byla, nebyly dotazníkem zkoumány. Nicméně z několika do dotazníku vepsaných komentářů respondentek vyplynulo, že některým z nich, i když si třeba chtěly a potřebovaly svoje zranění nechat ošetřit, jim to jejich násilný partner neumožnil. Některé respondentky spontánně v dotazníku uváděly např., že jim partner ošetření zranění lékařem nikdy nepovolil, jiné nesměly se zraněním ani na pohotovost, natož k běžnému lékaři, stále byly partnerem hlídány, jindy se velmi bály a vůbec se neodvážily na někoho se obrátit s žádostí o ošetření.

tab. 26 **Frekvence lékařských ošetření tělesných zranění žen, která utrpěly po fyzických útocích svého partnera**

Ošetření lékařem:	Počet osob	
	Abs.	%
jednou	26	27,6
vícekrát	22	23,4
ne	45	47,9
neuvedeno	1	1,1
Celkem	94	100,0

III.1.3.9. Děti pobývající s matkami v azylových zařízeních – některé jejich charakteristiky

Naprostá většina zkoumaných respondentek (97,6 %, 121 osob) žila v azylových zařízeních se svými dětmi. Jen tři ženy byly v azylovém zařízení bez dětí. Z nich jedna žena zatím byla bezdětná, dvě ženy měly již samostatně žijící všechny děti. Celkem žilo s respondentkami v azylových zařízeních 225 dětí, které zde zažívaly společně s matkami také možná velmi náročné životní období.

Zhruba 60 % dětí z uvedeného množství pobývalo v azylových domech v době, kdy jsme realizovali dotazníkové šetření, déle než 3 měsíce (139 osob). Z údajů v tabulce č. 27 pak plyne, že více jak dvě třetiny žen, které v azylovém zařízení byly se svými potomky (83 žen), zde žily i s malými dětmi předškolního věku.

tab. 27 Věkové kategorie dětí žijících s jednotlivými ženami v azylových zařízeních

Věkové kategorie dětí:	Počet matek s dětmi	
	Abs.	%
jen předškolní (až 6 let)	57	47,1
jen školní (od 6-15 let)	26	21,5
předškolní a školní	22	18,2
školní a starší 15 let	5	4,1
jen starší 15 let	7	5,8
předškolní, školní, starší 15 let	4	3,3
Celkem	121 ^{*)}	100,0

^{*) Nejsou zde (a v tabulkách č. 28 a 29) započítány dvě ženy, které byly v AZ bez dětí a jedna bezdětná žena}

Z další tabulky č. 28 je patrná skutečnost, že zkoumaný soubor respondentek, žijících v azylových zařízeních kvůli nepřístojnému chování svých životních partnerů, tvořily nejčastěji matky s jedním či dvěma dětmi (82,7 %, 100 žen).

tab. 28 Počet dětí žijících s jednotlivými ženami v azylových zařízeních

Počet dětí s matkou v AZ:	Počet žen	
	Abs.	%
jedno	61	50,4
dvě	39	32,3
tři	12	9,9
čtyři a více	9	7,4
Celkem	121	100,0

V souvislosti s počtem dětí pobývajících v azylových zařízeních s jednotlivými matkami nás také zajímalo, zda ženy odešly od partnera do azylového pobytu se všemi dětmi, které bezprostředně před jejich odchodem ve společné domácnosti s partnerem žily - a tedy, zda zůstalo rodinné společenství dětí zachováno nerozdělené. Bylo zřejmé, že čtyři pětiny žen odešly do azylového zařízení se všemi dětmi (97 osob). Menší část žen však v původním bydlišti zanechala některé z dětí (19 respondentek) - viz údaje v tabulce č. 29. Je však třeba říci, že některé z těchto dětí do azylového zařízení neodešly proto, že již byly dospělé, zbývající zůstaly mimo azylové zařízení z důvodů, které jsme nezjišťovali.

tab. 29 Odchod ženy i s dětmi ze společné domácnosti s partnerem do azylového zařízení

Všechny děti odešly s matkou do AZ:	Počet žen	
	Abs.	%
ano	97	80,2
ne	19	15,7
v době odchodu od muže: těhotenství ženy s jejím prvním dítětem	5	4,1
Celkem	121	100,0

Měli jsme rovněž v úmyslu blíže identifikovat některé příbuzenské vztahy v rodinách zkoumaných žen. Sledovali jsme, v jakém rodičovském vztahu byly děti respondentky k jejímu životnímu partnerovi, tedy zajímali jsme se o to, zda se jednalo o vlastní nebo nevlastní děti partnera ženy.

Ukázalo se na základě výpovědí respondentek (zmíněných v tabulce č. 27), že asi 70 % partnerů bylo vlastními otci všech dětí ženy. Pětina partnerů byla vlastními otci jen některého/některých z dětí ženy a asi desetina partnerů byla nevlastními otci všech dětí ženy - viz tabulka č. 30.

tab. 30 Rodičovský vztah partnera matky k dětem v AZ, které žily v jejich společné domácnosti před odchodem ženy od partnera

Rodičovský vztah partnera matky k jejím dětem:	Počet partnerů matek dětí	
	Abs.	%
všechny děti byly jeho vlastní	85	70,3
jen část dětí byla jeho vlastních	24	19,8
všechny děti byly jeho nevlastní	12	9,9
Celkem	121	100,0

Z údajů shrnutých v tabulce č. 31 je zřejmé, že zájem o kontakt s dětmi jevil v době výzkumu podle vyjádření respondentek asi 60 % jejich partnerů (72 osob). Z těchto 72 mužů se jich s dítětem/děťmi setkávala část, asi 70 % (50 osob), zbývající muži, i když jevil zájem o děti, se s dětmi podle sdělení respondentek nesetkávali.

Zhruba 40 % žen uvedlo, že jejich partneři zájem o děti neprojevovali (49 osob). Z nich menší část asi i proto, že podle mínění respondentek zatím jejich partneři nevěděli, kam se ony před nimi i s dětmi ukryly (8 osob).

tab. 31 Zájem otců/otčímů dětí žijících s matkami v azylovém zařízení o kontakt s dětmi

Zájem partnera ženy o děti:	Počet osob	
	Abs.	%
ano - a setkává se s nimi	50	41,3
ano - ale nesetkává se s nimi	22	18,2
nezajímá se	34	28,1
nezajímá se a nikdy se nezajímá	7	5,8
jiné (důvody neprojeování zájmu)	8	6,6
Celkem	121	100,0

III.1.3.10. Děti jako svědci špatného zacházení partnera s jejich matkami

Respondentky, které se mohly relevantně vyjádřit k otázce, zda některé jejich dítě, které s nimi pobývalo v azylovém zařízení, bylo doma svědkem partnerova špatného jednání s nimi (116 žen), uvedly následující. Třetina z žen sdělila, že alespoň některé z dětí, vyrůstajících v jejich rodině, bylo svědkem špatného zacházení s ní téměř vždy, když k němu docházelo (39 žen). Zhruba čtvrtina žen měla za to, že se tak dělo často (31 žen) a asi třetina, že občas (39 osob). Jen 6 žen bylo názoru, že děti přítomny špatnému zacházení partnera s nimi doma nikdy nebyly – viz tabulka č. 32.

tab. 32 Děti žijící v azylovém zařízení jako svědci špatného zacházení partnera své matky s ní

Dítě / děti jako svědci špatného zacházení:	Počet žen	
	Abs.	%
ne	6	5,2
občas	39	33,6
často	31	26,7
téměř vždy, kdy bylo	39	33,6
neuvedeno	1	0,9
Celkem	116 ^{*)}	100,0

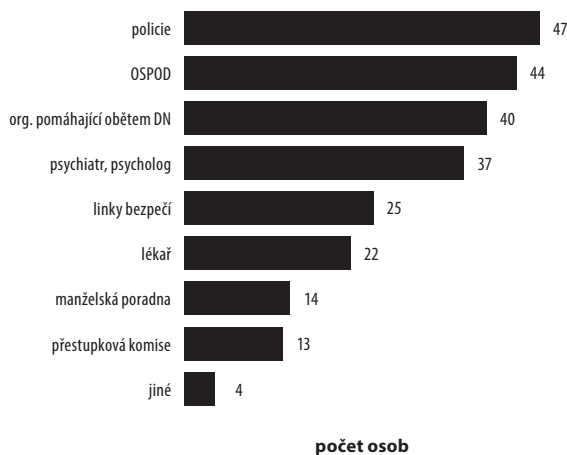
^{*)} Nebylo zde započítáno pět žen, které odešly od partnera těhotné se svým prvním dítětem a tři ženy pobývající v AZ bez dětí

Zajímal nás také i konkrétní počet dětí coby svědků ubližování otce/otčíma jejich matce. Mohli jsme však pouze usuzovat na jejich minimální počet. Pokud jsme pak uvažovali, že jen jedno z dětí v rodině (i když počet dětí v rodině byl vyšší než jeden potomek) bylo takového jednání svědkem, pak minimálně zhruba polovina dětí, žijících v době výzkumu v azylových zařízeních, se stala v různých časových frekvencích svědky takového zlého nakládání se svými matkami (48,4 %, 109 dětí).

III.1.3.11. Hledání pomoci při řešení partnerského domácího násilí

Pomoc osobám postiženým domácím násilím a osvěta v tomto směru mezi obyvatelstvem jsou již delší dobu i v ČR předmětem intenzivnějšího zájmu než v minulosti. Sledovali jsme proto také, na které z institucí a zařízení, které jsou zatím těmto osobám oficiálně k dispozici, se ženy před tím, než se ocitly v současném azylovém pobytu, obracely a hledaly u nich také pomoc a radu (obvykle vedle vyhledávání pomoci u příbuzných a přátel). Zaměřili jsme pozornost na zařízení a instituce, jejichž výčet lze nalézt v grafu č. 13.

graf. 13 Organizace a zařízení oslovené ženami, když hledaly radu a pomoc při řešení nepřístojného chování partnera vůči své osobě – před příchodem do současného azylového pobytu (respondentky mohly uvést více odpovědí) (N=124)

Bylo zřejmé, že respondentky se nejčastěji obracely na policii (tu využilo 37,9 % žen) a na orgán sociálně právní ochrany dítěte /OSPOD/ (využilo 35,5 % žen). Dále ženy poměrně často hledaly pomoc u různých organizací, které poskytují pomoc obětem domácího násilí (sem byla zařazena i azylová zařízení, pokud se na ně ženy před příchodem do azylového pobytu obracely se žádostí o radu) (32,3 %), a u psychiatrů či psychologů (29,8 %). Linky bezpečí a lékařská pomoc byly využity při hledání rady a pomoci kvůli domácímu násilí asi pětinou respondentek (první 20,2 %, druhá 17,7 %). Nejméně, a to asi po desetině respondentek, se ženy ve své svízelné situaci obracely na manželské poradny (11,3 %) a přestupkové komise (10,3 %). Spíše ojedinelé pak některé respondentky rovněž hledaly radu a pomoc v těchto souvislostech u kněze (3 ženy), jedna zvlášť zmínila právníka.

Ze získaných údajů bylo rovněž možné vyvodit, že ze sledovaných žen jich zhruba pětina nevyhledala před příchodem do současného azylového pobytu žádnou oficiální organizaci či zařízení, aby zde ve své situaci požádala o radu nebo o pomoc (21,0 %, 26 osob). Vedle toho více jak třetina žen se pak obracela na tři a více z námi sledovaných zařízení a organizací (45 osob) a asi 40 % žen pak kontaktovalo jednu až dvě organizace (53 osob) – viz tabulka č. 33.

Skupina respondentek, které se neobrátily kvůli špatnému zacházení ze strany partnera na žádnou organizaci či zařízení (26 osob), byla z poloviny tvořena ženami, ke kterým se partneri chovali často fyzicky agresivně (ke 2 ženám stále, ke 4 velmi často, k 7 často) a bylo mezi nimi i 10 žen, kterým bylo často vyhrožováno zabitím (2 ženám neustále, 3 velmi často, 5 často).

tab. 33 U kolika organizací a zařízení hledala žena ve své situaci radu a pomoc před příchodem do současného azylového pobytu

Kolik zařízení žena vyhledala:	Počet osob	
	Abs.	%
žádné	26	21,0
jedno	35	28,2
dvě	18	14,5
tři	22	17,7
čtyři	10	8,1
pět a více	13	10,5
Celkem	124	100,0

Důvody, proč se ženy na žádné instituce neobrátily se žádostí o pomoc, nebyly blíže zkoumány. Nicméně v těchto souvislostech je možné si připomenout některé poznatky z praxe, že ženy, které v násilných vztazích žijí dlouho, někdy již nedovedou nebezpečnost chování svých partnerů adekvátně vyhodnotit a pomoc a ochranu nehledají, na což mohou doplatit nejen poškozeným zdravím, ale někdy i životem (viz např. Campbell, a další, podle Rösemann, a další, 2011, str. 7). Na druhé straně zde však mohly sehrát roli i mnohé další faktory, včetně strachu žen z partnera.

III.1.3.12. Trestní stíhání partnera za chování vůči ženě – současné, minulé

Dotazovali jsme se také respondentek, zda je jejich partner trestně stíhán za špatné chování vůči nim, v důsledku něhož se ony nakonec ocitly v současném azylovém pobytu. Zhruba dvě třetiny respondentek uvedly, že jejich partner není trestně stíhán za toto chování (85 osob). Téměř pětina respondentek sdělila, že jejich partner za toto své chování trestně stíhán je (24 osob) a 19 z těchto 24 žen uvedlo (79,2 %), že trestní oznámení na partnera podaly ony samy. Vedle toho ale

téměř desetina žen v době vyplňování dotazníku nedovedla říci (nevěděla), zda partner trestně stíhán je nebo není (10 osob). Pět respondentek se v daném směru vůbec nevyjádřilo – viz tabulka č. 34.

tab. 34 Trestní stíhání partnera za chování vůči ženě, pro které je ona nyní v azylovém pobytu

Partnerovo trestní stíhání nyní:	Počet osob	
	Abs.	%
je trestně stíhán	24	19,4
není	85	68,5
neví	10	8,1
neuveдено	5	4,0
Celkem	124	100,0

V těchto souvislostech jsme rovněž považovali za důležité zjistit, zda ženy, jejichž partner buď za své špatné chování vůči nim nebyl v době dotazování úředně postihován nebo respondentka o tomto dění neměla přehled či se v daném směru nevyjádřila (100 osob) - mají v úmyslu nějak proti partnerovi úředně zakročit a bránit se.

Z těchto 100 žen se k této problematice vyjádřilo 89 osob. Z nich zhruba polovina odpověděla, že situaci nechají být, tak jak je, a partnerovo chování úředně řešit nebudou a nikam ho neoznámí (47 osob). Asi jen pětina žen (17 osob) uvedla, že se úředně bránit bude, a téměř 30 % žen zatím nevědělo, co bude v tomto směru dále podnikat (25 osob) – viz podrobněji tabulka č. 35.

Bylo evidentní, že velká část námi zaznamenaných případů domácího násilí, která se odehrála za zavřenými dveřmi domácností, nebude pravděpodobně úřední cestou z podnětu samotných žen řešena.

tab. 35 Úmysl ženy reagovat úřední cestou na násilná a jinak nepřístojná chování partnera vůči své osobě, kvůli nimž je v současném azylovém pobytu

Žena situaci řešit:	Počet osob	
	Abs.	%
nebude	47	52,8
ano, bude - na přestupkové komisi	4	4,5
ano, bude - zvažuje trestní oznámení	5	5,6
ano, bude - ale neví, pro co se rozhodne	8	9,0
zatím neví, co udělá	28	28,1
Celkem	89	100,0

Pokud jde o výskyt agresivního či jinak nepřístojného chování partnera k ženě, které bylo již dříve trestně stíháno, téměř desetina ze 124 respondentek uvedla, že jejich partner za špatné chování vůči nim byl v předchozích letech trestně stíhán (12 osob) (viz tabulka č. 36).

Z žen, které konstatovaly, že jejich partner je v současné době trestně stíhán za chování vůči nim (24 osob), jich čtvrtina sdělila, že tento jejich životní druh již byl také dříve trestně stíhán za špatné chování vůči nim (6 osob).

tab. 36 Partnerovo dřívější trestní stíhání za špatné zacházení se ženou

Partner byl dřívě trestně stíhán:	Počet osob	
	Abs.	%
ne, nebyl	112	90,3
ano, byl	12	9,7
Celkem	124	100,0

Policie, jak již bylo výše uvedeno, asistovala u odchodu z domova od svého partnera u asi 30 % námi zkoumaných respondentek (36 žen). Partneri dvou třetin těchto 36 žen byli v době dotazování trestně stíhání za své chování vůči partnerce (24 osob). Zákazem přiblížení bylo v době výzkumu úředně chráněno 7,3 % respondentek (9 osob).

Souhrnně se dá konstatovat, že partneri pětiny respondentek (24 osob) byli aktuálně trestně stíhání za své nepřístojné chování vůči svým družkám/manželkám, kvůli kterému ony v době výzkumu žily v azylovém zařízení. Partneri desetiny respondentek byli již někdy v minulosti trestně stíhání za špatné chování vůči svým ženám (12 osob). Bylo také zřejmé, že 4,8 % žen (6 osob) ze sledovaného souboru zažilo od svých partnerů vůči sobě chování takových kvalit, že jejich původci za ně byli trestně stíhání opakovaně (nejméně dvakrát – včetně aktuálního trestního stíhání v době realizace výzkumu).

III.1.3.13. Finanční zdroje žen, zadlužení žen

Protože finanční situace respondentek bezesporu ovlivňuje a bude také ovlivňovat v podstatné míře způsob jejich dalšího života, dotazovali jsme se i na ni.

Z údajů v tabulce č. 37 vyplývá, že nejčastějším zdrojem peněz na živobytí v době dotazování podle očekávání byly, a to pro 85 % respondentek (106 osob), sociální příspěvky od státu - jako např. přídavky na děti, rodičovský příspěvek, dávky pomoci v hmotné nouzi apod. (Na pobírání podpory v nezaměstnanosti jsme se dotazovali zvláště.) Dalším finančním zdrojem námi sledovaných klientek azylových domů bylo výživné a peníze od rodiny, kterými v prvním případě disponovala v době dotazování asi čtvrtina (29 osob) a v druhém případě asi pětina žen (26 osob).

Pokud jde o podporu rodiny, která se zde zdá být významná nejen v oblasti psychické podpory, ale právě i finanční, přibližně stejný počet žen penězi podporovala rodina nejen bezprostředně po jejich příchodu do azylového domu (14 osob), ale i když ženy v azylových zařízeních žily delší dobu (nad 3 měsíce) (12 osob). Výši finanční pomoci rodiny, její pravidelnost a její subjektivní dostatečnost pro příjemkyni jsme nezjišťovali.

Pro asi desetinu zkoumaného souboru respondentek byl zdrojem financí plat v zaměstnání (16 osob) a pro další desetinu žen to byla podpora v nezaměstnanosti (15 osob). Celkem minimálně se mezi finančními zdroji žen objevily vlastní úspory (6 osob) a finance od přátel a známých (9 osob). Mezi jinými zdroji peněz u 6 dotázaných byl uveden invalidní důchod (3 osoby), brigády, příspěvky od současného partnera, odstupné od firmy, kde žena dřívě pracovala.

tab. 37 Zdroje peněz na živobytí žen pobývajících v azylových zařízeních (respondentky mohly uvést více zdrojů) (N=124)

Zdroje peněz žen:	Počet žen	
	Abs.	%
plat v zaměstnání	16	12,9
vlastní úspory	6	4,8
podpora v nezaměstnanosti	15	12,1
peníze od rodiny	26	21,0
neuveдено	9	7,3
výživné (alimenty)	29	23,4
sociální příspěvky od státu	106	85,5
jiné zdroje	6	4,8

Kolik zdrojů peněz na živobytí respondentky celkem měly, lze sledovat v tabulce č. 38. Z údajů zde je evidentní, že bezmála polovina žen (60 osob) žila podle vlastních vyjádření z jednoho zdroje peněz – většina z nich, asi čtyři pětiny, byly závislé na sociálních příspěvcích od státu, jako je např. rodičovský příspěvek, přídavek na děti (49 osob). Ze dvou finančních zdrojů získávalo peníze na živobytí téměř 40 % respondentek (46 osob). Z nich největší počet jich disponoval sociálními příspěvků (41 osob), nejčastěji v kombinaci s výživným (20 osob) nebo podpůrnými financemi od členů rodiny (14 osob).

tab. 38 Počty zdrojů peněz na živobytí žen pobývajících v azylových zařízeních

Počty zdrojů peněz:	Počet žen	
	Abs.	%
jeden	60	48,4
dva	46	37,1
tři	14	11,3
čtyři a více	4	3,2
Celkem	124	100,0

V souvislosti s finančními zdroji respondentek jsme se rovněž ptali na dosti rozšířený fenomén této doby, a to na zadlužení.

Bylo zřejmé (viz tabulka č. 39), že tři čtvrtiny žen byly nějakým způsobem zadluženy (94 osob). Jen asi pětina respondentek byla podle vlastního vyjádření bez dluhů (26 osob). Čtyři ženy uvedly, že nemají přehled, zda jsou zadluženy či nikoli. Výši zadlužení jsme nezjišťovali.

tab. 39 Zadlužení žen

Dluh nebo půjčku žena:	Počet žen	
	Abs.	%
má	94	75,8
nemá	26	21,0
neví	4	3,2
Celkem	124	100,0

Z respondentek, které měly dluhy/půjčky (94 osob), jich asi třetina uvedla, že je v současnosti nesplácí (31,9 %, 30 osob) a desetina žen konstatovala, že o situaci v daném směru nemá přehled (9,6 %, 9 osob). Na druhou stranu 45,7 % zadlužených respondentek (43 osob) se vyjádřilo, že své dluhy a půjčky splácí. To při zjištění, že velká část těchto žen v průběhu realizace dotazování žila podle vlastního vyjádření ze sociálních příspěvků od státu, je značné množství. Je otázkou, zda v tomto případě respondentky nevolily sociálně žádoucí odpověď. Možná však je tento údaj ovlivněn tím, že některé ženy v azylových zařízeních nepobývaly dlouhou dobu a mohly svou výpověď o splácení dluhů/půjček vztáhnout i na dobu před příchodem do azylového domu. Zhruba desetina zadlužených žen uvedla, že se o své finanční závazky zajímá v tom smyslu, že se je snaží řešit postupně (tj. např. snaží se splácet alespoň něco, dává menší splátky, požádala již o odklad splácení apod.) (12,8 %, 12 žen).

III.1.3.14. Vliv pobytu žen v azylovém zařízení na některé oblasti jejich života

Opuštění domova a následný pobyt v ubytovacím provizoriu mohou být pro mnoho jedinců všestranně velmi náročné. Zajímá nás dopad této změny na některé oblasti života sledovaných žen.

Podle vyjádření respondentek, a i podle našeho očekávání, pobyt v azylovém zařízení nejčastěji ovlivnil soukromí těchto žen. Z dotázaných žen jich 40 % uvedlo (50 osob), že pociťují v nějaké míře omezující dopad pobytu v azylovém domě na svoje soukromí (viz tabulka č. 40). Ostatní oblasti života žen, na které jsme se dotazovali, byly ovlivněny pobytem v azylovém zařízení podle názoru respondentek poněkud méně než právě sféra soukromí. U zhruba 30 % respondentek pobyt v azylovém domě ovlivnil způsob trávení jejich volného času (38 osob) a u obdobného množství žen také stýkání se s přáteli (40 osob). Čtvrtina žen pak uvedla, že je do určité míry omezena i volnost jejich pohybu mimo azylový dům (30 osob – z nich třetina měla za to, že volnost pohybu je zasažena do velké míry a dvě třetiny uvedly, že je tomu tak trochu). Styk s příbuznými byl pobytem v azylovém zařízení zasažen ze sledovaných oblastí asi nejméně.

tab. 40 Dopad pobytu žen v azylovém zařízení na některé oblasti jejich života (N=124)

Dopad pobytu v AZ na:	ano, hodně		ano, trochu		ne		neví, neuvedeno	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
soukromí	20	16,1	30	24,2	65	52,4	9	7,3
vztahy s přáteli a známými	11	8,9	29	23,4	76	61,3	8	6,4
způsob trávení volného času	11	8,9	27	21,8	72	58,0	14	11,3
možnost stýkat se s příbuznými	7	5,6	16	12,9	94	75,9	7	5,6
volnost pohybu mimo azylové zařízení	10	8,1	20	16,1	85	68,5	9	7,3

Tři čtvrtiny dotázaných uvedly, že tyto kontakty zůstaly zachovány (94 osob). Je to pozitivní zjištění, neboť právě zachování a rozvíjení rodinných vztahů může být pro tyto ženy nadále velmi důležité při zvládání jejich složité životní situace. Nějaká omezení však i tak v této oblasti uvedla bezmála pětina dotázaných (23 osob).

Zvláště jsme se pak ptali na to, jak pobyt v azylovém zařízení ovlivňuje výkon zaměstnání respondentek. K tomu se vyjádřily, mimo všech 16 zaměstnaných žen, další 4 klientky (celkem 20 osob, 16,1 % z celku respondentek).

Bylo evidentní, že více jak polovina z 16 pracujících žen mezi zkoumanými 124 respondentkami měla za to, že pobyt v azylovém zařízení nemá zatím na výkon jejich zaměstnání žádný vliv (9 osob).

Pět žen zařazených do pracovního procesu ale uvedlo, že pobyt v azylovém zařízení jejich zaměstnání negativně ovlivnil – dvě ženy musely změnit zaměstnání, dvě ženy musely zkrátit pracovní dobu a jedné se obtížněji dojíždělo do práce. Dvě respondentky, které pobývaly v azylovém domě jen krátkou dobu, vliv pobytu v něm na své zaměstnání nedovedly posoudit. Čtyři respondentky, které se rovněž rozhodly vyjádřit k otázce a aktuálně byly bez práce, uvedly, že kvůli ubytování v azylovém zařízení musely opustit zaměstnání, které před tím měly, a přišly tak o výdělek – viz tabulka č. 41.

tab. 41 Dopad pobytu v azylovém zařízení na zaměstnání žen

Dopad pobytu v AZ na zaměstnání ženy:	Počet osob	
	Abs.	%
nemá dopad	9	45,0
musela změnit zaměstnání	2	10,0
přišla o práci	4	20,0
zkrácení pracovní doby	2	10,0
horší dojíždění do práce	1	5,0
nedovede posoudit	2	10,0
Celkem	20	100,0

III.1.3.15. Prožívání žen jejich aktuální životní situace

Při výzkumu jsme se též snažili identifikovat některé pocity respondentek, týkající se současného života v azylovém zařízení, které se vztahují - po mnohými z nich prožitých dramatických událostech doma - nejen k prožívání jejich bezpečnosti v náhradním ubytování, ale které mohou naznačit další přístup respondentek k budoucímu řešení jejich ne právě jednoduché životní situace.

K pocitu bezpečí, který by k pobytu v azylovém zařízení měl patřit, ženy uvedly následující. Víceméně *bezpečně se v azylovém zařízení cítilo* asi 90 % z nich (112 osob – a z nich více jak tři čtvrtiny měly pocit naprostého bezpečí). Pocit ohrožení zažívaly jen dvě osoby a 7 žen se nedovedlo v daném směru jednoznačněji vyjádřit – viz tabulka č. 42. *Ohroženo při pohybu mimo azylové zařízení* se pak cítilo v nějaké míře asi 30 % respondentek (36 osob - z nich tři čtvrtiny se cítily jen spíš ohroženy).

Pokud jde o pocity fyzického zdraví a psychické pohody, zjistili jsme, že zhruba 70 % dotázaných se *cítilo po fyzické stránce* celkem dobře (87 osob). Ze zbývajících zhruba 30 % žen (35 osob) asi polovina uvedla, že se *fyzicky zdráva* aktuálně necítí a druhá polovina to nedovedla vyhodnotit. Vedle toho ale nějakou míru *psychické pohody* prožívala ani ne polovina respondentek (57 osob). Po psychické stránce se zcela dobře necítilo 30 % žen (38 osob) a zhruba čtvrtina žen se ke svému současnému psychickému rozpoložení nedovedla vyjádřit (29 osob).

Pro zkoumané ženy jsou také důležité nenarušené a pozitivní vztahy s ostatními lidmi. *Dobré kontakty s příbuznými a přáteli* udržovaly v obou případech zhruba čtyři pětiny žen. Na druhou stranu nijak zanedbatelné množství zkoumaných žen, asi po pětině, nemělo úplně dobré vztahy s příbuznými (25 osob) a neudržovalo až tak dobré vztahy s přáteli (22 osob).

Pokud jde o hodnocení, zda respondentkám vystačí jejich současné *finance* na živobytí, 46 % z nich uvedlo, že jim *nestačí* (56 žen – z nich asi 70 % uvedlo, že spíš *nestačí*, zbývajících sdělily, že *vůbec nestačí*). Zhruba totéž množství žen (55 osob) mělo za to, že jim *finance* na živobytí, které mají právě k dispozici, *více či méně stačí*. Z nich asi polovina konstatovala, že jim peníze *stačí* zcela. Bylo to dosti překvapující zjištění, ale je možné, že některé ženy před odchodem od partnera

nemohly penězi v rodině podle svého disponovat a jejich současná finanční situace se jim zdála relativně dobrá proti tomu, co zažily před tím. Téměř desetina žen se k tématu dostatečnosti svých finančních příjmů nevyjádřila.

Dvě třetiny dotázaných obyvatelky azylových zařízení nám sdělily, že již mají nějakou *představu o svém dalším životě* (78 osob). Vedle toho ale zhruba pětina respondentek uvedla, že přesnější vizi o své budoucnosti nemá (22 žen). Přibližně totéž množství žen, tedy asi pětina, se v daném směru nedovedlo vyjádřit (20 osob).

Svoji situaci jako nadějnou nahlíželo v době dotazování zhruba 60 % respondentek (71 osob). Přitom však současně zhruba desetina žen pobývajících v azylových zařízeních ji viděla jako nepříznivou (14 osob) a poměrně velké množství žen, téměř celých 30 %, se k danému tématu vyjádřilo indifferenčně (35 osob), což také může naznačovat ne právě velký optimismus.

Dost silných na řešení své současné situace se cítilo asi 60 % respondentek (71 osob). Zbývajících 40 % žen se zhruba napůl buď na řešení situace v různé míře silně necítilo (25 osob) nebo se ke své připravenosti k řešení svých životních peripetií nedovedlo jasněji vyjádřit (27 osob).

tab. 42 Jak se žena cítí v azylovém zařízení

Žena:	ano		spíš ano		neví		spíš ne		ne		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
V AZ se cítí bezpečně	86	71,1	26	21,5	7	5,8	1	0,8	1	0,8	121	100,0
Cítí se být tělesně zdravá	64	52,5	23	18,8	16	13,1	15	12,3	4	3,3	122	100,0
Finance, které nyní má, jí stačí na živobytí	30	24,8	25	20,7	10	8,3	40	33,0	16	13,2	121	100,0
Má představu o dalším životě v budoucnu	53	44,2	25	20,8	20	16,7	16	13,3	6	5,0	120	100,0
Udržuje dobré kontakty se svými přáteli	63	50,8	35	28,2	4	3,2	14	11,3	8	6,5	124	100,0
Mimo AZ se cítí ohrožená	9	7,4	27	22,1	19	15,6	27	22,1	40	32,8	122	100,0
Cítí se dost silná na řešení své současné situace	43	35,0	28	22,7	27	22,0	16	13,0	9	7,3	123	100,0
Má dobré vztahy s příbuznými	72	58,5	24	19,5	2	1,6	16	13,0	9	7,4	123	100,0
Svoji situaci vidí jako nadějnou	46	38,4	25	20,8	35	29,2	7	5,8	7	5,8	120	100,0
Cítí se po psychické stránce dobře	30	24,2	27	21,8	29	23,4	25	20,1	13	10,5	124	100,0

K řešení sledované náročné životní situace respondentek patřilo i jejich případné rozhodnutí, zda do budoucna budou setrvávat ve společném soužití s násilným či jinak nepřístojně se k nim chovajícím životním partnerem.

Údaje o deklarovaném úmyslu žen týkajícím se rozchodu s partnerem lze v přehledu sledovat v tabulce č. 43. Z dat v ní uvedených je zřejmé, že z žen, kterých se tento dotaz v době výzkumu týkal (96 žen – tj. těch, které se s druhem/manželem zatím nerozešly či nerozvedly), bezmála tři čtvrtiny uváděly záměr určitě se s partnerem rozejít (71 osob). Z těchto 71 respondentek to konstatovalo 43,7 % žen, které byly v azylovém zařízení krátce, tj. tři měsíce a méně (31 osob) a 56,3 % žen, které v azylovém zařízení pobývaly delší dobu (nad 3 měsíce) (40 osob) a měly možnost zde o této záležitosti déle přemýšlet.

Bylo rovněž patrné, že mezi 84 ženami, které vážně uvažovaly o rozchodu s partnerem či prohlášovaly, že od něho určitě odejdou, byly téměř tři čtvrtiny takových, které zažívaly časté fyzické útoky od svých partnerů (ve frekvenci často, velmi často, neustále) (61 osob).

To, že se se svým partnerem nechtějí rozejít, přiznaly otevřeně jen dvě ženy. Přitom obě byly i oběťmi častého fyzického násilí ze strany svého partnera. Skutečnost, že se sice ještě nerozhodla, ale vážně o rozchodu s partnerem uvažuje, sdělila více jak desetina dotázaných žen (13 osob). Taktéž desetina žen pak konstatovala, že s rozhodnutím v daném směru počkají, až jak se situace vyvine (9 osob).

tab. 43 Úvaha žen o rozchodu s partnerem, který se k nim choval násilně či jinak nepřístojně

Úvaha ženy o rozchodu s partnerem:	Počet osob	
	Abs.	%
ano, určitě se chce rozejít	71	74,0
ano, vážně rozchod zvažuje	13	13,5
neví, uvidí, jak se to vyvine	9	9,3
neuvažuje o rozchodu	2	2,1
neuvedeno	1	1,1
Celkem	96 ^v	100,0

^v Týkalo se žen, které se ještě s druhem/manželem nerozešly nebo nerozvedly

Získané údaje o směřování řady žen k rozchodu se svým partnerem je však třeba v některých případech brát jako spíše jen teoretickou úvahu. Z poznatků některých pracovníků azylových domů a též z poznatků uváděných v literatuře (viz např. Mátel, 2009) je zřejmé, že ženy se po pobytu v azylovém zařízení nezdá ke svým násilným a jinak zle s nimi zacházejícím partnerům vracejí.

III.1.3.16. Představa žen o řešení jejich dalšího bydlení

Protože bydlení je jedním z nejzákladnějších předpokladů běžného fungování každého jednotlivce, natož rodiny s dětmi, a protože délka ubytování v jednotlivých azylových domech bývá časově omezena, ptali jsme se žen, jak asi budou řešit své bydlení po ukončení zdejšího azylového pobytu. Současně jsme se ptali, jak dlouho vůbec zamýšlejí setrvat ve stávajícím azylovém zařízení. Druhá z otázek měla zachytit současný aktivní či pasivní přístup respondentek k řešení své situace, včetně budoucího bydlení.

Z dat uvedených v tabulce č. 44 je zřejmé, že zhruba polovina respondentek chtěla v azylovém zařízení být co nejdéle, jak to půjde. Druhá zhruba polovina žen uvedla, že by chtěla co nejdříve toto zařízení opustit. Znamená to tedy, že se, alespoň v rovině úmyslu, polovina respondentek ze sledovaného souboru žen připravovala psychicky na to, že bude nějak aktivně v dohledné budoucnosti řešit nejen bydlení svoje a svých dětí, ale i jiné okolnosti svého dalšího života.

tab. 44 Úmysl žen zůstat v azylovém zařízení

Jak dlouho chce být žena v tomto AZ:	Počet osob	
	Abs.	%
chce co nejdéle setrvat	57	46,0
chce co nejdříve odejít pryč	62	50,0
jinak	5	4,0
Celkem	124	100,0

Pokud jde o záměry žen týkající se bydlení (viz tabulka č. 45), největší část respondentek, a to 60 %, uvažovala o tom, že po odchodu ze současného azylového zařízení si najde podnájem (75 osob). Je však otázkou, zda respondentky takové bydlení dlouhodoběji finančně zvládnou, neboť pro téměř 90 % těchto žen základním, a v mnoha případech i jediným, zdrojem peněz na živobytí byly sociální příspěvky od státu (67 osob).

Malá část, asi 6 % dotázaných, měla v úmyslu se po ukončení pobytu v azylovém domě přestěhovat k příbuzným (7 osob). Jedna žena počítala s návratem do bytu partnera. Zhruba pětina respondentek uvažovala o tom, že si najde ubytování pro sebe i své děti v nějakém dalším azylovém zařízení (22 osob), tedy bude muset pokračovat v současně realizovaném provizorním ubytování. Mezi takto uvažujícími 22 ženami převažovaly ty, které pobývaly v azylovém zařízení již delší dobu (77,3 %, 17 osob) a které musely již reálně uvažovat o řešení své situace s dalším bydlením. Ačkoli jsme důvody, které vedly k tomuto rozhodnutí, nezkoumali, lze se důvodně domnívat, že byly, vedle pravděpodobné potřeby odejít do chráněného a bezpečného prostředí, i finančního rázu. Při zjištění, že 4 z uvedených 22 žen, které uvažovaly o odchodu do dalšího azylového zařízení, již přišly do současného pobytu z jiného azylového domu, lze předpokládat, že žen ze zkoumaného souboru, které budou nakonec nuceny zůstat nadále v ubytovacím provizoriu dalších azylových zařízení a ubytoven, bude asi mnohem více.

To, že „jinak“ bude řešit svoji situaci s následným bydlením, uvedla asi desetina respondentek (14 osob). Deset žen mělo požádáno (či se chystalo požádat si) o sociální byt. Jedna žena počítala s tím, že se nastěhuje k jinému partnerovi, jedna žena čekala na rozhodnutí soudu a podle toho chtěla dále, pokud jde o bydlení, jednat, jedna žena se chtěla zařadit podle toho, kde získá zaměstnání a kam bude dítě chodit do školy, jedna žena uvedla, že bude muset odejít i s dítětem/děťmi na ulici.

tab. 45 Jak si ženy myslí, že budou řešit svoje bydlení po ukončení současného azylového pobytu

Bydlení po odchodu z AZ:	Počet osob	
	Abs.	%
podnájem	75	60,5
jiné AZ	22	17,7
byt partnera	1	0,8
příbuzní	7	5,7
jinak	14	11,3
neví, neuvedeno	5	4,0
Celkem	124	100,0

Bylo zřejmé, že realizace bydlení mnoha dotázaných žen po ukončení současného azylového pobytu bude, a to nejen vzhledem k nedobré finanční situaci mnoha z nich, vysokým nákladům na bydlení, jejich psychickému rozpoložení, ale i různým dalším nepříznivým okolnostem, ať subjektivního či objektivního rázu, pravděpodobně složitá. Je možné, že u mnoha žen uvedené skutečnosti významně přispějí i k tomu, že se opět navrátí do domácnosti k partnerům, kteří jim ubližují (k této problematice viz též Budinová, 2012).

Výše uvedené údaje týkající se žen ubytovaných v azylových zařízeních v důsledku prožitého partnerského domácího násilí přinesly některé podrobnější informace o případech násilného či jinak zlého nakládání životních partnerů se svými ženami během společného soužití. Jednalo se mnohdy o případy, které, jak bylo patrné, zůstanou pravděpodobně před širší veřejností skryty a nebudou oficiálně řešeny. Následující část monografie přináší poznatky o případech partnerského domácího násilí, které byly zveřejněny a kterými se nakonec zabývaly i soudy.

III.2. Analýza trestních spisů zabývajících se partnerským domácím násilím

V rámci výzkumu problematiky domácího násilí mezi partnery byla provedena též analýza vybraných trestních spisů, zabývajících se tímto jevem. Tato analýza nám umožnila seznámit se s jednotlivými případy domácího partnerského násilí podrobněji, než jak nám to umožňují dostupné statistické údaje. Analýza byla především zaměřena na průběh trestního řízení, uložené tresty a ochranná opatření, poznatky o osobě pachatele a oběti, jakož i na další podstatné okolnosti případu. Stranou naší pozornosti nezůstalo ani využívání institutů vykázání a předběžného opatření dle § 76b OSŘ.

Analýzovali jsme celkem 43 trestních spisů zabývajících se případy domácího násilí mezi partnery. Tento vzorek spisů byl vybrán prostřednictvím systému CSLAV Ministerstva spravedlnosti ČR. Naším záměrem bylo analyzovat trestní spisy případů pravomocně skončených v roce 2011. V době výběru našeho vzorku (podzim 2012) však výše zmíněný systém neumožňoval jejich vyhledání dle data právní moci, ale pouze dle roku odeslání statistického listu trestního. Náš vzorek tak obsahuje nejen trestní spisy věcí pravomocně skončených v roce 2011, ale též některé spisy věcí pravomocně skončených již v roce předešlém. Analyzovány byly spisy Městského soudu v Praze a Krajského soudu v Ústí nad Labem, jakož i obvodních, respektive okresních soudů z obvodů těchto soudů, jejichž statistické listy byly odeslány v roce 2011.

Námi vyžádaný vzorek zahrnoval trestní spisy všech případů domácího násilí mezi partnery projednávaných u oslovených soudů. Z vyžádaných 61 spisů nám jich bylo zapůjčeno celkem 44 (tj. 72,1 % vyžádaných spisů). V některých případech nebylo možno spis pro účely výzkumu zapůjčit, neboť byly věci postoupeny k vyřízení v rámci přestupkového řízení či probíhaly po právní moci rozhodnutí ve věci další úkony (např. řízení o mimořádném opravném prostředku, zapůjčení spisu jinému soudu apod.). Následně bylo při studiu zapůjčených spisů zjištěno, že jeden z případů se vůbec netýká domácího násilí, ačkoliv tak byl v systému CSLAV vykazován. Ze zapůjčených spisů jsme tedy získali konečný vzorek čítající 43 spisů. Vzhledem k velikosti získaného vzorku spisů nám analýza nemohla o dané problematice poskytnout komplexní přehled, nicméně pro získání konkrétnějších poznatků byla velikost našeho vzorku postačující.

Analýza zapůjčených spisů probíhala prostřednictvím záznamových listů o 124 položkách. Záznamové listy byly strukturovány do několika tematických částí (trestná činnost podle obžaloby, dopad trestného činu na oběť domácího násilí mezi partnery, průběh trestního řízení, vykázání a předběžné rozhodnutí, konečné rozhodnutí ve věci, osoba pachatele a osoba oběti). Průběžné shromažďování spisů a zanesení údajů do záznamových listů probíhalo v období od prosince 2012 do května 2013.

III.2.1. Trestná činnost

Pachatelé domácího násilí mezi partnery byli obžalobou viněni z celé řady trestných činů. V našem vzorku se objevují jak případy kvalifikované ještě dle trestního zákona č. 140/1961 Sb. (11 případů, tj. 25,6 %), tak dle nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. (32 případů, tj. 74,4 %). Přesnou strukturu trestné činnosti v námi zkoumaných spisech uvádíme v následujících tabulkách č. 46 a 47.

tab. 46 **Struktura trestné činnosti ve zkoumaném vzorku spisů (zák. č. 140/1961 Sb.)**

Trestný čin* (ustanovení zákona č. 140/1961 Sb.)	počet	počet (pouze dle §)
§ 215 odst. 1, 2 písm. b)	1	1
§ 215a odst. 1	1	9
§ 215a odst. 1, 2 písm. b)	5	
§ 215a odst. 1, 2	1	
§ 215a odst. 2 písm. b)	2	
§ 221 odst. 1	1	1
Celkem	11	1

* § 215 – týránív svěřené osoby, § 215a - týránív osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, § 221 – ublížení na zdraví

tab. 47 **Struktura trestné činnosti ve zkoumaném vzorku spisů (zák. č. 40/2009 Sb.)**

Trestný čin** (ustanovení zákona č. 40/2009 Sb.)	počet	počet (pouze dle §)
§ 140 odst. 1	1	1
§ 145 odst. 1	2	2
§ 146a odst. 1	1	1
§ 149 odst. 1	1	1
§ 185 odst. 1, 2 písm. a)	1	1
§ 199 odst. 1	5	15
§ 199 odst. 1, 2 písm. a), b), d)	1	
§ 199 odst. 1, 2 písm. b), d)	1	
§ 199 odst. 1, 2 písm. c)	1	
§ 199 odst. 1, 2 písm. c), d)	1	
§ 199 odst. 1, 2 písm. d)	5	
§ 199 odst. 2	1	
§ 353 odst. 1	5	7
§ 353 odst. 1, 2 písm. c)	2	
§ 354 odst. 1 písm. a), b), d)	1	3
§ 354 odst. 1 písm. b), c)	1	
§ 354 odst. 1 písm. b), c), d)	1	
§ 358 odst. 1	1	1
Celkem	32	32

** § 140 – vražda, § 145 – těžké ublížení na zdraví, § 146a – ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, § 149 - mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, § 185 – znásilnění, § 199 – týránív osoby žijící ve společném obydlí, § 353 – nebezpečné vyhrožování, § 354 – nebezpečné pronásledování, § 358 – výtržnictví

V osmnácti případech (41,9 %) byly dle obžaloby uvedené trestné činy spáchány v **souběhu s jinými trestnými činy**. Například jeden z obžalovaných se měl dle obžaloby svým jednáním dopustit trestného činu týránív osoby ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 2 písm. b) trestního zákona v souběhu s trestnými činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 trestního zákona, znásilnění podle § 241 odst. 1 trestního zákona a vydírání podle § 235 odst. 1 trestního zákona. Většinou se však v našem vzorku jednalo o souběh pouze s jedním trestným činem.

III.2.2. Průběh trestního řízení

Zajímalo nás, odkud vzešel **prvotní podnět** vedoucí k trestnímu stíhání. Ve více než třech čtvrtinách případů (ve 33 případech, tj. 76,7 %) v našem vzorku vzešel takový podnět přímo od obětí domácího partnerského násilí. Ve čtyřech dalších případech (9,3 %) vzešel takový podnět z bezprostředního okolí oběti, především z řad příbuzenstva (matka či dcera oběti). Ve zbývajících šesti případech (14,0 %) oznámili podezření na páchaní domácího násilí sousedé, zaměstnanci lékařského zařízení či pracovníci sociálního odboru.

Průměrná **délka trestního řízení** činila v analyzovaných případech 430 dní. Nejdelší délka řízení činila 1 324 dní, nejkratší pak 38 dní. V téměř 60 % případů z našeho vzorku bylo pravomocně rozhodnuto do jednoho roku. Podrobnější údaje k délce trestního řízení v námi analyzovaných případech uvádíme v tabulce č. 48.

tab. 48 Délka trestního řízení

Celková délka trestního řízení	počet	%
do 6 měsíců	10	23,3
přes 6 měsíců do 1 roku	15	34,8
přes 1 rok do 2 let	11	25,6
více než 2 roky	7	16,3
Celkem	43	100,0

Ve čtrnácti případech (32,6 %) byla obviněná osoba vzata do vazby. Průměrná délka vazby činila 211 dní. Nejdelší doba trvání vazby činila 382 dní, zatímco nejkratší 122 dní.

III.2.3. Vykázání a předběžné opatření

Institut vykázání je bezesporu jedním z významných prostředků ochrany osob ohrožených domácím násilím. Tento institut je upraven v hlavě sedmé zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Neznámým však nebyl ani právní úpravě předchozí, tj. zákonu č. 283/1991 Sb. po novelizaci zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se měnily některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Není tedy nijak překvapivé, že jsme se zajímali o to, v jaké míře byl tento institut využit v námi sledovaných případech a jaký mělo jeho využití průběh.

K **vykázání pachatele ze společného obydlí** došlo ve více než třetině případů z našeho vzorku (37,2 %), tj. v šestnácti případech¹⁵. Ve čtyřech z těchto případů došlo dokonce k vykázání opakovaně. Mimo jiné nás též zajímalo, zda byla vykázaná osoba vykázání přítomna. Tuto informaci se nám ze spisů podařilo zjistit v patnácti případech, v nichž ve všech byla vykázaná osoba vykázání přítomna. Z dostupných spisů bylo zřejmé, že žádná z vykazovaných osob nepodala proti vykázání námitky dle ustanovení § 44 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb. Podmínky vykázání v našem vzorku porušilo pět vykázanych osob, tj. necelá třetina vykázanych.

Snažili jsme se též zjistit, kde vykázaná osoba po dobu vykázání přebývá. Na tyto informace však byly spisy, které jsme měli dispozici, poměrně chudé. Nicméně v případech, kde se nám

¹⁵ Vzhledem ke skutečnosti, že informace o vykázání nejsou obligatorní součástí trestního spisu, nelze zcela vyloučit, že k vykázání nedošlo také v některých dalších případech našeho vzorku. Námi uváděné údaje se tedy týkají jen těch případů, u nichž se nám tyto informace podařilo ze spisů zjistit. Totéž lze konstatovat také o informacích týkajících se předběžného opatření dle § 76b občanského soudního řádu.

podářilo tyto poznatky získat, přebývaly vykázané osoby dle očekávání u rodičů, na chatě či na ubytovně.

Osoby ohrožené domácím násilím se také mohou u soudu domáhat ochrany prostřednictvím **návrhu na vydání předběžného opatření**¹⁶ v rámci občanskoprávního řízení. Takový návrh byl podán v rámci našeho vzorku v sedmi případech (16,3 %), z čehož v pěti případech (11,6 %) následně došlo k vydání předběžného opatření. Ve dvou případech bylo vydáno předběžné opatření na dobu jednoho měsíce. V dalších dvou případech došlo k prodloužení na 3 měsíce a v posledním případě trvalo předběžné opatření dokonce celý rok.

III.2.4. Konečné rozhodnutí ve věci

Převážná většina analyzovaných případů (79,1 %) skončila odsouzením pachatelů. V pěti případech (11,6 %) byli obžalovaní zproštěni obžaloby a ve čtyřech případech (9,3 %) bylo trestní stíhání zastaveno dle § 223 odst. 1 trestního řádu, poté co poškozené vzaly zpět souhlas s trestním stíháním¹⁷.

Co se týče způsobu **rozhodnutí ve věci samé**, bylo v našem vzorku rozhodováno ve valné většině případů rozsudkem. Dva z nich byly vyhotoveny jako zjednodušené písemné rozsudky za podmínek ustanovení § 314d odst. 3 trestního řádu¹⁸. Téměř ve čtvrtině případů bylo rozhodnuto trestním příkazem. Ve čtyřech případech bylo trestní řízení zastaveno usnesením (viz výše). Pro upřesnění uvádíme přehled způsobů rozhodování v námi analyzovaných případech v následující tabulce č. 49.

tab. 49 Způsob rozhodnutí

Rozhodnuto	počet	%
rozsudkem	29	67,4
usnesením	4	9,3
trestním příkazem	10	23,3
Celkem	43	100,0

K **odsouzení pachatele** tedy došlo ve 34 případech (tj. v 79,1 % případů). Dvaceti pachatelům (tj. 58,8 % odsouzených) byl uložen podmíněný trest odnětí svobody a zbývajícím čtrnácti pachatelům (tj. 41,2 % odsouzených) trest nepodmíněný. Celkový přehled uložených trestů je uveden v následující tabulce č. 50.

¹⁶ Dle § 76b občanského soudního řádu.

¹⁷ Nepřípustnost trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. i) trestního řádu.

¹⁸ Ve znění účinném do 31. 12. 2011.

tab. 50 Uložené tresty

Uložený trest	počet	%
NEPO do 6 měsíců	1	2,9
NEPO přes 6 do 12 měsíců	2	5,9
NEPO přes 12 do 24 měsíců	5	14,7
NEPO přes 24 měsíců	6	17,7
podmíněný trest	20	58,8
Celkem odsouzeno	43	100,0

Nejdelší nepodmíněný trest odnětí svobody byl v našem vzorku uložen v trvání deseti let do věznice s ostrahou pro zločin vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku. Nejkratší nepodmíněný trest byl pak uložen v délce tří měsíců do věznice s dozorem pro přečin nebezpečného pronásledování dle § 354 odst. 1 písm. a), b) a d) trestního zákoníku. Průměrná délka uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody činila 35 měsíců.

Jako vedlejší trest byl dvěma pachatelům uložen také trest propadnutí věci¹⁹ nebo jiné majetkové hodnoty dle § 70 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku a jednomu pachateli trest vyhoštění na dobu neurčitou dle § 80 trestního zákoníku.

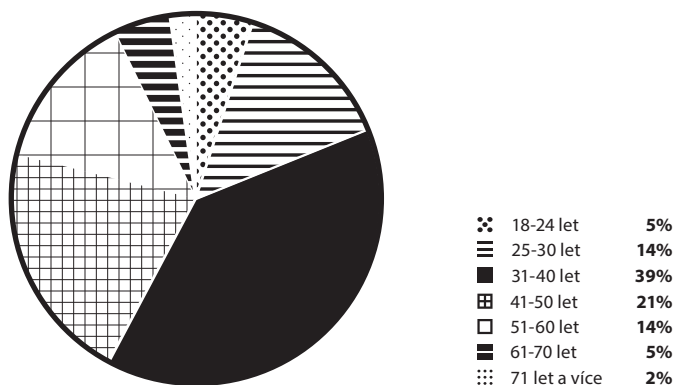
Šesti odsouzeným (17,6 %) bylo vedle trestu uloženo též **ochranné léčení**. Ve třech případech se jednalo o léčení protialkoholní (dvakrát v ambulantní a jednou v ústavní formě). Dvěma odsouzeným pachatelům bylo uloženo ochranné psychiatrické léčení v ambulantní formě. Jednomu odsouzenému bylo uloženo ochranné ambulantní protitoxikomanické léčení.

III.2.5. Osoba pachatele

Stranou naší pozornosti při studiu spisů pochopitelně nemohly zůstat informace o osobě pachatele. V námi zkoumaném vzorku se téměř ve všech případech jednalo o obviněné pachatele mužského **pohlaví** (95,3 %, 41 osob). Výjimku tvořily jen dvě pachatelky (4,7 %). Pouze čtyři z pachatelů (9,3 %) byli cizími státními příslušníky. Jednalo se o občany Egyptské arabské republiky, Republiky Srbsko, Vietnamské socialistické republiky a Republiky Zimbabwe. Co se týče **věku pachatelů**, nejmladšímu z nich bylo v době spáchání trestného činu 21 let, zatímco nejstaršímu 73 let. Průměrný věk pachatelů v našem vzorku činil 41 let. Procentuální zastoupení jednotlivých věkových skupin pachatelů je uvedeno v grafu č. 14.

¹⁹ Jednalo se o propadnutí vojenského nože a expanzní pistole, které pachatelé používali k psychickému nátlaku na oběti domácího násilí.

graf 14 Věková struktura pachatelů (N=43)

V našem vzorku jsme se též zajímali o **rodinný stav pachatelů**. Mezi pachateli jednoznačně převažovali pachatelé žijící v manželství (celkem 23, tedy 53,4 % všech pachatelů). U sedmi pachatelů bylo uvedeno, že jsou svobodní (16,3 % všech pachatelů) a u dalších sedmi (16,3 %), že jsou rozvedení. Zbývajících šest pachatelů žilo v družském poměru (14,0 % všech pachatelů). Co se týče délky pachatelova manželství nebo partnerského vztahu, podařilo se nám tuto informaci získat celkem v 38 případech. Nejkratší vztah trval pouhé 4 měsíce, zatímco nejdelší vztah trval celých 50 let. Průměrná délka manželství nebo partnerského vztahu činila v našem vzorku 13 let. Zjištěné údaje jsou uvedeny v následující tabulce č. 51.

tab. 51 Délka vztahu nebo manželství pachatelů

Délka vztahu nebo manželství	počet	%
méně než 1 rok	3	7,0
1-5 let	11	25,6
6-10 let	7	16,3
11-20 let	9	20,9
21 a více let	8	18,6
nezjištěno	5	11,6
Celkem	43	100,0

Zajímali jsme se také o to, zda spolu s pachatelem žily v domácnosti **děti** (které by se případně mohly stát svědky či dalšími oběťmi domácího násilí), kolik jich bylo a zda se jednalo o pachatelovy děti vlastní či nevlastní. Podařilo se nám zjistit, že ve 27 případech (62,8 % všech případů) žilo s pachatelem v domácnosti jedno či více dětí, zatímco ve 14 případech (32,6 % všech případů) s pachatelem v domácnosti žádné dítě nežilo. Ve dvou případech nebylo možno z dostupných materiálů výše zmíněný údaj zjistit. Nejčastěji žilo s pachatelem v domácnosti jedno dítě (ve 13 případech, tj. 48,2 %). Dvě děti žily s pachatelem v domácnosti v devíti případech (33,3 %) a více jak dvě děti v pěti případech (18,5 %). V sedmnácti případech (63 %) se jednalo výhradně o pachatelovy vlastní děti, ve čtyřech případech (14,8 %) výhradně o děti nevlastní a ve dvou případech (7,4 %) jak o děti vlastní, tak o děti nevlastní. Ve zbývajících čtyřech případech (14,8 %) se nám tento údaj nepodařilo ze zkoumaných spisů zjistit.

Bez zajímavosti jistě není ani **socioprofesionální status pachatelů**. Téměř 40 % pachatelů (tj. celkem 17 osob) bylo bez stálého zaměstnání. Jako uchazeče o zaměstnání vedly úřady práce 27,9 % pachatelů (tj. 12 osob). Nezaměstnaní pachatelé však velmi často připouštěli, že pracují příležitostně „načerno“ v dělnických profesích (kopání výkopů, zedník či přidavač na stavbě atp.). Ve třech případech se nám ze spisu nepodařilo zjistit, jakou profesi pachatel vykonával. Podrobněji jsou zjištěné údaje uvedeny v tabulce č. 52.

tab. 52 Socioprofesionální status pachatelů

Socioprofesionální status	počet	%
zaměstnanec v dělnické profesi	7	16,3
zaměstnanec v nedělnické profesi	3	6,9
OSVČ / podnikatel	7	16,3
uchazeč o zaměstnání (v evidenci ÚP)	12	27,9
bez zaměstnání	5	11,7
student	1	2,4
invalidní důchodce	3	6,9
starobní důchodce	2	4,7
nezjištěno	3	6,9
Celkem	43	100,0

Dále jsme se zajímali o nejvyšší dosažené **vzdělání pachatelů**. V našem vzorku bylo nejvíce pachatelů vyučených (41,9 %, tj. 18 osob) a pachatelů s dokončeným základním vzděláním (25,6 %, tj. 11 osob). Středoškolské vzdělání s maturitou mělo v našem vzorku 9 pachatelů (21,0 %) a vysokoškolské vzdělání pouze jeden pachatel. Jeden z pachatelů nedokončil ani základní školu. U zbývajících tří pachatelů (6,9 %) se nám ze soudních spisů nepodařilo úroveň dosaženého vzdělání zjistit.

Stranou naší pozornosti nemohla pochopitelně zůstat ani případná **kriminální minulost** pachatelů v našem vzorku. V minulosti z nich byly již trestány bezmála tři čtvrtiny, tj. celkem 32 pachatelů (74,4 % všech pachatelů). Z těchto již dříve trestaných pachatelů jich trestáno v minulosti pouze jednou bylo osm (25 %), zatímco zbývajících 24 pachatelů (75 %) bylo již v minulosti trestáno vícekrát. Jeden z pachatelů byl již dříve trestán dokonce dvanáctkrát. Podrobněji jsou poznatky o počtu předchozích odsouzení uvedeny v tabulce č. 53.

tab. 53 Předchozí odsouzení pachatelů

Počet předchozích odsouzení	počet	%
pachatel dosud nebyl trestán	11	25,6
pachatel byl již trestán jednou	8	18,6
pachatel trestán 2-5x	17	39,5
pachatel trestán více než 5x	7	16,3
Celkem	43	100,0

Dále nás zajímalo, zda byli pachatelé již dříve trestáni za násilnou trestnou činnost či dokonce přímo za domácí násilí. Z dříve již trestaných 32 pachatelů jich téměř dvě třetiny (62,5 %) doposud za násilnou trestnou činnost trestány nebyly²⁰. Více než třetina (12 pachatelů, tj. 37,5 %) dříve trestaných pachatelů byla v minulosti odsouzena za trestnou činnost násilného charakteru, ale pouze čtyři z nich (tj. 12,5 % dříve trestaných) byli prokazatelně trestáni za domácí násilí.

Pokusili jsme se také zjistit, zda bylo násilné jednání pachatelů v minulosti řešeno v rámci **přestupkového řízení**. Tento údaj se nám z trestních spisů podařilo získat pouze u třiceti pachatelů, z nichž pouze u čtrnácti bylo jejich dřívější násilné chování projednáváno jako přestupek. U devíti z nich se jednalo o případy domácího násilí, zatímco u zbývajících pěti se nám charakter násilného chování řešeného v přestupkovém řízení nepodařilo zjistit.

Bez zajímavosti zajisté není ani poznatek, zda se pachatelé v našem vzorku dopouštěli násilí v partnerské oblasti, pro něž byli souzeni, pod **vlivem alkoholu** či nikoliv. Tento údaj se nám podařilo zjistit u třiceti pěti pachatelů (tj. v 81,4 % případech), z kterých se zmíněného násilí pětadvacet (tj. 71,4 %) dopouštělo pod vlivem alkoholu.

Významným a poměrně obsažným zdrojem informací o pachatelích jsou též **odborné posudky** z oboru psychiatrie, psychologie či sexuologie. Psychiatrické a psychologické posudky byly vypracovány u 33 pachatelů z našeho vzorku, tedy u 76,7 % z nich. Sexuologické posudky byly pak vypracovány pouze u dvou pachatelů (4,7 %).

Ukázalo se, že pouze v šesti z 33 případů (tj. u 18,2 %) psychiatricky vyšetřených pachatelů shledali soudní znalci u pachatelů známky poruchy osobnosti. Převážně se jednalo o disociální poruchu osobnosti či smíšenou poruchu osobnosti. V jednom z těchto případů byla zjištěna smíšená porucha osobnosti s rysy paranoii, emoční lability a histriónství spolu s organickou poruchou osobnosti. Ve zbývajících případech byla osobnost pachatelů znalci shledána normální (tj. bez forenzně významných abnormalit). V charakteristice osobnosti pachatelů bylo často uváděno, že se jedná o osobnost s převažujícími rysy nezdrženlivosti, disociality, emoční lability a případně též se sníženou frustrační tolerancí.

Rozumové schopnosti byly posuzovány celkem u 19 (tj. u 44,2 %) pachatelů, přičemž se u výrazné většiny z nich (78,9 %) pohybovaly v pásmu průměru (IQ 90-110), u dvou pachatelů v pásmu mírného podprůměru (IQ 80-89) a u jednoho pachatele v pásmu ještě nižším. U jednoho z posuzovaných pachatelů byla naopak zjištěna úroveň rozumových schopností v pásmu lehkého nadprůměru (IQ 110-120).

Prizvaní znalci v devíti případech (34,6 %) konstatovali závislost pachatelů na alkoholu a v sedmi případech (26,9 %) zneužívání jiných návykových látek (nejčastěji kanabinoidy či pervitin). Částečné snížení schopnosti pachatele rozpoznat protiprávnost svého chování byla znalci konstatována v šesti případech (23,1 %). Příčinou snížené rozpoznávací schopnosti byla ve třech případech smíšená porucha osobnosti, ve dvou případech vliv alkoholu a v jednom případě vliv vystupňovaného prostého afektu. Alespoň částečné snížení schopnosti ovládat své jednání bylo zjištěno v deseti případech (38,5 %). Nejčastější příčinou snížené ovládací schopnosti byl v těchto případech vliv alkoholu.

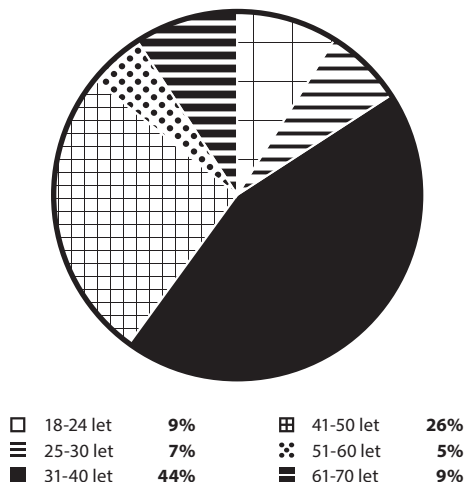
III.2.6. Osoba oběti

Kromě poznatků o pachatelích jsme se při analýze soudních spisů samozřejmě zajímali také o oběti jejich činů. V námi sledovaném vzorku byly oběti téměř vždy ženy (95,3 %). Výjimku tvořily dvě oběti mužského **pohlaví**. Co se týče **státní příslušnosti** obětí, jednalo se s výjimkou jedné

²⁰ Většinou byli pachatelé v minulosti trestáni za majetkovou trestnou činnost (typicky krádež či neoprávněné užívání cizí věci). Poměrně často se v opisích z rejstříku trestů vyskytuje též maření výkonu úředního rozhodnutí.

občanky Vietnamské socialistické republiky o státní příslušníky ČR. **Věk obětí** se v našem vzorku pohyboval v rozmezí od 19 do 68 let. Jejich průměrný věk pak činil 40 let. Procentuální zastoupení jednotlivých věkových skupin obětí je uvedeno v následujícím grafu č. 15.

graf 15 Věková struktura obětí (N=43)

Zajímal nás také **socioprofesionální status obětí** partnerského násilí v našem vzorku. Téměř 40 % obětí pracovalo na zaměstnanecké pozici v nedělnických profesích. Jednalo se především o práci v oblasti služeb (prodavačka, kuchařka atp.) či o práci administrativního charakteru. Druhou nejpočetnější socioprofesionální skupinu obětí představovaly ženy na mateřské či rodičovské dovolené. Podrobněji jsou zjištěné údaje uvedeny v tabulce č. 54.

tab. 54 Socioprofesionální status obětí

Socioprofesionální status	počet	%
zaměstnanec v dělnické profesi	2	4,7
zaměstnanec v nedělnické profesi	16	37,2
OSVČ / podnikatel	4	9,3
uchazeč o zaměstnání (v evidenci ÚP)	3	7,0
bez zaměstnání	2	4,7
student	1	2,3
invalidní důchodce	3	7,0
starobní důchodce	3	7,0
mateřská/rodičovská dovolená	7	16,2
jiné	1	2,3
nezjištěno	1	2,3
Celkem	43	100,0

Co se týče informací o dosaženém **vzdělání obětí** v našem vzorku, byly soudní spisy o poznání chudší, než tomu bylo u těchto informací o pachatelích. U více než poloviny obětí (celkem u 24) se nám tento údaj nepodařilo ze spisů zjistit. U zbývajících převládalo středoškolské vzdělání s maturitou (7 obětí, tj. 16,2 %) spolu s vyučením (6 obětí, 14,0 %). Čtyři z obětí (9,3 %) měly pouze základní vzdělání a jedna z obětí neukončené základní vzdělání. Vysokoškolsky vzdělána byla pouze jedna oběť z našeho vzorku.

V neposlední řadě jsme se zajímali také o to, jaké mělo páchané partnerské násilí pro oběti zjevné **důsledky**. Nejzávažnějším důsledkem domácího násilí mezi partnery byla v analyzovaných případech nepochybně smrt jedné z obětí. Ve čtyřech případech (9,3 %) utrpěla oběť těžkou újmu na zdraví. Jedna z obětí utrpěla významnou materiální újmu v důsledku psychického a fyzického nátlaku partnera. Ve zbývajících 37 případech (86,0 %) se jednalo o fyzickou újmu lehčího rázu (nejčastěji podlitiny či zhmožděnin).

Odborné posudky z oboru psychiatrie a psychologie vypracované na oběti partnerského násilí byly v analyzovaném vzorku spíše zastoupeny podstatně menší měrou, než tomu bylo u posudků zpracovávaných na obviněné pachatele. Psychiatrické a psychologické posudky byly zpracovány pouze v šestnácti případech (37,2 %). Z jejich závěrů vyplývá, že osobnost poloviny posuzovaných je normální, respektive bez výrazných abnormalit. U druhé poloviny posuzovaných obětí byla shledána osobnost s převažujícími známkami neurotických poruch. U jedné z obětí byla v důsledku domácího násilí diagnostikována posttraumatická stresová porucha středního stupně.

Pokoušeli jsme se také z analyzovaných spisů zjistit, zda jsou některé z obětí závislé na alkoholu či jiných návykových látkách. **Závislost** na alkoholu byla konstatována pouze u jedné a abususe jiných návykových látek u tří z obětí. Dvě z obětí se v minulosti léčily ze závislosti na alkoholu.

Poznatky, získané analýzou trestních spisů, jsme doplnili o kazuistiky případů vybraných z našeho vzorku, které jsou uvedeny v příloze č. 2 této monografie.

IV.

**Česká právní úprava v oblasti
ochrany před domácím násilím
- včetně před partnerským
domácím násilím**

Následující část monografie přináší některé informace o české právní úpravě domácího násilí s důrazem na pachatele v oblasti partnerského a manželského soužití. Sledován byl jak vývoj, tak i současnost právní úpravy zaměřené na postih násilných osob dopouštějících se uvedené trestné činnosti. Rovněž bylo zjišťováno, jak je na pachatele domácího násilí korektivně působeno, a to především z hlediska kompetence Ministerstva spravedlnosti ČR.

Jedná se o shrnutí možného postupu orgánů působících v oblasti domácího násilí (policie, státní zastupitelství, soudy) a následné činnosti orgánů, které realizují výkon rozhodnutí o uložení trestů odnětí svobody nebo alternativních trestů a trestních opatření, pokud byly činy pachatelů domácího násilí kvalifikovány jako trestné (Probační a mediační služba ČR, Vězeňská služba ČR). Pozornost byla zvláště věnována problematice týkající se nápravy odsouzených. Bylo sledováno, jaká přiměřená omezení a povinnosti tito pachatelé plní nebo jaká ochranná, výchovná či jiná opatření vykonávají a zda jsou účastni terapeutických programů zacházení ve věznicích.

IV.1. Vývoj právní úpravy v oblasti ochrany před domácím násilím v ČR

Právní úprava ochrany před domácím násilím byla zavedena relativně nedávno. Nejdříve byl přijat zákon č. 91/2004 Sb., kterým došlo k novelizaci zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona / dále jen tz/, a to s účinností od 1. 6. 2004, kdy byl tento zákon doplněn o ustanovení § 215a, podle kterého bylo možno postihnout pachatele domácího násilí za trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Významně tak doplnil ustanovení § 215 tz, tj. trestný čin týrání svěřené osoby, zavedený do tz novelou č. 290/1993 Sb., s účinností od 1. 1. 1994.

Dalším důležitým počinem bylo **přijetí zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím** a jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007. Pozměňuje některé zákony (ať už se jednalo o zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád nebo zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení) a posiluje ochranu obětí domácího násilí. Tento zákon byl vybudován na třech základních pilířích:

- a. **policejní intervenci**, tj. na zákonném omezení, umožňujícím okamžitý policejní zásah proti násilné osobě, která je dočasně vykázána ze společného bytu nebo domu, a to minimálně na 10 dní - institut „policejního“ vykázání;
- b. **sociální pomoci**, otevřením intervenčních center, zajišťujících především sociální, psychologickou, právní i další potřebnou pomoc osobě ohrožené domácím násilím (center je 16 a fungují ve všech krajích ČR /jsou sdruženy v Asociaci pracovníků intervenčních center/)²²;
- c. **soudní ochraně**, která byla zajišťována rozhodnutím soudu o předběžném opatření, umožňujícím vykázání pachatele ze společného obydlí, a to jako součást občansko-právního řízení. Zákaz trval jeden měsíc a bylo možno ho prodloužit - institut „soudního“ vykázání (Voňková, 2008; Králíčková, 2011a).

Pokud násilník opakovaně porušil podmínky vykázání, bylo možno následně, při dodržení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu použití trestního práva jako „ultima ratio“²³ (prostředek poslední instance, viz další kapitola), postupovat i podle trestněprávních předpisů.

22 <http://www.domaci-nasili.cz/> /stav ze dne 31. 3. 2014/.

23 Viz např. Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn301/2012.

K další právní úpravě vztahující se k domácímu násilí došlo, když dne 30. 1. 2007 nabyl účinnosti **zákon č. 29/2007 Sb.**, který novelizoval **zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**. Touto novelou bylo do zákona včleněno ustanovení § 60a, kterým byla zřízena intervenční centra a zároveň slouží jako právní podklad pro jejich fungování.

V průběhu roku 2008 byl schválen **zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR**, účinný od 1. 1. 2009, ve kterém je v ustanoveních § 44 - § 47 nová právní úprava institutu vykázaní násilné osoby z bytu nebo domu či z jeho bezprostředního okolí v případech domácího násilí.

Následně, v roce 2009, **novela zákona č. 218/2009 Sb.**, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2010, změnila občanský soudní řád, když doplnila právní úpravu institutu předběžného opatření zavedením možnosti opětovného výkonu rozhodnutí a možnosti uložit povinnost zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování, tzv. stalkingu.

Přijetím **zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku** /dále jen ntz/, účinného od 1. 1. 2010, byl nahrazen § 215a postihující případy domácího násilí ustanovením § 199 ntz. Jeho název byl pozměněn na *týrání osoby žijící ve společném bydlí*.

V roce 2013 byl přijat **zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů**, který s účinností od 1. 8. 2013 upravuje práva obětí trestných činů²⁴. Výše uvedeným zákonem byl zaveden do **zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním /trestní řád/**, v ustanoveních § 88b - § 88o institut předběžných opatření, a to konkrétně v § 88d zákaz styku s určitými osobami a v § 88e zákaz vstupu do obydli.

V neposlední řadě je nutno zmínit i právní změny vztahující se k roku 2014 ve věci domácího násilí. Především se jedná o přijetí **zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku** /dále jen noz/, účinného od 1. 1. 2014. Ten v části druhé, věnované rodinnému právu, obsahuje v ustanoveních § 751 - § 753 /a na ně odkazujícím § 3021/ zvláštní ustanovení proti domácímu násilí.

Další změnou vztahující se k roku 2014 je schválení **zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních**, rovněž účinného od 1. 1. 2014, a přijatého v návaznosti na rekodifikaci soukromého práva, který zahrnuje institut předběžného opatření do té doby upravený v § 76b **zákona č. 99/1963 Sb., /občanský soudní řád/**. Nový zákon v části zakotvující úpravu řízení ve věcech rodinně-právních upravuje v ustanoveních § 400 - § 414 institut předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí (institut „*soudního*“ *vykázaní* v rámci občanského řízení) a v § 492 - § 496 zvláštní ustanovení o výkonu rozhodnutí ve věci ochrany proti domácímu násilí (podrobněji v kapitole 4.2.3.).

IV.2. Aktuální právní úprava ochrany před domácím násilím v ČR

IV.2.1. Trestněprávní ochrana

V oblasti trestního práva se v případech domácího násilí postupuje od 1. 1. 2010 podle **zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku** /dále jen ntz/, (nahrazuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon). V souladu se *zásadou subsidiarity trestní represe* /§ 12 odst. 2 ntz/ je tento zákon aplikován ve věci domácího násilí jen v případech společensky škodlivých, kdy nestačí postupovat podle jiných

²⁴ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, upravuje především právo obětí na poskytnutí odborné a právní pomoci, právo na právní i další informace týkající se trestného činu, jehož se poškozené osoby staly obětí, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím (pokud dochází k ohrožení bezpečí obětí), právo na ochranu soukromí obětí, právo na ochranu před sekundární viktimizací nebo právo na peněžitou pomoc obětem trestných činů poskytovanou státem. Zároveň upravuje i vztahy mezi státem a subjekty poskytujícími pomoc těmto obětem.

právních předpisů, ale je nutno uplatnit trestní odpovědnost (Žatecká, 2011b; Jelínek, 2013).

Okruh trestných činů, jejichž skutková podstata se vztahuje na případy domácího násilí:

- § 199 ntz týrání osoby žijící ve společném obydlí (stěžejní tr. čin spáchaný proti rodině a dětem, podrobněji viz dále),

další trestný čin proti rodině a dětem:

- § 198 ntz týrání svěřené osoby, trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných:
- § 337 odst. 2 ntz maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní (tento tr. čin se týká i tzv. stalkingu).

Okruh dalších trestných činů, jejichž skutková podstata se může (ale nemusí) vztahovat na případy domácího násilí:

trestné činy proti životu a zdraví:

- § 140 ntz vražda,
- § 145 ntz těžké ublížení na zdraví,
- § 146 ntz ublížení na zdraví,
- § 147 ntz těžké ublížení na zdraví z nedbalosti,

trestné činy proti svobodě:

- § 170 ntz zbavení osobní svobody,
- § 171 ntz omezování osobní svobody,
- § 175 ntz vydírání,
- § 177 ntz útisk,
- § 178 ntz porušování domovní svobody,

trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti:

- § 185 ntz znásilnění,
- § 186 ntz sexuální nátlak,

trestné činy narušující soužití lidí:

- § 352 ntz násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci,
- § 353 ntz nebezpečné vyhrožování,
- § 354 ntz nebezpečné pronásledování.

Okruh trestných činů, jichž se mohou v rámci nepřiměřené obrany dopustit proti pachatelům domácího násilí jejich oběti:

trestné činy proti životu:

- § 141 ntz zabití,
- § 146a ntz ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky.

Aktuální právní úprava trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí v novém trestním zákoníku /§ 199 ntz/:

Jak je uvedeno výše, lze projevy domácího násilí obsáhnout do skutkových podstat několika tr. činů, ale jen jeden z nich se domácího násilí týká bezprostředně. Konkrétně se jedná o trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí /§ 199 ntz/.

Skutková podstata tohoto trestného činu a příslušné trestní sazby jsou upraveny v ntz takto:

- § 199 odst. 1 - Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.
- § 199 odst. 2 - Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo páchá-li takový čin po delší dobu.
- § 199 odst. 3 - Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo smrt.

Skutkovou podstatou tohoto tr. činu je týrání osoby blízké nebo jiné osoby žijící s pachatelem ve společném obydlí, objektem pak zájem společnosti na ochraně těchto osob žijících s pachatelem ve společném obydlí, objektivní stránkou je týrání této osoby nebo osob, subjektem pachatel čili osoba, která týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící ve společném bytě nebo domě, tj. manžel-manželka, rozvedený manžel-manželka, druh-družka nebo jiná spolubydlící osoba a subjektivní stránkou je úmysl pachatele týrat osobu blízkou.

Důležitými pojmy tohoto tr. činu jsou *osoba blízká*, *společné obydlí* a *týrání*:

Pojem „*osoba blízká*“ je vymezen v § 125 ntz, kde se jí rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner (jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní).

Další pojem „*společné obydlí*“ trestní zákoník nezná, definuje jen pojem „*obydlí*“, který je obsažen v § 133 ntz. Obydlím se zde rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.

Za „*týrání*“ se v souvislosti s tímto trestným činem pokládá: „*takové jednání pachatele, které se vyznačuje zlým nakládáním buď s blízkou osobou nebo i jinou osobou, s níž pachatel žije ve společném bytě či domě, a současně se vyznačuje i určitou mírou trvalosti a dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který pociťuje postižená osoba jako těžké příkoří, resp. psychické nebo i fyzické útrapy*²⁵.“

25 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005.

IV.2.2. Správněprávní ochrana

Pokud se nejedná o trestný čin, ale o zaviněný čin zákonem výslovně označený za přešupek, postupuje se v případě domácího násilí podle **zákona č. 200/1990 Sb., o přešupcích, ve znění pozdějších přešupců** /dále jen PřesZ/.

V případech domácího násilí by se mohlo případně jednat o následující přešupky:

- *přešupky proti veřejnému pořádku podle § 47 odst. 1 písm. b), c) PřesZ.* Těchto přešupků se dopustí ten, kdo poruší noční klid nebo vzbudí veřejné pohoršení,
- *přešupky proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. a) až c) PřesZ.* Jedná se o přešupky, kterých se dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch, jinmu z nedbalosti ublíží na zdraví nebo úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním, újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přešupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,
- *přešupky proti majetku podle § 50 odst. 1 písm. a), b) PřesZ.* Dopustí se jich ten, kdo úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškoz ním věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí. Rovněž ten, kdo úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si prisvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby.

Přešupky projednávají obecní úřady nebo zvláštní orgány obcí (vztahuje se na městské části nebo úřady městských částí hlavního města Prahy), případně jiné správní orgány, stanoví-li tak zvláštní zákon²⁶, z úřední povinnosti (ex offio), pokud nejde o přešupky, které se projednávají jen na návrh. Zpravidla jsou oznamovány orgány policie. Oznámení o přešupku může podat také jiný státní orgán, orgán obce i právnická osoba nebo občan. Rovněž může být věc postoupena orgánem činným v trestním řízení²⁷. Některé přešupky spáchané mezi blízkými osobami se projednávají jen na návrh postižené osoby, jejího zákonného zástupce nebo opatrovníka (zahrnuje výše uvedené přešupky podle § 49 odst. 1 písm. a) - c), i § 50 PřesZ)²⁸.

IV.2.3. Soukromoprávní ochrana

V občanském a rodinném právu nebyla donedávna ochrana proti domácímu násilí výslovně upravena. Podle **zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku** /dále jen oz/, účinného do 31. 12. 2013 bylo možno v obecné rovině odkázat na ustanovení § 3 odst. 1, které upravovalo, že výkon práv a povinností nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Rovněž mohl být aplikován § 5 zaručující právo na ochranu pokojného stavu. Zmínit lze i § 11, který upravoval právo na ochranu osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, jména a projevu osobní povahy. Ochrany osobnosti bylo možno se domáhat podáním žaloby za pomoci § 13 (blíže Spoustová, 2008; Králíčková, 2011b). Tato ustanovení však v souvislosti s domácím násilím nebyla využívána.

Jiná situace nastala po přijetí **zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku** /dále jen noz/, účinného od 1. 1. 2014, do kterého jsou v části druhé, věnované rodinnému právu, začleněna pod § 751 - § 753 **zvláštní ustanovení proti domácímu násilí**:

²⁶ Viz ustanovení § 52 PřesZ.

²⁷ Viz ustanovení § 67 PřesZ.

²⁸ Viz ustanovení § 68 PřesZ.

a) Ustanovení § 751 odst. 1, 2 noz, kde se ochrana týká manželů i rozvedených manželů ve věci společného bydlení v domě nebo bytě: „*Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelná z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet. Stejně lze postupovat i v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.*“

Podáním návrhu dotčným manžel-manželka nebo rozvedený manžel-manželka dosáhne omezení, případně i vyloučení práva druhého násilného manžela-manželky nebo rozvedeného manžela-manželky v domě nebo bytě bydlet. Tuto právní úpravu lze považovat za zásah do věcných práv této osoby, ale charakter domácího násilí si tento přístup přímo žádá. Zrušení a vypořádání spoluvlastnictví nebo rozvodové řízení a následné vypořádání společného jmění manželů je příliš zdlouhavé. Právní úprava proto zakládá věcnou legitimaci k tomu, aby mohlo být omezeno případné právo násilné osoby k bytu nebo domu bez ohledu na sílu jeho právního postavení k tomuto bytu nebo domu (podrobněji Čuhelová & Šínová, 2013).

Další úvahou k řešení ve věci bydlení oběti domácího násilí byla skutečnost, že: „efektivní právní úprava musí chránit oběť domácího násilí nejen jako podílového spoluvlastníka společného obydlí, bezpodílového spoluvlastníka domu nebo bytu ve společném jmění manželů nebo společného nájemce společného obydlí, ale také jako osobu bydlící s násilníkem na základě jiných právních důvodů bydlení, např. společného věcného břemene či podnájmu nebo inominátu²⁹, a také na základě tzv. odvozených právních důvodů bydlení, a dokonce i s osobou užívající společné bydlení bez právního důvodu“ (Kralíčková & Žatecká, 2011, str. 108). V tomto směru může být česká právní úprava pokládána za vyhovující, neboť neomezuje ochranu před domácím násilím jen na případy, kdy oběť užívá byt nebo dům na základě určitého právního titulu.

b) Ustanovení § 752 noz vymezuje dobu omezení nebo vyloučení násilné osoby ze společného bydlení manželů i rozvedených manželů, určenou soudem: „*Omezení, případně vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na dobu šest měsíců. Soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.*“

c) Ustanovení § 753 noz, podle kterého se tato ochrana může vztahovat i na jiné osoby, které žijí s manželi nebo rozvedenými manželi: „*Právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí má také každá jiná osoba, která žije spolu s manželi nebo rozvedenými manželi v rodinné domácnosti.*“ Tím se tak navyšuje okruh v zákoně uvedených osob, které mohou podat návrh ve věci domácího násilí, o další možné oběti, např. o zletilé děti.

d) Speciální klauzule § 3021 noz: V části páté, hlavě první, jsou obsažena ustanovení společná, která zahrnují klauzuli, odkazující na ustanovení § 751 až § 753 proti domácímu násilí s tím, že „*se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé*“. Tímto ustanovením se dále rozšiřuje okruh osob oprávněných podat návrh soudu v případech domácího násilí o dotčeného partnera-partnerku nebo druha-družku.

Do jiných částí nového občanského zákoníku jsou včleněna i další ustanovení, která jsou určena jako ochrana proti domácímu násilí:

a) Ustanovení § 762 odst. 2 noz, podle kterého je možno zbavit práva na výživné bývalého manžela-manželku, pokud byl/a pachatelem domácího násilí: „*Dopustil-li se bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje znaky domácího násilí, nemá právo na výživné, ač by jinak*

²⁹ Inominát je nepojmenovaná smlouva. Ustanovení § 1746 odst. 2 noz tuto smlouvu definuje takto: „Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena.“

podmínky přiznání práva na výživné splňoval“ (navazuje na § 762 odst. 1 noz, pro případ podání návrhu rozvádějícího se manžela, aby soud stanovil vyživovací povinnost bývalého manžela i v takovém rozsahu, který zajistí, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň).

b) Ustanovení § 1482 odst. 1 noz, upravuje **důsledky domácího násilí mezi manželi pro účely dědického práva**. Pokud v den smrti oběti probíhá řízení o rozvod manželství na návrh oběti a důvodem tohoto návrhu je domácí násilí, kterého se na oběti dopustil její manžel- manželka, tak je následně tato násilná osoba vyloučena z dědění po oběti³⁰.

V rámci **procesně právní ochrany před domácím násilím** byl podle **zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu** /dále jen o.s.ř./, do 31. 12. 2013 soudy aplikován institut předběžného opatření týkající se případů domácího násilí. Tento institut byl využíván v případech, kdy bylo třeba zatímně upravit poměry mezi partnery nebo z obav, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Soudy postupovaly podle ustanovení § 76b odst. 1 o.s.ř., které umožňovalo, aby soud (předseda senátu) za situace, kdy je jednáním násilné osoby, proti které návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost ohrožené osoby, předběžným opatřením uložil násilníkovi některou z povinností v ustanovení uvedených (jsou upraveny i v novém zákoně o zvláštních řízeních soudních, a to konkrétně ustanovení v § 405 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb. – viz dále). Pro tento institut se vžil pojem „**soudní“ vykazání**.

Nynější nová úprava podle **zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních**, je účinná od 1. 1. 2014 /dále jen z.zřs/ (viz také předchozí kapitola 4.1.). Jedním ze zvláštních řízení soudních je, jak je uvedeno v § 2 písm. q) z.zřs, předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí a tudíž i institut předběžného opatření, který tento zákon upravuje v ustanoveních § 400 - § 414 z.zřs. Nahrazuje tak předchozí úpravu předběžného opatření, která byla zakotvena v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu.

Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je možné vydat jen na návrh /§ 401 z.zřs/. Změnou proti úpravě v o.s.ř. je ustanovení o tom, že *návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat též vylíčení skutečností, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo vylíčení skutečností, které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele (tzv. „stalking“)* /§ 402 odst. 1 z.zřs/.

Účastníky řízení o předběžném opatření podle tohoto zákona jsou: navrhovatel a odpůrce, popřípadě osoba, vůči níž násilí směřuje. Je-li navrhovatelem nezletilý, podává jeho jménem návrh zákonný zástupce, orgán sociálněprávní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost. Je-li navrhovatelem osoba, jejíž svéprávnost byla ve věcech, o něž v řízení jde, omezena, podává jejím jménem návrh opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností. Pokud je navrhovatelem nezletilá osoba starší 16 let, má plnou procesní způsobilost /§ 403 z.zřs/.

Vyhoví-li soud návrhu, uloží odpůrci předběžným opatřením zejména, aby:

- a) *opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,*
- b) *nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,*
- c) *se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo*
- d) *se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem* /§ 405 odst. 1 z.zřs/.

³⁰ § 1482 odst. 1 noz: „*Probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.*“

Soudy rozhodují bezodkladně, tj. nejpozději do 48 hodin a bez jednání. Předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti a soud jej může prodloužit, avšak jen na návrh a na dobu nezbytně nutnou. Zaniká nejpozději uplynutím šesti měsíců od jeho nařízení. Výkon rozhodnutí se provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci vykáže povinného ze společného obydlí a popřípadě mu zakáže se setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat /§ 493 z.zřs věta první/.

IV.3. Postup orgánů činných v trestním řízení ve věci ochrany před domácím násilím

IV.3.1. Úloha policie

Policii je přisuzována ústřední role ve strategii zacházení s domácím násilím, a to z hlediska prevence, intervence, pomoci a řešení této problematiky. Policie je tudíž bránou, kterou pronikají informace o případech domácího násilí ze soukromí na veřejnost (Voňková, 2008).

Na základě oprávnění, které upravuje **zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR** /dále jen ZoP/, s účinností od 1. 1. 2009 mají policisté několik možností, jak postupovat proti násilným osobám dopouštějícím se domácího násilí a jak chránit jejich oběti. Na žádost osoby ohrožené (oběti) nebo i dalších osob mohou zasáhnout policisté proti chování násilníka, spolupracují s ostatními institucemi (které zajistí další postup ve věci) a využívají institutu tzv. „**policejního**“ **vykázání** /§ 44 - § 47 ZoP/ (více Žatecká, 2011a).

K vykázání přistoupí tehdy, pokud jsou pro to splněny podmínky, a to: „*lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti*“³¹. Násilná osoba je pak vykázána ze společného obydlí i z jeho bezprostředního okolí. Minimální doba vykázání činí 10 dnů a nelze ji zkrátit³².

Pokud má policie podezření, že byl spáchán trestný čin mezi blízkými osobami, tak se u řady tr. činů vyžaduje, jak upravuje ustanovení § 163 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním /trestní řád, dále jen tr. ř./, souhlas poškozeného k zahájení trestního stíhání. V případech domácího násilí, kdy oběť násilníka velmi dobře zná, je tento souhlas problematický. Proto je významnou skutečností, že ve věci tr. činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 ntz tento souhlas není vyžadován (blíže Žatecká, 2011b; Macháčková, 2001).

V praxi je situace taková, že v některých větších městech policie zavedla pro práci s domácím násilím specializované tzv. „Skupiny domácího násilí“ např. v Brně nebo v Ostravě (podrobněji Holušová, 2008; Nováková, 2010; Holčáková, 2012).

Za účelem rychlého vyhodnocení situace a správného postupu policistů při řešení domácího násilí se používá metoda SARA DN³³.

31 § 44 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR.

32 Konkrétní postup policie při provádění vykázání je uveden v závazném pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 Sb., o provádění vykázání, ze dne 23. 12. 2009, s účinností od 1. 1. 2010 a v metodické příručce ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky (dále jen ŘSPP PP ČR) č. 1/2010 k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání, ze dne 4. 1. 2010, která je účinná ode dne jejího vydání.

IV.3.2. Úloha státního zastupitelství

Státní zastupitelství vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení /§ 174 tr. ř./ Může v souvislosti s případy tr. činů majících aspekty domácího násilí rozhodnout o několika opatřeních. Např. může navrhnout soudu vzít do tzv. „předstízně“ vazby obviněného ze spáchání tr. činu odpovídajícího domácímu násilí³⁴. V přípravném řízení může státní zástupce rozhodnout o uložení některých předběžných opatření /§ 88d, § 88i, § 88j, § 88k/, z nichž pro případy domácího násilí přicházejí nejspíše v úvahu tato:

- zákaz styku s určitými osobami podle § 88d odst. 1 tr. ř. (spočívající v zákazu styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky), nebo
- zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky podle § 88j tr. ř., případně může podat návrh soudu na uložení ostatních předběžných opatření /§ 88m odst. 3 tr. ř./ (více viz níže). Státní zastupitelství rovněž spolupracuje s Probační a mediační službou.

IV.3.3. Úloha soudů

Soudy v řízení o trestných činech vztahujících se na případy domácího násilí postupují podle **zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním /trestní řád/**, přičemž mohou pachatelům uložit některý z alternativních trestů nebo rozhodnout o uložení podmíněného i nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to na základě **zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku**. S účinností od 1. 8. 2013 může soudce (předseda senátu) v trestním řízení ve věci domácího násilí rozhodnout o uložení předběžných opatření podle § 88d - § 88l tr. ř.

Z předběžných opatření se případů domácího násilí mohou nejspíše týkat (kromě těch uvedených již v kapitole 4.3.2.) tato:

- zákaz vstupu do obydlí podle § 88e odst. 1-2 tr. ř. (spočívajícího v zákazu vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí)³⁵, nebo
- zákaz zdržovat se na konkrétním vymezeném místě podle § 88g odst. 1 tr. ř.

Spolupráce s Probační a mediační službou je nutností, neboť tento subjekt zajišťuje a kontroluje plnění podmínek dohledu nebo alternativních trestů a trestních opatření uložených odsouzeným pachatelům, včetně pachatelů domácího násilí (viz dále).

33 Metoda SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment) slouží ke zjištění míry rizika možného opakování domácího násilí. Vychází z kanadské předlohy, která byla přizpůsobena pro práci policie ve Švédsku. Oprávnění k dalšímu šíření této metody získal od jejich autorů i náš Bílý kruh bezpečí (dostupné z internetových stránek www.bkb.cz/files/index.php?id=5).

34 Podmínky tzv. „Předstízně vazby“ jsou upraveny v § 67 písm. c) tr. ř.: Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval, nebo kterým hrozil.

35 Institut předběžných opatření byl zaveden do tr. řádu zákonem č. 45/2013 Sb., s účinností od 1. 8. 2013 (viz též kapitola 4.1) a úloha soudů u případů domácího násilí v rodinněprávních řízeních viz kapitola 4.2.3.

IV.4. Nápravné působení na osoby dopouštějící se domácího násilí (v kompetenci Ministerstva spravedlnosti ČR)

IV.4.1. Dohled Probační a mediační služby ČR nad pachateli domácího násilí

Činnost Probační a mediační služby ČR (dále jen PMS) se týká zajišťování efektivního výkonu alternativních trestů a trestních opatření spojených s uložením dohledu (včetně přiměřených omezení a povinností i dalších opatření) poté, kdy o těchto sankcích rozhodl soud nebo státní zástupce. Přirozeně se tak týká i odsouzených pachatelů domácího násilí.

PMS plní některé úkoly v rámci výkonu následujících opatření:

1. konkrétních alternativních trestů a trestních opatření:

- *podmíněné upuštění od potrestání s dohledem /§ 48 odst. 1 ntz/36,*
- *podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem /§ 84 ntz a tr. opatření podle § 33 zsm/,*
- *podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, případně i s dohledem /§ 88 - § 89 ntz a tr. opatření podle § 78 zsm/,*
- *podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody /§ 81 ntz a tr. opatření podle § 33 zsm/,*
- *trest domácího vězení /§ 60 ntz/,*
- *trest obecně prospěšných prací /§ 62 ntz a tr. opatření podle § 26 odst. 1 zsm/,*
- *trest obecně prospěšných prací s dohledem /§ 65 odst. 3 písm. a) ntz/,*
- *trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společ. akce /§ 76 ntz a tr. opatření podle § 26 odst. 3 zsm/,*

2. přiměřených omezení a přiměřených povinností /§ 48 odst. 4 ntz/, z jejichž výčtu se pro práci PMS s pachateli domácího násilí týká zejména povinnost:

- *podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy /§ 48 odst. 4 písm. b) ntz/,*
- *podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, která nejsou ochranným léčením /§ 48 odst. 4 písm. c) ntz/,*
- *podrobit se vhodným programům psychologického poradenství /§ 48 odst. 4 písm. d)ntz/,*
- *zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek /§ 48 odst. 4 písm. h) ntz/,*

3. ochranných opatření /§ 98 ntz/,

- *propuštění z ochranného léčení a uložení dohledu /§ 99 odst. 6 ntz/,*

4. výchovných opatření (ukládáných mladistvým) /§ 15 a násl. zsm/ a opatření (ukládáných dětem mladším 15 let) /§ 93 zsm/.

5. V průběhu trestního řízení lze, jsou-li dány důvody pro vzetí obviněného do vazby, rozhodnout o **nahrazení vazby dohledem probačního úředníka /§ 73 odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 49 odst. 1 zsm/.** Dohled zajišťuje PMS.

36 tz – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon – zákon č. 40/2009 Sb., nový trestní zákoník
zsm – zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
tr. ř. – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Činnost PMS je uskutečňována v souladu s principy restorativní justice.

Postup PMS při výkonu dohledu se řídí podle metodického standardu³⁷, který je zaměřen na:

a) vytvoření probačního programu v rámci dohledu

Probační program je sestavován probačním úředníkem nebo asistentem střediska PMS (dále jen asistentem) v probačním plánu dohledu ve spolupráci s klientem (pachatelem)³⁸. Jeho obsah je vázán pravomocným rozhodnutím soudu (dbát plnění uložených přiměřených omezení a povinností) a zákonným právním rámcem institutu dohledu.

b) zpracování informací pro soudce

Probační úředník nebo asistent podává soudu zpravidla v půlročních lhůtách *zprávu o průběhu dohledu*, což je vlastně zpráva o plnění probačního programu /§ 51 odst. 3 ntz/³⁹.

c) spolupráci s poskytovateli probačních resocializačních programů

Pokud má pachatel soudem uloženou povinnost absolvovat resocializační program, pak je náplní práce probačního úředníka nebo asistenta zprostředkovat kontakt na konkrétní subjekt poskytovatele programu a zároveň kontrolovat, zda jeho průběh odsouzený řádně plní. Pokud pachatel tuto povinnost soudem uloženu nemá, ale je motivován se programu zúčastnit, je mu to umožněno. Je tak zřejmé, že pro pachatele domácího násilí je i zde otevřena možnost naučit se zvládat problémy v sociálních vztazích, i když to není přímo nařízeno soudem.

Abychom zjistili, na kolik pachatelů domácího násilí pracovníci PMS v posledních letech působili v rámci svých kompetencí a pomocí jakých prostředků, požádali jsme PMS o vybrané údaje z jejich statistik k této tematice. Zajímali jsme se o všechny alternativní tresty a trestní opatření, přiměřená omezení a povinnosti, ochranná, výchovná a jiná opatření, které pachatelé domácího násilí v působnosti PMS vykonali a prostřednictvím nichž bylo na ně na základě rozhodnutí soudů působeno. Jelikož statistiky Probační a mediační služby ČR neumožňují identifikovat všechny pachatele domácího násilí, se kterými PMS pracovala, byly nám poskytnuty údaje o pachatelích domácího násilí alespoň podle jednotlivých paragrafů trestního zákoníku, které se evidentně týkají domácího násilí, nebo se předpokládá, že se ho týkají ve většině případů. Konkrétně jsme se zajímali o údaje o pachatelích trestné činnosti dle § 199 ntz /§ 215a tz/ (týrání osoby žijící ve společném obydlí), dále dle § 198 ntz /§ 215 tz/ (týrání svěřené osoby) a dle § 337 odst. 2 ntz /§ 171 odst. 4 tz/ (maření výkonu úředního rozhodnutí – u vykázání pachatele v důsledku domácího násilí). Na tomto místě je třeba uvést, že PMS pracovala v posledních letech jistě také s dalšími pachateli domácího násilí odsouzenými i podle jiných paragrafů trestního zákoníku. Tyto pachatele domácího násilí odsouzené podle jiných paragrafů ntz a tz, než podle tří výše uvedených, ale není technicky možné ve statistikách PMS dohledat.

Údaje získané od PMS k jednotlivým výše konkrétně zmíněným ustanovením ntz a tz jsou obsaženy v dále uvedených tabulkách č. 55 až 59 a v tabulkách č. 1 až 13 v příloze č. 3 této publikace. V následujícím textu uvedeme komentář pouze k údajům týkajícím se § 199 ntz /§ 215a tz/ (týrání osoby žijící ve společném obydlí) vztahujícím se v trestním zákoníku jednoznačně k případům do-

37 www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc

38 www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/ blíže Probační dohled – informační leták.

39 Sankcí za porušení soudem stanovených podmínek dohledu, probačního plánu dohledu nebo přiměřených omezení a přiměřených povinností, může být v případě jejich porušení pachatelem závažným způsobem nebo opakovaně, rozhodnutí soudu o vykonání nepodmíněného trestu odnětí svobody (např. § 86 odst. 1 první věta za středníkem ntz).

máciho násilí. Tabulky obsahují data za celá roční období, kdy jsou v platnosti jednotlivé paragrafy ntz a tz, které byly předmětem našeho zájmu.

Z tabulky č. 55, týkající se případů trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, je patrné, že během posledních osmi let pracovala PMS s 517 pachateli domácího násilí, jejichž trestná činnost byla kvalifikována právě podle § 199 ntz /§ 215a tz/. Z nich naprostou většinu tvořili muži (97,9 %, 506 osob). Přitom je zřejmé, že počet pachatelů odsouzených za trestnou činnost kvalifikovanou dle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se pracovníci PMS zabývali, stoupl mezi lety 2009-2010 poměrně značně. Může to ale souviset se změnami, které přinesl nový trestní zákoník.

tab. 55 Přehled počtu pachatelů (dělených podle pohlaví) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se zabývala PMS v letech 2005-2012, ČR⁴⁰ (N=517)

Týrání osoby žijící ve společném obydlí - § 99 ntz /§ 215a tz/	pachatel: muž	pachatel: žena	celkem
2005	23	0	23
2006	46	0	46
2007	72	1	73
2008	61	0	61
2009	59	2	61
2010	80	2	82
2011	87	1	88
2012	78	5	83
Celkem	506	11	517

Z údajů v tabulce č. 56 je zřejmé, že do zorného pole PMS se během let 2005-2012 dostali u trestné činnosti kvalifikované dle § 199 ntz /§ 215a tz/ z více než 60 % pachatelé hlavně 30-50letí (62,8 %, 325 osob). Odpovídá to i v úvodu této publikace uvedeným poznatkům z justiční statistiky CSLAV, které ukázaly, že tato věková skupina evidovaných pachatelů byla v posledních letech nejaktivnější, pokud se týká páchaní domácího násilí.

tab. 56 Přehled počtu pachatelů (dělených podle věku uvedeného v letech) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se zabývala PMS v letech 2005-2012, ČR (N=517)

Týrání osoby žijící ve společném obydlí – 99 ntz (§ 215a tz)	0-14	15-17	18-24	25-29	30-39	40-49	50-64	65 a více
2005	0	0	1	0	11	6	4	1
2006	0	0	5	4	16	9	12	0
2007	0	1	13	6	20	28	5	0
2008	1	0	5	3	20	19	14	0
2009	0	0	6	8	19	21	5	2
2010	0	3	5	6	25	28	14	0
2011	0	1	6	10	29	26	15	1
2012	0	3	8	5	32	16	15	4
Celkem	1	8	49	42	172	153	84	8

40 Údaje ze statistik PMS ČR do tabulek č. 55 – č. 59 zpracoval V. Slavětinský.

Pachatelům, kteří byli odsouzeni za týrání osoby žijící ve společném obydlí a kterým se věnovala PMS ve zde sledovaných osmi letech, byl nejčastěji uložen podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem⁴¹ (80,4 %, 411 případů). Dále, ale to již mnohem méně často, se PMS zabývala během uvedených let případy pachatelů týrání osoby žijící ve společném obydlí, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody (10 %, 51 případů), a pachateli tohoto trestného činu, kteří měli vykonat trest obecně prospěšných prací (7,6 %, 39 případů) – viz tabulka č. 57.

tab. 57 Přehled počtu pachatelů (dělených podle trestů a trestních opatření uložených jim soudy) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 199 ntz / § 215a tz/, kterými se zabývala PMS v letech 2005-2012, ČR (N=517)

Týrání osoby žijící ve společném obydlí - § 199 ntz (§ 215a tz)	OPP	PUPD	PO	POD	PPD	jiné
2005	7	2	0	14	0	0
2006	6	1	0	37	1	1
2007	9	0	1	56	6	1
2008	3	0	1	50	7	0
2009	8	0	1	41	11	0
2010	1	1	2	67	8	3
2011	2	0	1	73	11	1
2012	3	0	0	73	7	0
Celkem	39	4	6	411	51	6

Pozn.:

OPP - trest obecně prospěšných prací podle § 62 ntz nebo trest. opatření (dále jen TO) podle § 26 zsm,

PUPD - podmíněné upuštění od potrestání s dohledem podle § 48 ntz,

PO - podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody podle § 81 ntz nebo TO podle § 33 zsm,

POD - podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem podle § 84 ntz nebo TO podle § 33zsm,

PPD - podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 ntz,

TO - trestní opatření (jsou ukládána mladistvým).

Dále uváděná tabulka č. 58 obsahuje údaje o zkoumaných pachatelích trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, kterým byla soudy uložena přiměřená omezení a povinnosti. Z tabulky je např. zřejmé, že více jak pětina z 517 pachatelů odsouzených za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, kterým se věnovali pracovníci PMS během osmi sledovaných let, byly soudem uloženy uvedené přiměřené povinnosti a omezení za spáchání této trestné činnosti (22,6 %, 117 osob). Výše zmíněným 117 osobám byla soudem jen v 6 případech uložena povinnost podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy a v 15 případech jim bylo uloženo podrobit se vhodnému programu psychologického poradenství. Je však otázkou, zda malý počet takových přiměřených povinností uložených těmto pachatelům, je jen reakcí soudů na co do počtu poměrně malou nabídku probačních resocializačních programů⁴² zaměřených speciálně na problematiku pachatelů domácího násilí u nás nebo jestli má jiné příčiny.

41 Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s pracovníkem PMS, spolupráce pachatele při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem vyplývajících ze zákona. Účelem dohledu je sledování a kontrola chování pachatele a odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život (viz blíže zákon č. 40/2009 Sb., § 49).

42 Probační resocializační program je specializovaný program realizovaný externím poskytovatelem, tj. subjektem stojícím mimo organizaci PMS (viz blíže Metodický standard činnosti PMS v oblasti probace) (PMS ČR 2008).

tab. 58 Přehled počtu pachatelů (dělených podle věku uvedeného v letech) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se zabývala PMS v letech 2005-2012, ČR (N=517)

Týrání osoby žijící ve spol. obydlí - § 199 ntz (§ 215a tz)	podrobit se vhodnému programu soc. výcviku a převýchovy	podrobit se léčení závislosti na návykových látkách ⁴³	podrobit se vhodnému programu psycho - logického poradenství	zdržet se požívání alkohol. nápojů nebo jiných návyk. látek	ostatní	žádná přiměřená omezení nebo povinnosti
2005	0	0	1	0	2	20
2006	1	2	1	0	5	37
2007	1	2	1	1	10	58
2008	0	2	1	0	0	58
2009	0	3	2	0	7	49
2010	0	5	0	10	7	60
2011	1	5	3	7	7	65
2012	3	5	6	9	7	53
Celkem	6	24	15	27	45	400

⁴³ které není ochranným léčením

Z tabulky č. 58 je též patrné, že mezi pachateli domácího násilí spáchaného dle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se zabývala PMS, se v posledních třech letech poněkud zvýšil počet osob, kterým soudy nařídily zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek.

V této souvislosti stojí za povšimnutí také údaj obsažený v tabulce č. 11 v příloze č. 3, který vypovídá o tom, kolik pachatelů trestného činu spáchaného dle § 199 ntz /§ 215a tz/, se kterými PMS pracovala, mělo soudy uloženo ochranné protialkoholní léčení. Z údajů uvedených v této tabulce v příloze č. 3 plyne, že v období let 2005-2012 zhruba desetina takovýchto pachatelů domácího násilí měla soudem nařízenou protialkoholní léčbu (10,3 %, 53 osob). Dokládá to, že nezanedbatelný počet těchto osob, které se dopouštěly domácího násilí, byl abusory alkoholu.

Vzhledem k výše popsaným problémům při získávání informací o počtech pachatelů domácího násilí, které PMS měla ve své působnosti, nepodařilo se nám zjistit ani přesný počet odsouzených pachatelů domácího násilí, kteří absolvovali resocializační programy, na kterých účast zprostředkovala v minulých letech PMS, a které byly zaměřené přímo na zlepšení chování agresora v jeho blízkých vztazích. Dá se ale usuzovat, že takových resocializačních programů se v posledních osmi letech zúčastnilo jen nemnoho odsouzených pachatelů domácího násilí, možná jen několik desítek. Uvažujeme tak s ohledem na údaje uvedené k pachatelům domácího násilí v tabulce č. 58 a v tabulkách č. 7 a č. 8 v příloze č. 3 o výkonu přiměřených omezení a povinností uložených soudy pachatelům trestných činů týrání svěřené osoby a maření úředního rozhodnutí (v souvislosti s vykázaním). Uvažujeme tak i vzhledem k omezenému počtu resocializačních programů zaměřených v současnosti speciálně na práci s pachateli domácího násilí u nás. Odhadované množství jejich absolventů by bohužel zatím asi ani nemohlo posloužit k objektivnějšímu posouzení účinnosti těchto v ČR realizovaných typů resocializačních programů⁴³. Nicméně posouzení účinnosti takových programů bude v budoucnu zapotřebí.

⁴³ Posuzování účinnosti resocializačních programů u pachatelů domácího násilí (a nejen u nich) je však značně obtížné. Této tematice se velká pozornost věnuje i v zahraničí (viz např. Cavanaugh & Gelles, 2005; Tollefson, a další, 2009). Posouzení účinnosti takových programů je předmětem stálých diskuzí i v zemích, kde existence resocializačních programů pro pachatele domácího násilí je víceméně běžná.

Údaje v tabulce č. 59 ukazují, že nejvyšší počet pachatelů domácího násilí odsouzených dle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se PMS zabývala, byl při členění podle soudních krajů zaznamenán v Jihomoravském a Severomoravském kraji. Tento údaj může být ale ovlivněn již nějakou dobu v Brně a Ostravě fungujícími policejními skupinami zaměřenými speciálně na případy domácího násilí - kdy vyšší počet případů, uvedených v tabulce, nemusí souviset s jejich reálným nárůstem, ale naopak s vyšším počtem policíí odhalených případů domácího násilí, které se posléze dostaly až před soud.

tab. 59 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 199 ntz /§ 215a tz/, kterými se PMS zabývala v letech 2005-2012, členění podle soudních krajů (N=517)

Týrání osoby žijící ve spol. obydlí - § 199 ntz (§ 215a tz)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Praha	0	8	4	9	7	7	6	11
Středočeský	2	3	5	4	3	7	20	9
Jihočeský	2	1	6	1	2	4	5	3
Západočeský	2	1	2	4	2	5	3	3
Severočeský	2	4	8	6	6	5	8	2
Východočeský	1	3	11	4	11	11	14	12
Jihomoravský	9	13	22	23	17	22	21	25
Severomoravský	5	13	15	10	13	21	11	18
Celkem	23	46	73	61	61	82	88	83

Shrnutí: Z výše uvedeného textu je patrné, že pracovníci Probační a mediační služby ČR zajišťují, aby odsouzení pachatelé domácího násilí, právě tak jako odsouzení pachatelé jiné trestné činnosti, plnili soudem uložené alternativní tresty a trestní opatření, přiměřená omezení a povinnosti, ochranná, výchovná a jiná opatření, včetně účasti na resocializačních programech přímo zaměřených na zlepšování chování domácích agresorů. Pro dospělé odsouzené pachatele domácího násilí není samotnou PMS speciální probační resocializační program vytvořen a je s nimi v rámci působnosti PMS zacházeno obdobně jako s dospělými pachateli jiných trestných činů. Pro mladistvé pachatele násilí bude PMS zahájen v roce 2014 pilotážní program „Proti násilí“⁴⁴.

IV.4.2. Nápravné působení na pachatele domácího násilí ve věznicích – programy zacházení

Vězeňská služba ČR již delší dobu vytváří systém specializovaných programů zacházení s odsouzenými osobami⁴⁵ (podrobněji k této problematice viz např. Jiříčka & Prokešová, 2012; Biedermanová & Petras, 2011). V těchto programech zacházení je věnována pozornost i pachatelům domácího násilí.

⁴⁴ Ústní sdělení PMS ze dne 25. 11. 2013.

⁴⁵ Program zacházení obsahuje výchovné, pracovní, vzdělávací a zájmové aktivity s diferencovaným přístupem ke každému odsouzenému při jejich realizaci. Je připravován pro každého odsouzeného, který má trest ve věznici delší než 3 měsíce, a to za kooperace odsouzeného s odbornými zaměstnanci věznice.

V roce 2009 byl předložen první ucelený návrh pilotáže standardizovaného terapeutického programu, jenž byl speciálně zaměřen na pachatele domácího násilí ve vybraných věznicích v ČR⁴⁶. Samotnému vytváření tohoto programu předcházelo mimo jiné v uvedeném roce školení a psychosociální výcvik pro odborné zaměstnance věznic (do této doby pracující s pachateli domácího násilí individuálně) a navazání pracovního kontaktu s některými organizacemi poskytujícími pomoc obětem domácího násilí.

Výše zmíněný návrh pilotáže terapeutického programu zacházení, speciálně zaměřeného na pachatele domácího násilí, vycházel pak především z následujících podkladů:

- z programu výcvikového kurzu v terapii partnerského násilí, který absolvovali odborní zaměstnanci věznic⁴⁷,
- z materiálů ze školení k metodě SARA DN⁴⁸ a ze závěrů jednání o případné spolupráci při zajišťování postpenitenciární péče o propuštěné pachatele domácího násilí - absolventy programu ve Středočeském kraji,
- z tehdejšího návrhu metodického listu vrchního ředitele pro penologii stanovujícího pravidla pro tvorbu a realizaci terapeutických programů ve věznicích a vazebních věznicích Vězeňské služby ČR⁴⁹.

Při přípravě realizace pilotáže programu zacházení speciálně orientovaného na pachatele domácího násilí se v praxi narazilo na dosti zásadní překážky. Mezi ty nejzávažnější patřil relativně malý počet odsouzených za trestnou činnost přicházející v úvahu pro účast v programu⁵⁰, dále nutnost individuálního vyhledávání pachatelů příslušné trestné činnosti z evidence ve zvláštním registru a kritika ze strany odborných pracovníků z důvodu příliš velké homogenity cílové skupiny. Mezi dalšími překážkami, na které se narazilo, pak je dále ještě třeba zmínit např.: zbývající délku trestu pachatelů (např. nebylo by efektivní do programu zařadit pachatele, kteří by měli ještě následně pobýt delší dobu ve výkonu trestu), vzdálenost místa výkonu trestu pachatele od jeho bydliště, překrývání trestné činnosti týkající se domácího násilí s jinými trestnými činy, případné poruchy chování pachatele. Je nezbytné v této souvislosti uvést i požadavek na motivovanost pachatelů k absolvování programu, který je často obtížné u odsouzených osob naplnit.

Z výše uvedených důvodů bylo proto pokračování příprav programu speciálně zaměřeného na

46 Následující text byl vypracován především s využitím informací poskytnutých IKSP Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR, odborem výkonu vazby a trestu dne 7. 6. 2013 (o programech zacházení pro pachatele domácího násilí).

47 Problematice terapeutického působení na pachatele domácího násilí – partnerské agresory, se u nás zabýval např. K. Netík se spolupracovníky (viz např. Netíková & Netík, 2010).

48 Metoda SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment) slouží ke zjištění míry rizika domácího násilí.

49 Posléze byl tento návrh nahrazen nařízením generálního ředitele, ve kterém jsou stanoveny minimální standardy pro tvorbu a realizaci standardizovaných programů ve výkonu trestu odnětí svobody (vnitřní předpis NGR č.3/2013).

50 „Ve věznicích s dozorem by se teoreticky jednalo o skupinu ne více než 100 osob, z toho asi polovina pouze za týrání osoby žijící ve společném obydlí, z nichž by bylo vzhledem k dalším kritériím odhadem nejvýše 50 % vhodných pro zařazení do terapeutického programu pro pachatele domácího násilí. Ve věznicích s ostrahou by se teoreticky jednalo o skupinu přibližně 100 osob, z toho dvě třetiny pouze za týrání osoby ve společném obydlí, z nichž by bylo vzhledem k dalším kritériím odhadem nejvíce 40 osob vhodných pro zařazení do terapeutického programu pro pachatele domácího násilí.“ Přitom skutečný počet těch, kteří spáchali tr. č. domácího násilí a jsou ve výkonu trestu ve věznicích, může být vyšší, avšak tato trestná činnost může být „překryta“ jinou násilnou trestnou činností nebo drogovými delikty, pro něž má vězeňská služba jiné programy zacházení s odsouzenými osobami (informace GRVS ČR, odbor výkonu vazby a trestu, poskytnuté IKSP 7. 6. 2013).

práci s pachateli domácího násilí ve věznicích zastaveno. Pachatelé domácího násilí byli začleněni do jiného terapeutického programu, a to zaměřeného na pachatele násilí jako takového.

Terapeutický program pro pachatele násilí, do kterého jsou v současnosti zařazováni i pachatelé domácího násilí, tzv. TP KEMP, je realizován ve Věznici Vlnařice (jeho pilotáž proběhla v letech 2010-2012). Pachatelé domácího násilí jsou integrováni do tohoto programu společně s ostatními pachateli násilí s ohledem na mnoho společných charakteristik. Těmi zpravidla jsou impulzivita, závislost na návykových látkách a určitý styl sebehodnocení.

Hlavním cílem terapeutického programu KEMP je posílení náhledu pachatelů násilí na vlastní trestnou činnost a snížení rizika jejího opakování po propuštění na svobodu. Cílem je tedy snížení recidivy sociálně nežádoucího jednání. V rámci tohoto programu je vyvíjena snaha: „naučit odsouzené zacházet s emocemi, vyhýbat se impulzivnímu chování, řešit konflikty, zvládat problémy, chápat důsledky vlastních činů, změnit naučené vzorce chování a postoje, pracovat s vinou a spáchaným násilným trestným činem. Odsouzení jsou vedeni ke zvýšení společensky přijatelných sociálních dovedností a snížení pozorované míry fyzické a slovní agresivity a poruch chování“ (viz Jiříčka & Prokešová, 2012, str. 26). Metody, které jsou použity v terapeutickém programu, vycházejí z technik kognitivně-behaviorální psychologie. Důležitou součástí programu je terapie zaměřená na konkrétní násilný trestný čin⁵¹.

Cílovou skupinou terapeutického programu KEMP jsou muži odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody vykonávající tento trest ve věznici s ostrahou. Účast odsouzených v programu je dobrovolná a trvá 18 měsíců. Odborným garantem programu je psycholog. Posouzení, zda konkrétní odsouzený se může zúčastnit terapeutického programu KEMP, provádí speciální komise, kterou vybírá ředitel věznice. Určení, jestli do programu budou zařazeny odsouzené osoby i z jiných věznic, provádí tato komise na podkladě vyžádaných materiálů k těmto zájemcům.

Výběr vhodných jedinců pro jejich zařazení do programu probíhá na základě následujících kritérií:

- násilný trestný čin proti jednotlivci či skupině osob,
- nízká kriminální narušenost,
- ochota odsouzeného připustit, že spáchal násilné trestné činy, za které je odsouzen,
- motivace ke změně.

Kontraindikace, které naopak vylučují zařazení pachatele do programu, jsou:

- absence motivace ke spolupráci,
- výrazná porucha osobnosti,
- agresivní a nepřiměřené chování vůči ostatním odsouzeným i zaměstnancům Vězeňské služby ČR,
- závažné či opakující se nedodržování pokynů a zásad vnitřního řádu věznice,
- nízká mentální úroveň, těžká tělesná či smyslová vada⁵².

Shrnutí: Vězeňská služba, na základě předchozího vývoje a zkušeností z přípravy pilotáže terapeutického programu zaměřeného výlučně na pachatele domácího násilí, prozatím nezavedla samostatný terapeutický program pro tuto cílovou skupinu odsouzených osob. Pachatelé domácího násilí mohou v současnosti vstupovat do terapeutického programu KEMP zaměřeného na pacha-

51 Např. www.vscr.cz/veznice-vlnarice-97/

52 Informace z „Manuálu“ k programu zacházení s odsouzenými osobami TP KEMP poskytnutého IKSP GŘ VS ČR 7. 6. 2013.

tele násilné trestné činnosti, a to ve Věznici Vinařice. Kromě toho je na pachatele domácího násilí v současnosti působeno rovněž v rámci dalších terapeutických programů zaměřených na terapii pachatelů násilí (jedná se o program STOP ve Věznici Ostrov a dále o specializované oddělení pro odsouzené s duševní poruchou a poruchou chování ve vazební Věznici Liberec). Vzhledem k plánovanému rozšíření realizace standardizovaných terapeutických programů, které jsou zaměřeny na pachatele násilí, lze do budoucna také očekávat zvýšenou pozornost a péči o pachatele domácího násilí i v dalších věznicích ČR.

v.

Diskuze k poznatkům, doporučení

Tato monografie je věnována vybrané problematice domácího násilí v ČR. Přináší statistické údaje týkající se výskytu evidovaných případů domácího násilí v celé ČR zaznamenané některými státními resorty v posledních letech. Obsahuje informace o právní úpravě v oblasti ochrany před domácím násilím v ČR a přináší údaje o tom, jak je na pachatele domácího násilí v současnosti nápravně působeno (vězeňství, probační a mediační služba). Obsahuje rovněž data ze dvou výzkumů týkajících se partnerského domácího násilí. Následující teze mapují některé získané poznatky a obsahují z nich vyplývající doporučení.

- Výzkum žen, které se staly oběťmi partnerského domácího násilí a které byly v době námi prováděného dotazníkového šetření ubytovány v azylových zařízeních, byl proveden na území celé ČR. Ačkoli na výzkumu přijala účast zhruba polovina žen (N=124 osob), na které jsme se během výzkumu obrátili, přesto se domníváme, že od těchto žen získané údaje mohou mít obecněji platnou vypovídací hodnotu. Ukazují na některé skutečnosti, kterým by měla být podle našeho názoru u nás do budoucna věnována dostatečná pozornost, jak v souvislosti s intervencí, tak i prevencí v oblasti domácího násilí.

Nutnost poskytování **komplexní odborné psychosociální pomoci** zaměřené na oběti partnerského domácího násilí (tj. poskytování pomoci v oblasti právní, finanční, v oblasti psychické podpory, finančního poradenství a v dalších potřebných směrech) je dnes u nás víceméně uznávána. Proto by měla být v azylových zařízeních nabídka komplexní odborné psychosociální pomoci ženám ohroženým domácím násilím, které zde žijí, samozřejmostí. Zdaleka ne všechny oběti partnerského domácího násilí mohou zde totiž bez uvedené pomoci svou nepříznivou životní situaci únosně zvládat. Na potřebnost zmíněných služeb zaměřených speciálně na ženy postižené a ohrožené domácím násilím ukazují i námi při výzkumu získané poznatky. Řada žen se necítila příliš schopná řešit svou problémovou životní situaci, nenacházela sociální podporu od svého blízkého sociálního okolí, mnohé z nich měly finanční problémy, včetně zadlužení. Uvedené skutečnosti mají negativní dopad i na jejich děti, které jsou domácím násilím dvojnásobně viktimizovány. Jsou jednak opakovaně svědky násilí partnerů žen vůči svým matkám, a jednak na ně dopadá tíživost objektivní i subjektivní situace matek. Je tedy zřejmé, že komplexní odborná psychosociální pomoc také takovým dětem (a to jak v rámci azylových zařízení, tak i mimo ně) je rovněž potřebná.

- Naše zjištění taktéž ukázala, že asi pětina zkoumaných žen před tím, než využily aktuálních pobytových služeb azylového zařízení, **se neobrátily** při řešení svých problémů s domácím násilím **na žádnou oficiální instituci či zařízení**, které by jim případně mohly poskytnout odbornou pomoc. Může to naznačovat, že služby těchto institucí nejsou všude v ČR až tak dostupné, jak by bylo potřeba, nebo že informovanost o takových službách u některých žen žijících v různých částech naší republiky ještě není dostatečná. Ovšem na tom, že ženy nežádaly u uvedených institucí v daném směru radu či pomoc, se mohly podílet i důvody zcela subjektivního rázu (např. strach žen z nezachování anonymity, strach z partnera, stud, nedůvěra apod.). Z důvodu dalšího zlepšování služeb pro ženy ohrožené partnerským domácím násilím, by proto bylo vhodné realizovat v celé republice v budoucnu výzkumné šetření podrobněji zaměřené nejen na zjištění, proč některé z těchto žen služby oficiálních institucí či zařízení nevyhledávají, ale také zaměřené na zjištění dostupnosti pomoci při řešení jejich problémů s domácím násilím v místě (či z místa) jejich bydliště. Důvody nevyužití služeb oficiálních zařízení a institucí poskytujících pomoc ženám ohroženým domácím násilím jsme výzkumem nezjišťovali.

- Výzkum dále ukázal, že řada žen žijících v azylových zařízeních zřejmě měla strach z partnera až do té míry, že **nechtěly řešit** jeho ohrožující chování vůči nim **oficiální cestou** - tj. podáním trestního oznámení nebo podáním stížnosti na přestupkové komisi. Bylo by proto žádoucí v rámci komplexní psychosociální pomoci vést tyto ženy k aktivnějšímu vystupování vůči násilným partnerům.

- Za povšimnutí stojí i naše zjištění, že jen část žen využívajících ubytovacích služeb azylových zařízení si někdy nechala lékařem ošetřit svoje tělesná zranění po fyzickém napadení partnerem. Přesto zdravotníky prováděná evidence fyzických zranění obětí domácího násilí, které se na ně obrátí či záznamy jiných zdravotních důsledků domácího násilí pro oběti, by neměly být v budoucnosti opomíjeny. Odborná školení širokého spektra zdravotníků v problematice domácího násilí jsou i nadále nezbytná a jejich stále větší zainteresovanost na sběru dat z této oblasti je žádoucí⁵³.

- Získané poznatky o **finanční situaci** zkoumaných žen žijících v azylových zařízeních potvrdily naše očekávání. Při zjištění, že mnoho žen mělo značně omezené finanční zdroje, bylo zřejmé, že splácení dluhů, které většina z nich měla, mohlo být pro nemálo z nich značným problémem. Protože lze mít za to, že u některých z těchto žen se na jejich zadlužení podílejí i nedostatky ve schopnosti s penězi efektivně hospodařit, lze jen uvítat zamýšlené cílené vzdělávání potřebných žen – obětí domácího násilí ve správném zacházení s financemi (viz např. Hronová, a další, 2012). Nejen nedostatek peněz, ale i neschopnost s penězi dobře hospodařit totiž ve svém výsledku mnohé ženy může brzdit v možnosti začít samostatně nově žít po odchodu od násilného partnera. Některé kroky ke vzdělávání žen – obětí domácího násilí, se záměrem zvýšit jejich finanční gramotnost jsou již u nás činěny. Lze jen přivítat jejich další rozvíjení.

- Bylo také zřejmé, že velmi zásadním problémem ve výzkumu sledovaných obětí domácího násilí žijících v azylových zařízeních bylo řešení jejich **bytové otázky**. Z našich zjištění vyplynulo, že zhruba pětina dotázaných žen již věděla, že po ukončení současného azylového pobytu si bude muset najít se svými dětmi ubytování v nějakém dalším azylovém zařízení. Přitom bezmála 40 % zkoumaných žen přišlo do současného azylového pobytu z nejrůznějších provizorních ubytování, včetně jiných azylových zařízení či ubytoven. Ukazuje to na nikoli jednoduchou cestu žen (i s jejich dětmi) za bydlením.

Přitom řešení bytové otázky v sobě pro mnohé tyto ženy spojuje hned dva bezprostředně životně důležité prvky. Vedle potřeby střechy nad hlavou i potřebu účinné ochrany před je ohrožujícím partnerem. Je nasnadě, že požadavek na dostatek azylových zařízení s utajenou adresou pro ženy postižené domácím násilím, která jsou schopna zajistit potřebnou ochranu před akutním násilím partnera a současně jsou schopna poskytovat nezbytnou speciální komplexní psychosociální pomoc, je oprávněný. Není to ale všeobecně perspektivní řešení situace žen ohrožených domácím násilím.

- Provedená **analýza** vybraného vzorku **soudních trestních spisů**, která byla zaměřena na **pravomocně skončené věci** týkající se partnerského domácího násilí v ČR rovněž doložila, že v současnosti má u nás partnerské domácí násilí velmi vážné následky pro jeho oběti (včetně těžké újmy na zdraví a smrti). Informovanost o tomto fenoménu i u osob, které se podílejí na řešení případů domácího násilí v rámci trestního řízení, by proto měla být na vysoké odborné úrovni. Průběžné vzdělávání osob činných v trestním řízení v problematice domácího násilí, včetně právě toho partnerského, je i do budoucna nezbytné. Jejich odborné znalosti o tomto jevu jim totiž mohou napomoci nejen efektivně případy rozkrývat, řešit a kvalifikovaně rozhodovat, ale i kvalifikovaně zacházet s jejich pachateli a oběti.

- **Nápravné působení na pachatele domácího násilí** bylo rovněž předmětem výzkumu. Zajímali jsme se o to, jak je na pachatele korektivně působeno v rámci činnosti příslušných složek spadajících do věcné působnosti MS ČR (vězeňství, probační a mediační služba). Zjistili jsme např., že Vězeňská služba ČR zatím nezavedla samostatný terapeutický program speciálně určený pro

53 Viz též Metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím (2008).

pachatele domácího násilí, kteří ve vězení vykonávají svůj trest. Rovněž jsme zjistili, že mezi pachateli trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, kterými se v posledních letech zabývala Probační a mediační služba ČR, bylo jen minimálně jedinců, kterým soudy uložily podrobit se v rámci přiměřených omezení a povinností vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy nebo vhodnému programu psychologického poradenství. Je pak otázkou, zda taková praxe ze strany soudů není jen reakcí na malý počet resocializačních programů určených pro pachatele domácího násilí.

Domníváme se však, že na stavu nápravného působení na pachatele domácího násilí se v obecné rovině odráží zatím malá probádanost komplikovaného jevu, jakým domácí násilí je. Mimo jiné např. doposud nebyla pro praktické využití vytvořena empirií dostatečně podložená typologie pachatelů (pachatelek) partnerského domácího násilí, která by pomohla v praxi účinně rozlišit různé typy jedinců špatně nakládajících se svými intimními životními partnery. Vytvoření takové typologie by v praxi pomohlo připravit pro specifické skupiny osob cíleně zaměřené resocializační programy. Přispělo by i k potřebné účinnosti těchto programů.

Výzkumné aktivity zaměřené cíleně na pachatele domácího násilí a na účinné nápravné zacházení s nimi by proto bylo vhodné do budoucna rozvíjet postupně i v České republice. A to jako jeden z možných nástrojů omezování výskytu domácího násilí. Avšak náprava mnohých pachatelů násilí v intimních vztazích, i když projdou specializovaným výchovným procesem, není zaručena. U mnohých není ani pravděpodobná, mnohdy i vzhledem k negativním, a asi jen těžko terapeutickým programem odstranitelným, osobnostním charakteristikám.

- V souvislosti s problematikou korektivního působení na pachatele partnerského domácího násilí je třeba na tomto místě obzvlášť zdůraznit, že do budoucna by v praxi měla být v ČR pozornost **prioritně zaměřena na práci s oběťmi** tohoto násilí **a na poskytování pomoci** pro ně.

Protože, jak také poznatky z našeho výzkumu naznačily, je leckdy pro oběti opravdu obtížné ukončit vztah s násilným životním partnerem, měl by být v praxi kladen důraz také na prevenci vstupu do takových rizikových vztahů. Značnou roli by zde do budoucna měla sehrávat i cílená osvěta - včetně vzdělávání populace, která teprve začíná intimní partnerské vztahy navazovat.

- Naše šetření dále ukázala, že dosavadní způsob **vedení statistik** o výskytu domácího násilí není uspokojivý a nemůže o domácím násilí v ČR podat dostatečně přesný obraz. Statistiky MV ČR a MS ČR, které zaznamenávají údaje ke zjištěným případům domácího násilí, by měly být dále doplňovány specifickými statistikami, které si vedou např. neziskové organizace, azylová zařízení, intervenční centra atd., které s domácím násilím přicházejí do styku při své každodenní terénní práci.

Bylo by vhodné, aby se tyto subjekty za účelem poskytnutí dat jednotného charakteru dohodly na tom, které údaje jsou z jejich hlediska podstatné pro vytvoření komplexnějšího obrazu o jevu domácího násilí v ČR, kdo z nich konkrétně tyto údaje bude poskytovat a kdo je bude souhrnně pravidelně zpracovávat a garantovat jejich validitu. Nevyhnutelné bude za účelem sběru jednotlivých dat dohodnout se: a/ na výčtu sbíraných údajů, b/ na vymezení časového období sběru dat (nejlépe kalendářní rok), c/ na jednotné kategorizaci sbíraných dat (např. na jednotné kategorizaci věku obětí, pachatelů, druhů či následků domácího násilí atd.).

Pokud jde o koordinátora sběru takovýchto dat a jejich zpracovatele, bylo by vhodné, aby to byl někdo, kdo je již zkušený v koordinaci aktivit v oblasti prevence výskytu sociálně nežádoucích jevů, mezi něž spadá i domácí násilí (např. Odbor prevence kriminality MV ČR). Bylo by rovněž možné pověřit některou z neziskových organizací, která se domácímu násilí věnuje, aby převzala zodpovědnost za koordinaci sběru těchto dat, a případně i za jejich pravidelné zpracování. Mohla by být za aktivity v daném směru dotována ze státních prostředků určených na předcházení výskytu sociálně patologických jevů ve společnosti.

Když si dnes datové soubory týkající se domácího násilí vytváří každá výše zmíněná organizace jen podle svého vlastního členění, není možné z již nashromážděných dat vybudovat nějaký komplexnější celorepublikový poznatkový rámec o tomto jevu. Shrnutí dat o domácím násilí od výše zmíněných organizací, se kterým se setkávají při své práci, by mělo být doplňkem již existujících celostátních resortních dat. Mělo by současně přispět k ucelenějšímu pohledu na zde diskutovaný fenomén, a to i vedle poznatků získaných z výzkumů v této oblasti.

- Pro hlubší poznání jevu domácího násilí v ČR je třeba provádět i jeho **výzkumy**. Je potřebné vytvořit na celostátní úrovni dlouhodobější plán výzkumů domácího násilí, který by zohledňoval jeho aktuálně nejdůležitější problémové okruhy (např. domácí násilí týkající se dětí, dospělých osob, seniorů, problematiku obětí nebo pachatelů atd.). Výzkumy domácího násilí by neměly být jen nárazové. Jejich projekty by měly být koncepční a jejich schvalování a realizace by se měly odehrávat ve spolupráci s profesionály ve výzkumu v oblasti společenských věd.

Domníváme se také, že bude vhodné u výzkumů domácího násilí dávat přednost výzkumům domácí provenience. Účast na zahraničních výzkumech, která obvykle přináší prestiž, někdy finanční příspěvek na realizaci terénního šetření apod., nese s sebou na druhé straně často rovněž nutnost zabývat se tematikou, která nemusí být na národní úrovni aktuální. Nemusí ani odpovídat místním podmínkám a pracně získaná data nakonec nemusejí být z hlediska domácích potřeb ani přínosná. Provádění opakovaných výzkumů domácího násilí by pak mohlo být velkým přínosem nejen z hlediska sledování vývojových tendencí tohoto jevu, ale též pro cílenější zaměření prevence a intervence v dané oblasti.

Domácímu násilí je v poslední době u nás věnována značná pozornost. Vede však zatím nikoli k omezení jeho výskytu, ale spíše k odhalování stále dalších závažných případů tohoto sociálně patologického jevu. To, že jde často o případy velmi závažné, potvrzují i naše zjištění.

VI.

Resumé

Monografie se týká vybrané problematiky domácího násilí v České republice. Přináší celorepublikové údaje ze statistik státních resortů (Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva spravedlnosti ČR) o výskytu evidovaných případů domácího násilí v posledních několika letech (podle vybraných ustanovení příslušných právních předpisů). Dále přináší informaci o právních úpravách v oblasti ochrany před domácím násilím v ČR a v této souvislosti informuje o tom, jak je v současnosti na pachatele/pachatelky domácího násilí nápravně působeno (v rámci složek spadajících do věcné působnosti Ministerstva spravedlnosti ČR /vězeňství, probační a mediační služba/). Přináší rovněž data získaná ze dvou výzkumů zaměřených na partnerské domácí násilí. Jeden z těchto výzkumů se týkal žen - obětí partnerského domácího násilí, které vyhledaly ubytování v azylových zařízeních, protože se k nim jejich životní partner choval násilně či jinak nepřístojně. Druhý výzkum byl zaměřen na zkoumání případů partnerského domácího násilí prostřednictvím analýzy soudních trestních spisů (pravomocně skončené věci). Práce je doplněna několika kazuistikami a dotazníkem použitým při výzkumu žen - obětí partnerského domácího násilí.

Při řešení výzkumného úkolu zaměřeného na problematiku domácího násilí v ČR byly použity následující metody kriminologického výzkumu:

- analýza české právní úpravy týkající se domácího násilí
- analýza resortních statistických údajů Policie ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR, Probační a mediační služby ČR, při které jsme se zaměřili především na vybrané skutkové podstaty trestných činů, které se buď přímo týkají tematiky domácího násilí, nebo s ní úžeji souvisejí. Předmětem našeho hlavního zájmu při této analýze byl trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010, který byl v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinném do 31. 12. 2009 veden jako trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě /§ 215a/).
- studium odborné literatury a relevantních oficiálních dokumentů
- analýza vybraného vzorku trestních spisů
- dotazníkové šetření mezi oběťmi partnerského domácího násilí

Z našich šetření vplynuly následující poznatky:

- Přesných **souhrnných celorepublikových číselných údajů** o výskytu a vývoji domácího násilí v České republice nejde zatím uspokojivě dosáhnout, a to vzhledem k charakteru dostupných dat o tomto sociálně patologickém jevu. Na základě dat, která jsou k dispozici, lze ale konstatovat, že policisté, podobně jako soudci, se zabývali v posledních letech ročně stovkami závažných případů domácího násilí, tedy i stovkami jeho pachatelů a obětí.

Pokud jde o oběti trestného činu vraždy motivované osobními vztahy (vč. pokusu a přípravy tohoto trestného činu), jejich výskyt mezi všemi oběťmi vražd v ČR za posledních devět let /2004-2012/ činil ročně asi 50 % (46 % - 56 %) – jednalo se zhruba o sto osob ročně. Z nich část tvořily oběti domácího násilí. Přesný počet těchto obětí domácího násilí však, vzhledem ke způsobu evidence policejních statistických dat, není možné zjistit. V případech méně závažných projevů domácího násilí, doložených policií sepsanými úředními záznamy o incidentech se znaky domácího násilí, dosahovaly počty takovýchto záznamů v některých letech v ČR cca šest až sedm tisíc ročně /rok 2010 a 2011/.

- **Probační a mediační služba ČR** /dále též PMS/ zajišťuje, aby odsouzení pachatelé domácího násilí, právě tak jako odsouzení pachatelé jiné trestné činnosti, plnili soudem uložené alternativní tresty a další uložená opatření, včetně účasti na resocializačních programech zaměřených na zlepšení jejich chování. Pro dospělé odsouzené pachatele domácího násilí není samotnou PMS vytvořen speciální probační resocializační program a je s nimi v rámci působnosti PMS zacházeno obdobně jako s dospělými pachateli jiných trestných činů. Pro mladistvé pachatele násilí bude PMS zahájen v roce 2014 pilotážní program „Proti násilí“.

Zjistili jsme, že mezi pachateli trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 119 ntz, § 215a tz), kterými se v posledních letech zabývala Probační a mediační služba ČR, bylo jen minimálně jedinců, kterým soudy uložily podrobit se v rámci přiměřených omezení a přiměřených povinností vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy nebo vhodnému programu psychologického poradenství.

- **Vězeňská služba ČR** na základě předchozího vývoje a zkušeností při pokusu realizovat pilotážní program zacházení s odsouzenými vězňenými osobami zaměřený výlučně na pachatele domácího násilí, prozatím nezavedla samostatný terapeutický program pro tuto cílovou skupinu odsouzených osob. Pachatelé domácího násilí mohou ale v současnosti v českých věznicích vstupovat např. do následujících terapeutických programů: do terapeutického programu KEMP zaměřeného na pachatele násilné trestné činnosti (Věznice Vinařice), do programu STOP (Věznice Ostrov) a dále do péče oddělení pro odsouzené jedince s duševní poruchou a poruchou chování ve vazební Věznici Liberec. Do budoucna se předpokládá možnost účasti této cílové skupiny odsouzených i v dalších programech v dalších věznicích.

- V rámci výzkumu domácího násilí jsme provedli **analýzu vybraných trestních spisů** týkajících se partnerského domácího násilí (43 spisů). Jednalo se o vybrané věci pravomocně skončené v roce 2011, případně v roce předcházejícím.

Analýza trestních spisů probíhala prostřednictvím záznamových listů o 124 položkách. Záznamové listy byly strukturovány do několika tematických částí (trestná činnost podle obžaloby, dopad trestného činu na oběť domácího násilí mezi partnery, průběh trestního řízení, vykázaná a předběžná rozhodnutí, konečné rozhodnutí ve věci, osoba pachatele a osoba oběti). Průběžné shromažďování spisů k analýze a zanesení údajů do záznamových listů probíhalo v období od prosince 2012 do května 2013.

- Z analyzovaných trestních spisů jsme zjistili, že prvotní podnět vedoucí k trestnímu stíhání vzešel v převážné většině případů (76,7 %) přímo od obětí domácího partnerského násilí. V dalších případech pak vzešel takový podnět z řad příbuzenstva (9,3 %) či od sousedů, zaměstnanců lékařského zařízení nebo pracovníků sociálního odboru (14,0 %).
- Převážná většina analyzovaných případů (79,1 %) skončila odsouzením obviněných pachatelů. V pěti případech (11,6 %) byli obžalovaní zproštěni obžaloby a ve čtyřech případech (9,3 %) bylo trestní stíhání zastaveno poté, co poškozené vzaly zpět souhlas s trestním stíháním.
- Dvaceti odsouzeným (58,8 %) byl uložen podmíněný trest odnětí svobody. Zbývajícím čtrnácti pachatelům (41,2 %) byl uložen trest nepodmíněný. Průměrná délka uložených nepodmíněných trestů činila 35 měsíců. Šesti odsouzeným (17,6 %) bylo vedle trestu uloženo též ochranné léčení (3x protialkoholní, 2x psychiatrické a 1x protitoxikomanické).
- Průměrná délka trestního řízení činila v analyzovaných případech 430 dní.
- Ve více než třetině případů z našeho vzorku (37,2 %) došlo k policejnímu vykázaní pachatele ze společného obydlí. Necelá třetina vykázaných osob pak porušila podmínky vykázaní. Předběžné opatření dle § 76b OSŘ bylo soudem vydáno v pěti případech.
- Obviněnými z páchání domácího násilí v partnerské oblasti byli v našem vzorku téměř vždy muži (95,3 %). Ženy byly z domácího partnerského násilí obviněny pouze ve dvou případech (4,7 %).
- Bezmála tři čtvrtiny obviněných pachatelů (74,4 %) byly již v minulosti trestány, přičemž 37,5 % z nich bylo v minulosti trestáno za násilnou trestnou činnost. Čtyři z nich byli dokonce již v minulosti prokazatelně trestáni za domácí násilí.
- Průměrný věk obviněných pachatelů činil v našem vzorku 41 let, přičemž nejmladšímu z nich bylo v době spáchání trestného činu 21 let, zatímco nejstaršímu 73 let. Čtyři z pachatelů (9,3 %) byli cizími státními příslušníky.
- Oběťmi domácího partnerského násilí byly v převážné většině případů ženy (95,3 %). Výjimkou byly dvě oběti mužského pohlaví (4,7 %).

- Průměrný věk obětí v našem vzorku činil 40 let. Nejmladší z obětí bylo 19 let, nejstarší pak 68 let. Jedna z obětí byla cizí státní příslušnicí.
- Nejzávažnějším důsledkem domácího násilí byla v námi analyzovaných případech smrt jedné z obětí. Čtyři z obětí (9,3 %) utrpěly v důsledku domácího partnerského násilí těžkou újmu na zdraví. Jedna z obětí utrpěla významnou materiální újmu, neboť byla psychickým a fyzickým nátlakem ze strany partnera donucena k podepsání několika úvěrových smluv, které následně sama splácela. Ve zbývajících případech (86 %) se jednalo, vedle předpokládaných psychických útrap, o fyzickou újmu lehčího rázu (nejčastěji podlitiny či pohmožděniny).
- Druhý výzkum v oblasti domácího násilí se zaměřil na oběti partnerského domácího násilí. Týkal se žen, které využívaly ubytovací služby azylových zařízení, když odešly od svého životního partnera kvůli tomu, že se k nim choval násilně či jinak nepřístojně. Zkoumaný soubor tvořilo 124 žen. Byla to zhruba polovina žen, které během asi pětítýdenního období, kdy byl výzkum realizován (cca 20. 2. až 22. 3. 2013), žily v azylových zařízeních poskytujících ubytování obětem domácího násilí⁵⁴ na území celé ČR. Výzkum byl proveden dotazníkem speciálně vytvořeným pro účely výzkumu. Ženy dotazník vyplňovaly samy. Dotazník byl anonymní a jeho vyplnění dobrovolné.
- Soubor 124 respondentek – obětí partnerského domácího násilí - tvořily ze 75,8 % ženy obývající azylové domy bez utajené adresy (94 osob), z 20,2 % ženy z azylových domů s utajenou adresou (25 osob). Pět respondentek neupřesnilo, v jakém typu azylového zařízení pobývalo (4 %).
- Mezi respondentkami převládaly ženy ve věku od 20 do 40 let (80,6 %, 100 osob). Nejmladší byly čtyři ženy 20leté, nejstarší byly tři ženy 56leté.
- Zhruba 40 % respondentek přišlo do azylového ubytování po rok až pět let trvajícím soužití s partnerem (42,8 %, 53 osob). Asi čtvrtina respondentek se ocitla v azylovém zařízení po více jak desetiletém soužití s partnerem (24,2 %, 30 osob), zhruba totéž množství žen po 5-10letém soužití (26,6 %, 33 osob). Pouze 4 % žen uvedla dobu soužití s partnerem jako roční či případně kratší (5 osob). Tři ženy délku soužití nesdělily.
- Téměř 30 % respondentek mělo vzdělání ukončené maturitou (střední škola nebo vyučení s maturitou) (29,0 %, 36 osob). Pět respondentek bylo absolventkami vysoké školy (4,0 %). Více jak třetina žen byla „vyučena bez maturity“ (35,5 %, 44 osob) a zhruba čtvrtina měla vzdělání základní (26,6 %, 33 osob).
- Zaměstnání mělo 12,9 % respondentek (16 osob), 37,1 % žen bylo nezaměstnaných (46 osob), 43,6 % respondentek tvořily ženy na mateřské dovolené (54 osob). V invalidním důchodu se nacházely tři ženy, čtyři ženy jsme zařadili do kategorie „jiné“.
- Do současného azylového ubytování přišlo přímo ze společné domácnosti s partnerem 62,9 % žen (78 osob). Asi desetina žen se sem dostala z jiného azylového zařízení (12,1 %, 15 osob), dvě ženy z ubytovny, dvě ženy z ulice. Přibližně pětina žen do azylového zařízení přišla z jiného provizorního ubytování, převážně u příbuzných nebo přátel (21,8 %, 27 osob).
- Téměř všechny ženy byly v azylovém zařízení se svými dětmi (97,6 %, 121 osob).
- V azylových domech pobývalo v době dotazování s respondentkami 225 dětí. Minimálně polovina těchto dětí byla v různé časové frekvenci („občas“ až „téměř vždy, když k němu došlo“) svědky špatného zacházení otce/otčíma s jejich matkou.
- Bezmála 40 % respondentek bylo v době dotazování závislých na sociálních příspěvcích od státu (např. na rodičovském příspěvku, na přídatku na dítě apod.) jako na jediném zdroji peněz na živobytí (39,5 %, 49 osob) (V sociálních příspěvcích zde není započítána podpora v nezaměstnanosti, jejíž čerpání jsme sledovali zvlášť).

⁵⁴ Jednalo se o azylová zařízení, která byla k 14. 12. 2012 uvedena v Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV ČR a která v nabídce služeb měla také ubytovací služby obětem domácího násilí (celkem 99 azylových zařízení).

- Tři čtvrtiny respondentek byly nějakým způsobem zadluženy (75,8 %, 94 osob).
 - Zhruba 90 % respondentek (ze 120 žen) bylo životním partnerem, v období před odchodem od něho, nejméně jednou fyzicky napadeno (93,3 %, 112 osob). Z těchto 112 žen jich zhruba tři čtvrtiny konstatovaly tělesné napadání partnerem v uvedeném období ve značné frekvenci (často, velmi často, neustále) (76,8 %, 86 osob).
 - Minimálně jedno tělesné zranění po fyzickém útoku svého partnera (v období před odchodem od něho) konstatovaly více jak čtyři pětiny ze 112 partnerem tělesně napadených žen (83,9 %, 94 osob), 16,1 % ze 112 partnery tělesně napadených žen sdělilo, že nemělo zjevná fyzická zranění po takové partnerově agresi (18 osob).
 - Polovina z 94 fyzicky partnerem poraněných žen byla partnerem tělesně zraněna několikrát (tj. vícekrát než dvakrát) (47 osob). Jedno fyzické zranění pak uvedlo 27,6 % z těchto 94 respondentek (26 osob). Zhruba pětina žen uvedla, že byla zraněna dvakrát (21,3 %, 20 osob). Jedna osoba frekvenci zranění nesdělila.
 - Tělesná zranění způsobená fyzickým útokem svého partnera si alespoň někdy nechala ošetřit lékařem asi polovina z 94 fyzicky zraněných žen (51,0 %, 48 osob). Druhá zhruba polovina partnery fyzicky zraněných žen si nikdy lékařem takovátoto zranění ošetřit nedala (47,9 %, 45 osob). Jedna osoba se v daném směru nevyjádřila. Důvody nevyhledání lékařského ošetření jsme nezjišťovali, ani jsme blíže nezkoumali charakter zranění.
 - Čtvrtina respondentek uvedla, že v období, než odešla od partnera, se k nim jejich partner choval tak, že se ho neustále bála (30 osob), více jak dvě třetiny respondentek se tehdy bály partnera často nebo velmi často (68,3 %, 82 osob).
 - V období před odchodem od partnera bylo partnerem vyhrožováno zabitím polovině respondentek ve frekvenci „často, velmi často, neustále“ (61 osobám). Násilí v sexu v takové frekvenci zažilo ze strany partnera tehdy téměř 30 % dotázaných žen (28,1 %, 34 osob).
 - Při hledání pomoci a rady kvůli neúnosnému chování partnera se respondentky, pokud jde o úřady a zařízení, nejčastěji obracely na policii (37,9 % žen, 47 osob), na orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD) (35,5 %, 44 osob) a na různé organizace, které poskytují pomoc obětem domácího násilí (32,3 %, 40 osob). Méně se pak ženy obracely na další zařízení a instituce.
 - Zhruba pětina respondentek nevyhledala před příchodem do současného azylového pobytu žádnou organizaci či zařízení se žádostí o radu či pomoc při svých problémech se špatným chováním partnera vůči sobě (21,0 %, 26 osob).
 - Asi 40 % respondentek označilo svůj odchod od partnera za odchod rychlý, dlouhodobě nepřipravovaný (41,9 %, 52 osob). Téměř 30 % respondentek asistovala policie při jejich odchodu od partnera ze společného bydlení (29,0 %, 36 osobám).
 - Zákazem přiblížení byli v době dotazování úředně chráněni před druhem/manželem 7,3 % respondentek (9 žen).
 - Pětina ze 124 respondentek uvedla, že jejich partner byl v době dotazování trestně stíhán za nepřístojné chování vůči nim - v důsledku kterého se ony nakonec ocitly v současném azylovém pobytu (19,4 %, 24 osob).
- Ze zbývajících 100 respondentek se jich 89 vyjádřilo k dotazu na případný jimi v budoucnu iniciovaný úřední postih nepřístojného chování partnera vůči nim: zhruba polovina žen uvedla, že toto chování partnera úředně řešit nebude (52,8 %, 47 osob). Jen asi pětina žen vyjádřila úmysl se nějak bránit oficiální cestou (podáním trestního oznámení, podáním stížnosti na přestupkovou komisi) (19,1 %, 17 osob). Zbývající ženy zatím nevěděly, co podniknou (28,1 %, 25 žen).
- Desetina ze 124 respondentek uvedla, že jejich životní partner byl za to, jak se k nim doma choval, již někdy v minulosti trestně stíhán (9,7 %, 12 osob).
 - V době dotazování se pětina respondentek necítila silná na řešení své současné životní situace (25 osob), téměř pětina žen neměla přesnější představu o svém dalším životě (22 osob), okolo 30 %

žen se necítilo po psychické stránce úplně dobře (38 osob), asi desetina žen neviděla svoji situaci jako příliš nadějnou (14 osob) a pětina žen neměla úplně dobré vztahy s příbuznými (25 osob).

— Bezmála pětina respondentek v době dotazování již věděla, že po ukončení současného azylového pobytu si bude muset najít ubytování pro sebe i pro své děti v nějakém dalším azylovém zařízení (17,7 %, 22 osob), přitom 4 ženy z nich již do současného azylového pobytu přišly z jiného azylového domu.

VII.

Summary

Martinková, Milada – Slavětínský, Vladan – Vlach, Jiří:
Certain issues concerning domestic violence in the Czech Republic

This monograph concerns certain aspects of domestic violence in the Czech Republic. It presents nationwide data from the statistics of state bureaus (Ministry of the Interior and the Ministry of Justice of the Czech Republic) on the incidence of cases of domestic violence over the past few years (according to selected provisions of the relevant legislation). It also presents information concerning legal regulations for prevention of domestic violence and in this respect informs on what corrective measures are currently applied to perpetrators of domestic violence (in units under the control of the Ministry of Justice of the Czech Republic) – prison, probation and meditation service). Additionally it presents data gained from two surveys focused on inter-partner violence. One of these surveys concerned female victims of inter-partner violence seeking accommodation in asylum facilities, due to the violent or otherwise offensive behaviour of their life partner. The second survey focused on examination of cases of inter-partner violence through analysis of judicial criminal files (with legally binding verdicts). This paper is supplemented by several case studies and the questionnaire used for the survey on female victims of inter-partner violence.

The following methods of criminological research were applied while addressing the purpose of the survey focused on the issue of domestic violence in the Czech Republic:

- analysis of Czech legislation addressing domestic violence
- analysis of internal statistics of the Police of the Czech Republic (hereinafter also the CR), the Ministry of Justice of the CR, and the Probation and Mediation Service of the CR during which we focused mainly on certain actus rei of crimes that either directly concern the topic of domestic violence or are closely connected with it. Our main focus of interest during this analysis was the crime of abuse of a person in a common abode (Section 199 of Act No. 40/2009 Coll., the Criminal Code, effective as of 1. 1. 2010, which, in Act No. 140/1961 Coll., the Criminal Code, effective until 31 December 2009, had been described as the crime of abuse of a person living in a commonly inhabited apartment or house – Section 215a).
- study of literature in the field and relevant official documents
- analysis of a selected sample of criminal files
- questionnaire survey of victims of domestic violence

The following findings arose from our research:

- We have not yet succeeded in gaining precise **complete nationwide numerical data** concerning domestic violence in the Czech Republic due to the nature of available data concerning this socio-pathological phenomenon. However, according to available data it can be claimed that both the police and judges have dealt with hundreds of serious cases of domestic violence over the past years, and therefore also with hundreds of perpetrators and victims.

As for victims of the crime of murder motivated by personal relations (incl. attempted cases of and preparations for this crime), whose incidence among all victims of murder in the CR over the past nine years (2004-2012) has been around 50 % per year (46 % - 56 %) – this concerned about one hundred persons per year, some of whom were the victims of domestic violence. However, due to the statistical data-keeping methods employed by the police, the precise number of such victims of domestic violence cannot be established. As for less serious expressions of domestic violence supported by official police records about incidents with indications of domestic violence, in some years such records for the CR are as high as six to seven thousand cases per year (years 2010 and 2011).

- **The Probation and Mediation Service of the CR** (hereinafter also referred to as the PMS) arranges for convicted perpetrators of domestic violence, as well as perpetrators of other criminal offences to perform alternative punishments and other measures imposed by the court, including attending re-socialisation programmes intended to improve their behaviour. No special probation re-socialisation programme for adult perpetrators of domestic violence has been created by the PMS itself, and under the powers of the PMS, such offenders are treated exactly the same as adult perpetrators of other crimes. The “Against Violence” pilot programme for youth perpetrators of violent crimes will be launched by the PMS in 2014.

We have established that among the perpetrators of the crime of abuse of persons living in a common abode (Section 119 of the new Criminal Code, Section 215a of the old Criminal Code) who have been dealt with by the Probation and Mediation Service of the CR, there were only very few cases where, as some of the adequate restrictions and adequate obligations imposed, courts ordered the offender to undergo a suitable social training and conditioning programme or a suitable psychological advice programme.

- Based on previous developments and experiences during attempts to implement a pilot plan for convicted imprisoned persons aimed exclusively at perpetrators of domestic violence, the **Prison Service of the CR** has not yet implemented an independent therapeutic programme for this target group of convicted persons. Perpetrators of domestic violence currently may join the following therapeutic programmes: therapeutic programme KEMP aimed at perpetrators of violent crimes (Vinařice Prison), the STOP programme (Ostrov Prison) and also into the care of the department for convicted persons with mental disorders and behavioural disorders at Liberec Prison. We expect that this target group will have the opportunity to participate in other programmes at other prisons in the future.

- During our research of domestic violence, we conducted **analysis of selected criminal files** concerning inter-partner domestic violence (43 files). This concerned cases with legally effective verdicts from 2011 or from the previous year.

Analysis of criminal files was conducted using a record sheet containing 124 items. The record sheets were divided into several thematic sections (criminal offence according to the prosecution, impact of the crime on the victims of domestic inter-personal violence, the course of criminal proceedings, ejection and non-molestation orders, the perpetrator and the victim). Gathering of files for analysis and making data entries into the record sheets went on for the duration of the period December 2012 to May 2013.

— We established from the analysed criminal files that in the vast majority of cases (76.7 %) the primary report leading to criminal prosecution came directly from victims of domestic inter-personal violence. In other cases, the report came from amongst relatives (9.3 %) or neighbours, employees of healthcare facilities or social workers (14.0 %).

— The vast majority of cases (79.1 %) ended with the conviction of the accused offenders. In five cases (11.6 %) the defendant was acquitted and in four cases (9.3) charges were dropped by the damaged party.

— Twenty of those convicted (58.8 %) received a suspended prison sentence. The remaining fourteen offenders (41.2 %) received non-suspended sentences. The average length of non-suspended sentences was 35 months. Six of those convicted (17.6 %) were also ordered to undergo treatment in custody (3x against alcoholism, 2x psychiatric and 1x against addition to drugs).

— The average length of criminal proceedings in the cases analysed was 430 days.

— In more than a third of cases from our sample group (37.2 %), police ejection from the common abode occurred. Almost a third of the ejected persons then broke the conditions of the ejection order. Non-molestation orders under Section 76b of the Civil Procedural code were issued in five cases.

- In our sample group, those charged with committing domestic violence of an inter-partner nature were almost always men (95.3 %). Women were charged with inter-partner violence only in two cases (4.7 %).
- Almost three quarters of offenders (74.4 %) had been convicted in the past, while 37.5 % of these had been convicted of a violent crime. Four of them had even been convicted of domestic violence in the past.
- The average age of the charged offenders was 41 years old, while the youngest of them was 21 years old at the time he committed the crime, while the oldest was 73 years old. Four of the offenders (9.3 %) were foreign citizens.
- The victims of domestic inter-partner violence were for the vast majority women (95.3 %). Two male victims (4.7 %) were the exception to this.
- The average age of the victims in our sample group was 40 years old. The youngest of the victims was 19 years old; the oldest was 68 years old. One of the victims was a foreign citizen.
- The most serious impact of domestic violence in the cases that our analysis covered was one case of death of one of the victims. Four of the victims (9.3 %) suffered serious harm to their health as a result of domestic inter-partner violence. One victim suffered significant material damage, because under mental and physical coercion from her partner she was forced to sign several loan contracts which she then paid off herself. The remaining cases (86.0 %) involved minor physical injury (mostly bruises or contusions), alongside likely mental suffering.
- The second *survey* in the field of domestic violence focused on the victims of domestic violence. It concerned *women who took advantage of the accommodation services of asylum facilities* when they left their life partner because he had behaved violently or otherwise offensively. The surveyed sample group comprised 124 women. This was about half of the women living in asylum facilities providing accommodation to victims of domestic violence⁵⁵ across the Czech Republic during the approximately five-week period when we were conducting our research (approx. 20 February to 22 March 2013). The survey was conducted using a questionnaire created especially for the purposes of this research. The women completed the questionnaire by themselves. The questionnaire was anonymous and its completion was voluntary.
- The sample group of 124 respondents – victims of inter-partner domestic violence – comprised 75.8 % of women housed in asylum homes whose address is not confidential (94 persons) and 20.2 % of women from asylum homes whose address is confidential (25 persons). Five respondents did not specify in which type of asylum facility they were housed (4 %).
- The respondents were predominantly women of between 20 and 40 years of age (80.6 %, 100 persons). The youngest were four 20-year olds and the oldest - three women of 56 years of age.
- About 40 % of respondents came to asylum housing after one year to five years of constant cohabitation with their partner (42.8 %, 53 persons). About a quarter of respondents found themselves in an asylum facility after more than ten years of cohabitation with their partner (24.2 %, 30 persons), and about the same number of women after 5-10 years of cohabitation (26.6 %, 33 persons). Only 4 % of the women cited a period of cohabitation lasting a year or less (5 persons). Three women did not divulge the length of their cohabitation.
- Almost 30 % of respondents had completed secondary school education (secondary school or vocational school with a “maturita” final examination certificate) (29.0 %, 36 persons). Five respondents had graduated from university or college (4.0 %). More than a third had completed

⁵⁵ These were asylum facilities which as at 14 December 2012 were registered in the MoLSA CR Register of Social Service Providers and which also offered accommodation to the victims of domestic violence (a total of 99 asylum facilities).

- vocational school without a “maturita” final examination certificate (35.5 %, 44 person) and about a quarter had completed only elementary education (26.6 %, 33 persons).
- 12.9 % of respondents (16 persons) were employed, 37.1 % of women were unemployed (46 persons), 43.6 % of respondents were women on maternity leave (54 persons). Three women had disability pensions and we categorised four women as “other”.
 - 62.9 % of women (78 persons) came to asylum housing directly from a common household with their partner. About a tenth of the women came from other asylum facilities (12.1 %, 15 persons), two women from a hostel, two women from the street. Approximately one fifth of the women came to the asylum facility from other provisional accommodation, mostly with relatives or friends (21.8 %, 27 persons).
 - Almost all women lived with their children in the asylum facility (97.6 %, 121 persons).
 - At the time of conduction of the survey, 225 children were living with the respondents. At least half of these children had been witness to abuse of their mother by their father/step father at various degrees of frequency (“occasionally” to “almost always when it occurred”).
 - Almost 40 % of respondents were dependent upon social support from the state (e.g. on parental benefit, child support etc.) as their only source of money for life (39.5 %, 49 persons) (Social support does not include unemployment benefit, which we monitored separately).
 - Three quarters of respondents were in debt in some way (75.8 %, 94 persons).
 - About 90 % of respondents (of 120 women) was attacked by their life partner at least once in the period running up to leaving him (93.3 %, 112 persons). Of these 112 women, about three quarters cited fairly frequent physical assaults (frequent, very frequent, constant) by their partner during this same period (76.8 %, 86 persons).
 - More than four fifths of the 112 women (83.9 %, 94 persons) physically assaulted by their partner (in the period running up to leaving him) cited that they had suffered at least one physical injury. 16.1 % of the 112 women assaulted by their partners stated that they had suffered no obvious physical injury after such aggression (18 persons).
 - Half of the 94 women physically injured by their partner suffered physical injury several times (i.e. more than twice) (47 persons). 27.6 % of these 94 respondents (26 persons) cited one physical injury. About one fifth of the women stated that they had been injured twice (21.3 %, 20 persons). One person did not cite the frequency of injuries.
 - About half of the 94 physically assaulted women (51.0 %, 48 persons) had the bodily injuries resulting from physical attack by their partner treated by a doctor. The other approximate half (47.9 %, 45 persons) never visited a doctor for treatment of such injuries. One person made no comment in this area. We did not inquire about the reasons for not seeking medical treatment, nor did we investigate the nature of injuries in more detail.
 - A quarter of respondents stated that in the period running up to leaving their partner, their partner had behaved in such a way that they were in constant fear of him (30 persons); more than two thirds of respondents were often or very often in fear of their partner (68.3 %, 82 persons).
 - In the period running up to leaving their partner, half of the respondents (61 persons) cited that their partner had threatened to kill them “frequently, very frequently, constantly”. Almost 30 % of women asked (28.1 %, 34 persons) had experienced violence on the part of their partner during sex.
 - When seeking help and advice due to the intolerable behaviour of their partner, amongst the most frequently authorities and facilities approached, 34.9 % of respondents turned to the police (47 persons), to the authority for social and legal protection of children (OSPOD) (35.5 %, 44 persons) and to various organisations providing help to the victims of domestic violence (32.3 %, 40 persons). The women turned to other facilities and institutions less often.
 - Before coming to their current asylum facility, about one fifth of the respondents had not sought out any organisation or facility with a request for advice of help with their problems concerning

their partner's bad behaviour towards them (21.0 %, 26 persons).

- About 40 % of respondents labelled their departure from their partner as fast, not long prepared (41.9 %, 52 persons). Almost 30 % of respondents were assisted by the police during their departure from their partner from their common household (29.0 %, 36 persons).
- At the time of the survey, 7.3 % of respondents (9 women) were officially protected against their partner/husband by means of a non-molestation order.
- One fifth of the 124 respondents stated that their partner was facing criminal prosecution for their abusive behaviour towards them – as a result of which they eventually found themselves in their current asylum housing (19.4 %, 24 persons).

89 of the remaining 100 respondents answered the question regarding potentially bringing official charges against their partner for abusive behaviour towards them in the future: about half of the women stated that they would not address the problem with the involvement of the authorities (52.8 %, 47 persons). Only about one fifth of the women expressed their intention defending themselves in some way with the involvement of authorities (by bringing criminal charges, by filing a complaint to a civil infractions committee) (19.1 %, 17 persons). The remaining women did not yet know how they would behave (28.1 %, 25 women).

- One tenth of the 124 respondents stated that their life partner has been criminally prosecuted at some time in the past for his behaviour towards them (9.7 %, 12 persons).
- At the time of the survey, one fifth of respondents (25 persons) did not feel strong enough to resolve their current life situation, almost one fifth of the women had no exact idea about their life in the future (22 persons); around 30 % of women did not feel fully well from a point of view of mental health (38 persons); about one tenth of the women were not very optimistic about their future life to be (14 persons) and one fifth of the women did not have the best of relations with their relatives (25 persons).
- At the time of the survey, almost one fifth of the respondents already knew that at the end of their current asylum stay, they would have to find accommodation for themselves and their children (17.7 %, 22 persons) in another asylum facilities, while 4 of the women had come to their current asylum stay from another asylum home.

VIII.

Použité prameny informací

Seznam literatury:

- Biedermanová, E., & Petras, M. (2011). *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: IKSP.
- Budinová, A. (2012). *Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí*. Praha: ProFem.
- Buriánek, J. (2013). Partnerské konfigurace, hodnotové vzorce a domácí násilí. In Večerka, K. (Ed.), *Prevence sociálních deviací – přání, naděje a realita*: sborník z konference sekce sociální patologie MČSS, Červená nad Vltavou, 17.-19. 4. 2013 (pp. 127-137). Praha: MČSS.
- Cavanaugh, M. M. & Gelles, R. J. (2005). The utility of male domestic violence offender typologies. New directions for research, policy and practice. *Journal of Interpersonal Violence*, 20 (2), 155-166. DOI: 10.1177/0886260504268763
- Council Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. *Explanatory report* (2011). Council of Europe, Istanbul, 11. 5. 2011. Retrieved April 15, 2014, from <http://www.conventions.coe.int/teaty/EN/Reports/html/201.htm>
- Čuhelová, K., & Šínová, R. (2013). Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekonfigurací soukromého práva. *Právní rozhledy*, 21(3), 104-110.
- Domácí násilí II. *Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris a.s.* (2006). STEM pro BKB a Philip Morris ČR. Dostupno 21. října 2013, z <http://www.donalinka.cz/domaci-nasili/reprezentativni-vyzkum-2006/>
- García-Moreno, C., Pallitto, Ch., Devries, K, Stöckl, H., Watts, Ch., Abrahams, N. & Petzold, M. (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non partner sexual violence*. Geneva: World Health Organization. Retrieved April 15, 2014, from www.who.int
- Holčáková, G. (2012). Specialisté v Ostravě. Dostupno 10. září 2013, z <http://www.policie.cz/clanek/specialiste-v-ostrave.aspx>
- Holušová, B. (2008). Skupina Domácí násilí na městském ředitelství Policie ČR v Brně. *Policista*, 12, příloha 7-8.
- Hronová, M., Vavroň, J., Krbečková, L., Čacká-Pavlíková, I. & Ginter, J. (2012). Já už to vím. *Manuál pro zvýšení finanční gramotnosti žen – obětí domácího násilí*. Praha: ROSA.
- Hronová, M., Vavroňová, M., Ilečková, Z., Chábová, T., Libišová, J., & Kůstková, H. (2011). *Vliv domácího násilí na zdraví žen – obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010*. Dostupno z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/Statistika_za_2010_Studie_Zdravotni_dopady_nasili__ROSA_.pdf
- Hrušková, M., Kozlová, L., & Francová, H. (2013). Stereotypy percepce veřejnosti vůči obětem domácího násilí. *Prevence úrazů, otrav a násilí*, 9 (1), 7-14. Dostupno 19. září 2013, z <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/prevence-urazu-otrav-a-nasili/clanky/1~2013/212-stereotypy-percepce-verejnosti-vuci-obetem-domaciho-nasili>
- Jelínek, J. (2013). Předběžné opatření v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 20(5), 27-30.
- Jiříčka, V., & Prokešová, J., E. (Eds.). (2012). *Úvod do zkoumání efektivit intervenčních programů v českých věznicích*. Praha: Vězeňská služba ČR.
- Kolektiv (2006). *Domácí násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton.
- Králičková, Z. (2011a). Stručný vývoj právní úpravy proti domácímu násilí. In Králičková,

- Z., Žatecká, E., Dávid, R., & Kornel, M., *Právo proti domácímu násilí* (pp. 23-24). Praha: C. H. Beck.
- Králíčková, Z. (2011b). Soukromoprávní ochrana před domácím násilím. In Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R., & Kornel, M., *Právo proti domácímu násilí* (pp. 29-39). Praha: C. H. Beck.
- Králíčková, Z., & Žatecká, E. (2011). Úvahy de lege ferenda. In Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R., & Kornel, M., *Právo proti domácímu násilí* (pp. 107-113). Praha: C. H. Beck.
- Krug, E. G., Dahlberg, L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (Eds.) (2002a). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization. Retrieved from <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf>
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002b): *The world report on violence and health*. The Lancet, 360, 1083 – 1088. Retrieved from <http://www.ayamm.org/english/violence%20against%20women%204.pdf>
- Kunc, K., Poláková, J, Hradecká, S., Hurychová, E., Budinová, A., and Klusáčková, M. (2012). *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: Profem.
- Macháčková, R. (2001). Domácí násilí – některé právní aspekty. In Martinková, M., & Macháčková, R., *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí* (pp. 117-193). Praha: IKSP.
- Martinková, M., & Macháčková, R. (2001). *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: IKSP.
- Martinková, M. (2010). Co přinesly policejní statistiky v roce 2009 o obětech kriminality v ČR. In Marešová, A., Cejp, M., Martinková, M., & Tomášek, J., *Analýza kriminality v roce 2009 a v předchozím dvacetiletém období* (pp. 70-92). Praha: IKSP.
- Martinková, M., Vlach, J., & Krejčová, S. (2009). *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku – se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Praha: IKSP.
- Mátel, A. (2009). Páchatelia domácího násilí. *Prevence úrazů, otrav a násilí*, 5(2), 158-169. Dostupné 26. března 2014, z <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/prevence-urazu-otrav-a-nasili/clanky/2~2009/64-pachatelie-domaceho-nasilia>
- Netíková, D. & Netík, K., (2010). Program terapie partnerských agresorů. In: Nedvěďová, A., Vaníčková, L., & Chomová, Z. (Eds.), *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí* (pp. 150-154). Dostupné 30. srpna 2013, z
- Nováková, L. (2010). „Každý má právo na život bez násilí!“. In Nedvěďová, A. Vaníčková, L., & Chomová, Z. (Eds.), *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí* (pp. 65-68). Dostupné 30. srpna 2013 z <http://www.csspraha.cz>
- Pikálková, S. (Ed.) (2004). Mezinárodní výzkum násilí na ženách – ČR/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině. Praha: Sociologický ústav ČAV.
- Rösemann, U., Marvánová-Vargová, B., & Webhofer, R. (2011). *PROTECT I - Identifikace a ochrana zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného násilí. Přehledová studie*. Vídeň: Women Against Violence Europe.
- Soudková, Š. & Bartoš, F. (2012). *Narcismus: skrytá dimenze soudobé společnosti*. Studie č. 7. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky.
- Spoustová, I. (2008). Domácí násilí v občanském a rodinném právu. In Voňková, J. & Spoustová, I., *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen* (pp. 143-144). Praha: Profem, o.p.s.
- Šimová, I., & Zimmelová, P. (2011). Páchatelé domácího násilí v Jihočeském kraji. *Prevence úrazů, otrav a násilí*, 7(2), 152-161. Dostupné z <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/prevence-urazu-otrav-a-nasili/administrace/clankyfile/20120514095534342559.pdf>
- Tollefson, D. R., Webb, K., Shumway, D., Block S. H., & Nakamura, Y. (2009). A mind-

body approach to domestic violence perpetrator treatment: program overview and preliminary outcomes. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 18, 17- 45.
DOI: 10.1080/1092677080802610657

Vavroňová, M., Hronová, M., Ilečková, Z., & Chábová, T. (2013). *Statistická sonda obětí domácího násilí za rok 2012*. Dostupno z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA_ROSA_za_rok_2012_FIN.pdf

Violence against women: an EU-wide survey. Main results (2014). Luxemburg: Publications Office of the European Union.

Retrieved from <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>

Voňková, J. (2008). Zákon o ochraně před domácím násilím. In Voňková, J. & Spoustová, I., *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen* (2. vydání) (pp. 85-87). Praha: ProFem, o.p.s.

Žatecká, E. (2011a). Správněprávní ochrana před domácím násilím, přestupky a policejní vykazání. In Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R. & Kornel, M., *Právo proti domácímu násilí* (pp. 81-86). Praha: C. H. Beck.

Žatecká, E. (2011b). Trestněprávní ochrana před domácím násilím. In Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R. & Kornel, M., *Právo proti domácímu násilí* (pp. 89 -103). Praha: C. H. Beck.

Internetové zdroje:

www.bkb.cz/files/index.php?id=5

www.mvcr.cz

www.csspraha.cz

www.policie.cz/clanek/specialiste-v-ostrave.aspx

www.pmscr.cz/download/PROBACE_Metodicky_standard_PMS_2.doc

www.vscr.cz/veznice-vinarice-97/

www.mvcr.cz/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q

www.rosa-os.cz

www.mpsv.cz

Další zdroje:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 3 Tdo 1160/2005

Pokyn ředitele č. 2/2010 upravující postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti výkonu dohledu nad pachateli násilných trestných činů

Manuál k terapeutickému programu TP KEMP

Metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím.

Věstník MZ ČR, Částka 6, ročník 2008, vyd. 28. listopadu 2008

Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014 schválený vládou 13. 4. 2011

IX.

Příloha č. 1

Třídící znak „domácí násilí“

(pro CSLAV)

(zdroj: MS ČR - Návod pro vyplňování statistického listu trestního pro soudy)

„Rozhodným znakem je místo trestného činu, tzn. společné obydlí, ve kterém se „za zavřenými dveřmi“, tj. se zneužitím privátnosti tohoto prostoru, odehrává (často zcela skrytě) týrání osob, především osob blízkých. Pachatelé, kteří týrají jiné osoby, tak činí vůči osobám blízkým a dalším osobám žijícím s nimi ve společném obydlí, v důsledku čehož je u nich dána specifická forma vzájemné závislosti vyplývající ze skutečnosti, že tyto osoby obývají společné obydlí, a proto jsou mezi nimi vytvořeny zvláštní vztahy vyplývající ze společného bydliště a zpravidla též mají ztíženou možnost toto společné obydlí opustit. Týrání se týká jak osob blízkých, tak i jiných osob žijících ve společném obydlí. Pojem „společné obydlí“ navazuje na pojem „obydlí“, který je vymezen jako „dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Toto vymezení pokrývá tedy mimo obytných domů a bytů i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení lidí“. Tento pojem neklade důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení, ať už jeho důvodem je jakýkoliv titul, např. vlastnictví nemovitostí, nájemní či podnájemní vztah i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů. Pod pojmem „týrání“ se rozumí zlé nakládání s osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškození, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo k činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.). Trvalost pachatelova jednání je nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Nevyžaduje se, aby šlo o jednání soustavné nebo delší dobu trvající. Může jít, jak již bylo naznačeno, o zlé nakládání působením fyzických útrap, ale i o zlé nakládání v oblasti psychické. Nevyžaduje se, aby u týrané osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké příkoří.“

x.

Příloha č. 2

Kauzistiky (1-5)

Kauza č. 1

Koncem listopadu 2009 podala Obvodní státní zástupkyně pro P. k příslušnému soudu obžalobu na obviněného P. M. (50 let) jednak pro trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona a dále pro trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 197a odst. 1 trestního zákona. Pan P. M. po delší dobu pod vlivem alkoholu fyzicky napadal a psychicky deptal svou bývalou manželku D. M. (45) a jejich dceru N. M. (24), s nimiž společně obýval byt. Poškozenou D. M. urážel hrubými vulgárními výroky, soustavně ji ponižoval, jídlo připravené poškozenou vyhazoval z balkonu a dělal v bytě úmyslně nepořádek, neboť věděl, že D. M. na pořádku v bytě velice záleží (např. vyklápal jídlo z talíře, klepal popel z cigaret na koberec, házel po zemi nedopalky od cigaret a močil po bytě). Opakovaně též zamezoval poškozeným v přístupu do bytu nebo je naopak z bytu nechtěl pustit. V noci pak obě poškozené úmyslně budil. Poškozené D. M. způsobil zranění hlavy v důsledku jejího sražení ze židle na zem. Ta musela poté vyhledat lékařskou pomoc. Postupem času P. M. stupňoval své slovní útoky a výhrůžky zabitím, při nichž manipuloval různými předměty (např. železným páčidlem, vojenským nožem či maketou palné zbraně) a popisoval různé způsoby, jak by to mohl udělat. Například říkal, že kdyby měl brokovnici, tak by poškozené ustřelil hlavu a koukal by, jak jí mozek poteče po stěně, nebo že by ji nejraději zatáhl pod tramvaj a koukal se, jak jí ujede hlavu. Často se bavil i tím, že se ho obě poškozené bojí. Když se poškozené trásly nebo plakaly, tak se jim smál a říkal jim, že nejsou normální a že by potřebovaly psychiatra. Vše vyvrcholilo 14. února 2009, kdy opět ohrožoval poškozenou D. M. maketou pušky M 16 na plastové kuličky, touto mířil poškozené do obličeje a vyhrožoval jí usmrcením. Ve výhrůžkách pokračoval i po příjezdu policejní hlídky, protože byl P. M. z bytu vykázán. Následně bylo soudem na návrh poškozené vydáno předběžné opatření dle § 76b OSŘ, jehož celková délka dosáhla 6 měsíců.

Na obviněného byl vypracován znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie a psychiatrie. Znalci konstatovali, že u P. M. nebyla zjištěna duševní choroba v pravém slova smyslu. Jeho osobnost však byla shledána mírně anomální, nezralou se znaky histrionskými a nevýraznými znaky narcistickými a akcentovanou emocionalitou, nikoliv však do pásma patického. Lze též předpokládat pravidelné škodlivé nadužívání alkoholů tu se znaky psychické závislosti. Schopnosti rozpoznávací i ovládací mohly být vlivem opilosti sníženy, avšak pouze malou, forenzně nevýznamnou měrou. Obviněný má tendenci ve vztahu jednat nevyváženě, je citlivý na hodnocení, prožívá pocity křivdy a narcistického zranění, sám je méně kritický k vlastnímu podílu na vztahových konfliktech. Na dotčení a pocit křivdy může reagovat zvýšeně emocionálně, s pocity vzteku a roztrpčení.

Znalecký posudek z odvětví klinické psychologie a psychiatrie byl zpracován také k duševnímu stavu a k věrohodnosti poškozené D. M. Její osobnost jeví dle znalců známky emoční lability, senzitivity a určité rysy nezralosti ve vztahové oblasti. Primární cílená a účelová tendence zkreslovat své výpovědi u ní nebyla zjištěna. Její konkrétní věrohodnost jako svědka je možno pokládat za odpovídající v tom, že soužití s obviněným bylo výrazně konfliktní a že se obviněného bála. V důsledku jednání obviněného bylo u poškozené D. M. emoční prožívání negativně ovlivněno. Její obecná věrohodnost byla dle znalců zachována.

Dle svědeckých výpovědí sousedů a spolupracovníků poškozené D. M. měla tato často modřiny na rukách a obličeji, byla nervózní, vystrašená a trásly se jí ruce. Poškozená N. M. volala několikrát D. M. do zaměstnání a sdělovala jí, že se bojí jít domů, protože „táta je napitý“. Někdy také chodila N. M. za matkou do zaměstnání a domů pak chodily společně. V těchto případech byla dcera poškozené D. M. „vynervovaná“, trásla se a bála se jít domů.

Obžalovaný P. M. byl posléze soudem shledán vinným z trestného činu týrání osoby žijící ve

společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v délce tří let. Soud dále uložil obžalovanému trest propadnutí věci, konkrétně vojenského útočného nože, kterým P. M. vyhrožoval své bývalé manželce zabitím.

Kauza č. 2

V říjnu 2010 byl státní zástupkyní Obvodního státního zastupitelství pro P. obžalován M. J. (28) z trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona a dále z trestného činu útisku dle § 237 trestního zákona. Toho se měl dopustit tím, že se po přibližně čtrnáctidenní známosti vnutil do bytu poškozené H. H. (34) pod záminkou, že ji i jejího syna D. H. (5) miluje a chce s nimi žít. Ve skutečnosti však dostal výpověď z nájmu a neměl kde bydlet. Z počátku poškozené finančně přispíval a choval se vzorně. Záhy však M. J. ukončil pracovní poměr a vyžadoval po H. H. finanční výpomoc. Poškozená zprvu odmítala, ale nakonec podlehla psychickému nátlaku a podepsala úvěrovou smlouvu na částku 200 000 Kč a tyto peníze předala M. J., který jí výslovně zakázal, aby o tom někomu říkala. Následně začal M. J. poškozené kontrolovat veškeré telefonní hovory a zakazoval jí kontakt s rodinou i kamarády. Pod vlivem alkoholu poškozenou H. H. a jejího syna D. H. psychicky i fyzicky napadal a jednal s nimi ponižujícím způsobem (z malicherných důvodů je bil sevřenou dlaní, opaskem nebo vařečkou do oblasti zad a hýždí). Dále oba poškozené poté, co se pozdě v noci vracel do bytu v podnapilém stavu, budil, vyčítal jim, že jsou neschopní a nic neumí, po H. H. vyžadoval teplé jídlo, vyhazoval ji z postele, kdy musela spát na podlaze, i když věděl, že spolu se synem ráno brzo vstává, neboť chodila do zaměstnání a vodila předtím syna do školky. Nezletilého D. H. fyzicky trestal za sebemenší náznak nekázně bitím přes předpažené ruce. Když byl M. J. opilý, řval a sprostě nadával, proto se poškození ze strachu raději zavírali do ložnice. Po několika měsících začal M. J. na poškozenou opět naléhat s žádostí o peníze. Když ho odmítla, tvrdil, že ho nemá dost ráda, že od ní odejde a ona bude se synem opět sama. M. J. nepřestal naléhat, dokud H. H. nepodepsala další úvěrovou smlouvu a nepředala mu částku 90 000 Kč. Obdržené částky použil M. J. výhradně pro svoji potřebu a na chod domácnosti již nijak nepřispíval. Tímto jednáním uvedl poškozené do stavu hmotné nouze, neboť H. H. záhy nebyla schopná ze svého platu platit nájem, splácet půjčky a nakupovat potraviny. Chybějící peníze si půjčovala od své matky, které však nic o tíživých poměrech v domácnosti neřekla. H. H. v důsledku výše popsaného jednání obviněného postihly dlouhodobé zdravotní potíže fyzického i psychického rázu, které si vyžádaly několikaměsíční pracovní neschopnost.

Ze znaleckého posudku z odvětví klinické psychologie vyplývá, že obecná věrohodnost poškozené H. H. zůstala zachována. Vzhledem k charakteristikám její osobnosti, oslabení jejích sebeobránných mechanismů, nedůvěře ve vlastní síly, strachu a obavám ze splnění výhrůžek bylo možno konstatovat, že jsou u poškozené přítomny znaky viktimizace, resp. syndromu týraného partnera. Dle znaleckého posudku se v případě vztahu M. J. a H. H. jednalo o domácí násilí, jehož následkem je přetrvávající osobnostní dekompenzace s anxiózně depresivní symptomatologií a také strach a obavy z mužů, který ztěžuje možnost k navázání kvalitního a spolehlivého partnerského vztahu v budoucnosti.

Na obviněného byl vypracován psychiatrický posudek, dle něž M. J. netrpí a netrpěl žádnou chorobou ve vlastním slova smyslu, ani duševní poruchou obdobného forenzního významu. Jeho schopnosti rozpoznat společenskou nebezpečnost svého chování a toto jednání dále ovládat, byly plně zachovány. Obviněný nebyl dle znalce závislý na alkoholu či jiné psychoaktivní návykové látce. Alkohol mohl u M. J. pouze a nejvýše odbrzdit zábrany v chování, uvolnit dráždivost, snížit kritičnost a sebekontrolu. Tento vliv však nebyl forenzně podstatný. Obviněný se do stavu alkoholo-

lové intoxikace přivedl sám, dobrovolně a s vědomím možných důsledků požití této látky na své chování.

Obžalovaný M. J. byl soudem shledán vinným z trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání třiceti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v délce tří let.

Kauza č. 3

Státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v L. podala v červenci 2011 u příslušného soudu obžalobu na obviněného F. L. (54) pro přečin nebezpečného pronásledování dle § 354 odst. 1 písm. a), b) a d) trestního zákoníku. Po rozvodu manželství F. L. s poškozenou K. L. (51) v květnu 2007 přebýval i nadále s bývalou manželkou ve společné domácnosti, kde jí opakovaně vyhrožoval, že pokud si najde jiného přítele, tak raději zabije jeho i ji, než aby byla s někým jiným, než s ním. K. L. se těchto výhrůžek obávala, neboť ji F. L. v minulosti již několikrát fyzicky napadl. Tyto fyzické útoky hlásila na policii, ale většinou své oznámení zase stáhla, protože „chtěla mít klid“. F. L. také bývalé manželce prohlížel spodní prádlo, zda na něm nejsou stopy po styku s jiným mužem a prohledával jí kabelku a mobilní telefon. Odstranil klíče od jednotlivých dveří v bytě a následně vstupoval za poškozenou do neuzamčených místností včetně ložnice a koupelny, kde ji pozoroval. Svou bývalou manželku také sledoval jak z balkonu společného bytu, tak také na veřejných prostranstvích, zejména pak v místě, kam K. L. dojížděla do zaměstnání. Koncem března 2011 ji po návratu z restaurace a následně rozepři opakovaně kopl do hrudníku a narazil ji hlavou na zeď, pročež musela vyhledat lékařské ošetření. Lékařská zpráva konstatovala zhmoždění lebky. Z následné lékařské zprávy vyplývá, že na čele poškozené byl odbarvující se hematom o velikosti 5 cm a bolestivé pohmoždění levé strany hrudníku. V přípravném řízení bylo dále zjištěno, že od rozvodu manželství byl F. L. uznán vinným přestupkem proti občanskému soužití pro napadení bývalé manželky a syna. Později byl též uznán vinným přestupkem proti veřejnému pořádku, kdy vstoupil do bytu obývaného společně s bývalou manželkou, ačkoliv byl z tohoto bytu vykázán. Dále bylo ve vztahu k poškozené K. L. šetřeno dalších pět přestupků, jichž se měl dopustit F. L. Obviněný F. L. byl dále trestním příkazem uznán vinným trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 171 odst. 4 trestního zákona, protože se vrátil do bytu, ačkoliv z něho byl vykázán na dobu deseti dnů pro chování nesoucí znaky domácího násilí a navazoval kontakt s bývalou manželkou K. L. jako osobou ohroženou. Dalším trestním příkazem byl K. L. uznán vinným trestným činem násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 trestního zákona pro skutek, jehož se dopustil opět vůči bývalé manželce a vůči synovi.

Okresní soud v Lounech uznal koncem září 2011 obžalovaného vinným ze spáchání přečinu nebezpečného pronásledování dle § 354 odst. 1 písm. a), b) a d) trestního zákoníku a odsoudil jej k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem.

Kauza č. 4

Koncem ledna 2010 byla u okresního soudu v L. podána obžaloba na L. P. (41) pro trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle § 215a odst. 2 písm. b) trestního zákona a dále pro trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a odst. 1 trestního zákona, trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 trestního zákona a trestný čin vydírání dle § 235 odst. 1 trestního zákona. Těchto trestných činů se měl dle obžaloby dopustit tím, že od června 2006 do ledna 2009 své tehdejší manželce J. P. (39) vulgárně nadával, fyzicky ji napadal

fackami a strkáním, ponižoval ji a vyčítal jí, že nepracuje a leží stále v posteli, ačkoli věděl, že se tak děje kvůli její nemoci. Dále měl J. P. vyhrožovat zabitím při čištění své pistole v obývacím pokoji jejich společného bytu. Nejméně v deseti případech měl L. P. na své ženě vykonat soulož proti její vůli.

Obžalovaný od počátku řízení svou vinu popíral. Tvrdil, že jeho manželka podala trestní oznámení poté, co mezi nimi došlo k rozkolu stran vypořádání majetku, kdy mu údajně podstrčila nevýhodnou dohodu o vypořádání společného jmění manželů, a on, když to zjistil, vyvolal řízení před soudem o neplatnosti této dohody.

Dcera poškozené J. P., která žila s obžalovaným a poškozenou ve společné domácnosti, vypověděla, že se rodiče přeli, ale přesto nikdy neviděla, že by obžalovaný poškozenou napadl a fyzicky jí ublížil. Žádná zranění na své matce neviděla. Také syn obžalovaného si žádných zásadních konfliktů v domácnosti obžalovaného nevsiml, kromě chování poškozené, která jeho otci často vyčítala, že je málo doma. Také on na poškozené žádné zranění nikdy neviděl.

Výpověď poškozené potvrzovala svědkyně L. K., která vypověděla, že se s poškozenou často stýkala a z jejího vyprávění nabyla dojmu, že obžalovaný je násilník, který jí fyzicky ubližuje a znásilňuje ji. L. K. nabádala poškozenou, ať obžalovaného opustí a vše nahlásí policii. Na poškozené také viděla několik modřin na ruce a nohou, k nimž poškozená uvedla, že je má od obžalovaného. Dle znaleckého posudku z oboru psychiatrie je osobnost L. P. integrovaná, s patrnými rysy dominance, lehce zvýšenou agresivitou a se sklonem k histrionským postojům. Byla zaznamenána snaha stylizovat se do podoby normálního muže s normálními vlastnostmi. Má tendenci racionalizovat i bagatelizovat své jednání. Obžalovaný byl shledán osobou způsobitou rozpoznat nebezpečí svého případného jednání a své jednání ovládat.

Ze znaleckého posudku z odvětví klinické psychologie vyplývá, že struktura osobnosti poškozené J. P. je lehce akcentovaně strukturovaná s výrazně neurotickými rysy především ve smyslu dekompenzace úzkostných rysů. Emotivita je dostatečně vyzrálá, aktuálně však značně rozkolísaná vlivem dlouhodobé zátěže konfliktního manželství. Přítomny byly výraznější příznaky úzkosti a napětí, které měly destabilizující vliv na strukturu osobnosti. Nebyla zjištěna přítomnost pithiatických rysů ani rysů egocentrismu. Zjištěna byla labilní afektivita a známky dysforie.

Poškozená J. P. měla již v minulosti s obžalovaným vážný konflikt, při němž obžalovaný poškozenou fyzicky napadl a způsobil jí zranění. Poškozená tehdy situaci řešila odchodem ze společné domácnosti, návrhem na rozvod a podáním trestního oznámení. Všechny tyto kroky vedly k tomu, že obžalovaný změnil své chování a došlo k usmíření a opětovnému sblížení s poškozenou. Poškozená tedy znala obranné mechanismy pro případ, že by se jednání obžalovaného mělo opakovat. Poškozená také v průběhu trestního řízení značným způsobem měnila svou výpověď v neprospěch obžalovaného. Průběh skutku popisuje stále závažněji a ve větším rozsahu útoků ze strany poškozeného. Poškozená oznámila skutky až poté, co došlo k neshodě o vypořádání majetku a tudíž u ní bylo možno vyvodit určitý zájem na výsledku projednávané věci, čímž vzbudila pochybnosti o nezištnosti svého počínání.

Výpovědi poškozené a svědkyně L. K. vzbudily v soudu natolik závažné pochybnosti o tom, že se skutek odehrál tak, jak popsaly, že při nejlepší vůli nemohl dojít bez jakýchkoliv pochybností k závěru o vině obžalovaného. Soud tedy rozhodoval dle zásady *in dubio pro reo* a obžalovaného zprostil obžaloby. Výpověď obžalovaného byla hodnocena jako věrohodná, neboť byla podporována dalšími důkazy, především výpovědí dcery poškozené, která byla jedinou přímou svědkyní událostí v domácnosti L. P. a J. P.

Kauza č. 5

U obvodního soudu pro P. byla počátkem září 2010 podána obžaloba na M. K. (29) pro zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle §199 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), a d) trestního zákoníku a dále pro pokus přečinu nedovoleného ozbrojování § 279 odst. 1 trestního zákoníku. Těchto trestných činů se měl dopustit tím, že po dobu více než jednoho roku svou manželku L. K. (44) bezdůvodně obviňoval z nevěry, kontroloval její e-mailovou korespondenci, její mobilní telefon a zakazoval jí běžné věci jako například procházky či styk s jejími obchodními partnery. Postupně začal své slovní výpady stupňovat a vyhrožoval, že jejich společné děti odveze do jeho vlasti a poškozená je již nikdy neuvidí. Později začal L. K. napadat také fyzicky. Útoky obžalovaného se stupňovaly do té míry, že poškozené s nožem v ruce vyhrožoval, že ji zabije, dával jí facky a někdy ji i kopal, urážel ji před obchodními partnery, v důsledku čehož s L. K. někteří obchodní partneři ukončili spolupráci. M. K. poškozenou ponižoval také v přítomnosti jejího syna J. R., kterému říkal, že má za matku „kurvu“. Od podzimu roku 2009 došlo ke stupňování fyzických útoků do té míry, že po jednom z útoků pěstmi byla poškozená nucena vyhledat lékařské ošetření a následně též pomoc psychiatra. Počátkem roku 2010 si obžalovaný opatřil expanzní samonabíjecí pistoli BBM model 315 Auto ráže 8 mm Knall, kterou poškozené vyhrožoval zabitím. Jednání obžalovaného vyvrcholilo tím, že svou ženu opět fyzicky napadl a udeřil ji tak, že na chvíli ztratila vědomí a obžalovaný ji poléval studenou vodou. Ještě téhož dne ji v prostorách její kanceláře opět napadl pěstmi a bambusovou tyčkou, kdy poškozenou mlátil po celém těle, přičemž poškozená utrpěla otřes mozku. Následně se poškozené podařilo uprchnout a vše oznámit policii.

Z psychiatrického posudku vypracovaného na osobu obžalovaného M. K. vyplývá, že jde o osobnost nestálou, nezdrženlivější s výraznými hysterickými projevy.

Znalecký posudek z odvětví klinické psychologie a psychiatrie byl zpracován také na osobu poškozené L. K. Osobnostní struktura byla shledána výrazně akcentovanou, s vedoucími histriónskými rysy, emocionálně zvýšeně prožívající, hypersenzitivní a afektivně labilní. V psychopatologickém obraze pak dominují generalizované depresivní stesky, včetně úzkosti, vyčerpání, bezmoci a beznaděje v rámci neurotické dekompenzace osobnosti v situaci dlouhodobě prožívané psychické zátěže a stresu. U L. K. byla zjištěna posttraumatická stresová porucha středního stupně, která si vyžádá léčení s předpokládanou délkou trvání v řádu měsíců až let.

Obžalovaný M. K. byl následně soudem uznán vinným ze spáchání zločinu týrání osoby žijící ve společném obydlí a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří let ve věznici s dozorem. Soud dále uložil M. K. trest propadnutí věci, a to expanzní samonabíjecí pistole, kterou své manželce vyhrožoval zabitím.

Příloha č. 3

Tabulky s vybranými statistickými údaji Probační a mediační služby ČR (§ 198, § 337 odst. 2 ntz /§ 215, § 171 odst. 4 tz/)⁵⁶

⁵⁶ Tabulky č. 1 – č. 13 zpracoval z údajů ze statistik Probační a mediační služby ČR V. Slavětínský.

tab. 1 Přehled počtu pachatelů (dělených podle pohlaví) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 198 ntz (§ 215 tz), kterými se zabývala PMS během let 2005-2012, ČR (N=262)

Týrání svěřené osoby - § 198 ntz (§ 215 tz)	pachatel: muž	pachatel: žena	celkem
2005	13	8	21
2006	16	8	24
2007	25	9	34
2008	28	7	35
2009	31	14	45
2010	29	5	34
2011	17	11	28
2012	28	13	41
Celkem	187	75	262

tab. 2 Přehled počtu pachatelů (dělených podle pohlaví) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 337 odst. 2 ntz (§ 171 odst. 4 tz), kterými se zabývala PMS během let 2009-2012, ČR (N=79)

Maření výkonu úřed. rozhodnutí a vykázání - § 337/2 ntz (§ 171/4 tz)	pachatel: muž	pachatel: žena	celkem
2009	1	0	1
2010	16	2	18
2011	19	0	19
2012	40	1	41
Celkem	76	3	79

Pozn.: tz – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, n
tz – zákon č. 40/2009 Sb., nový trestní zákoník,
tr. čin týrání svěřené osoby podle § 215 tz a posléze podle § 198 ntz je součástí trestního zákona (a nového trestního zákoníku) s účinností od 1. 1. 1994, resp. 1. 1. 2010

tr. čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, speciálně zaměřený na domácí násilí, jako trestní sankce podle § 171 odst. 4 tz a následně podle § 337 odst. 2 ntz byl do našeho trestního zákona (a nového trestního zákoníku) zaveden s účinností od 1. 1. 2009, resp. 1. 1. 2010.

tab. 3 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 198 ntz (§ 215 tz), kterými se zabývala PMS během let 2005-2012, ČR - dělení podle věku pachatelů uvedeného v letech (N=262)

Týrání svěřené osoby - § 198 ntz (§ 215 tz)	0-14	15-17	18-24	25-29	30-39	40-49	50-64	65 a více
2005	0	0	1	2	10	5	3	0
2006	0	0	3	4	14	1	2	0
2007	0	1	1	1	18	11	1	1
2008	1	0	0	4	18	5	6	1
2009	0	0	1	6	19	15	4	0
2010	0	0	2	2	19	7	4	0
2011	0	0	0	4	15	8	1	0
2012	0	0	4	9	11	12	5	0
Celkem	1	1	12	32	124	64	26	2

tab. 4 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 337 odst. 2 ntz (§ 171 odst. 4 tz), kterými se zabývala PMS během let 2009-2012, ČR - dělení podle věku pachatelů uvedeného v letech (N=79)

Maření výkonu úřed. rozhodnutí a vykazání § 337/2 ntz (§ 171/4 tz)	0-14	15-17	18-24	25-29	30-39	40-49	50-64	65 a více
2009	0	0	0	0	1	0	0	0
2010	0	0	1	2	4	4	6	1
2011	0	0	4	0	9	3	3	0
2012	0	0	3	1	18	10	9	0
Celkem	0	0	8	3	32	17	18	1

Pozn.: Pachatelé do 18 let věku byli souzeni podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.)

tab. 5 Přehled počtu pachatelů (dělených podle trestů a trestních opatření uložených jim soudy) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 198 ntz (§ 215 tz), kterými se zabývala PMS během let 2005-2012, ČR (N=262)

Týrání svěřené osoby - § 198 ntz (§ 215 tz)	OPP	PUPD	PO	POD	PPD	Jiné
2005	4	0	0	13	4	0
2006	2	1	0	16	5	0
2007	2	0	0	28	3	1
2008	3	1	0	24	6	1
2009	2	0	1	37	5	0
2010	4	0	0	27	2	1
2011	3	0	0	19	6	0
2012	7	0	0	27	7	0
Celkem	27	2	1	191	38	3

tab. 6 Přehled počtu pachatelů (dělených podle trestů a trestních opatření uložených jim soudy) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 337 odst. 2 ntz (§ 171 odst. 4 tz), kterými se zabývala PMS během let 2009-2012, ČR (N=79)

Maření výkonu úřed. rozhodnutí a vykazání - § 337/2 ntz (§ 171/4 tz)	OPP	PUPD	PO	POD	PPD	Jiné
2009	1	0	0	0	0	0
2010	5	0	0	12	1	0
2011	7	0	0	11	1	0
2012	17	1	1	21	1	0
Celkem	30	1	1	44	3	0

Pozn.: OPP - trest obecně prospěšných prací podle § 62 ntz nebo trest. opatření (dále jen TO) podle § 26, PUPD - podmíněné upuštění od potrestání s dohledem podle § 48 ntz, PO - podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody podle § 81 ntz nebo TO podle § 33 zsm, POD - podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem podle § 84 ntz nebo TO podle § 33 zsm, PPD - podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 ntz, TO - trestní opatření (jsou ukládána mladistvým).

tab. 7 Přehled počtu pachatelů (dělených podle přiměřených omezení a povinností uložených jim soudy) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 198 ntz (§ 215 tz), kterými se zabývala PMS během let 2005-2012, ČR (N=262)

Týránání svěřené osoby - § 198 ntz (§ 215 tz)	podrobit se vhodnému programu soc. výcviku a převychovy	podrobit se léčení závislosti na návykových látkách	podrobit se vhodnému programu psycho - logického poradenství	zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návyk. látek	ostatní	žádná přiměřená omezení nebo povinnosti
2005	0	1	0	0	1	19
2006	0	0	2	0	2	20
2007	0	2	0	0	5	27
2008	0	0	0	0	1	34
2009	1	0	3	0	6	35
2010	0	1	0	2	5	26
2011	1	0	1	1	2	23
2012	1	1	4	3	5	27
Celkem	3	5	10	6	27	211

tab. 8 Přehled počtu pachatelů (dělených podle přiměřených omezení a povinností uložených jim soudy) odsouzených za spáchání trestného činu podle § 337 odst. 2 ntz (§ 171 odst. 4 tz), kterými se zabývala PMS během let 2009-2012, ČR (N=79)

Maření výkonu úřed. rozhodnutí a vykazání - § 337/2 ntz (§ 171/4 tz)	podrobit se vhodnému programu soc. vycvikvu a převýchovy	podrobit se léčení závislosti na návykových látkách	podrobit se vhodnému programu psycho - logického poradenství	zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návyk. látek	ostatní	žádná přiměřená omezení nebo povinnosti
2009	0	0	0	0	1	0
2010	0	2	1	0	1	14
2011	0	1	0	2	1	15
2012	1	2	2	0	6	30
Celkem	1	5	3	2	9	59

Pozn.: přiměřená omezení a povinnosti ukládá soud podle § 48 odst. 4 ntz nebo podle § 15 zsm, včetně uložení podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle zákona.

tab. 9 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 198 ntz (§ 215 tz), kterými se PMS zabývala během let 2005-2012, dělení podle soudních krajů (N=262)

Týránění svěřené osoby - § 198 ntz (§ 215 tz)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Praha	2	2	4	1	4	2	3	7
Středočeský	4	2	2	2	2	4	2	3
Jihočeský	2	1	1	3	6	1	1	1
Západočeský	1	2	3	3	6	3	2	3
Severočeský	1	3	0	4	10	3	6	3
Východočeský	3	3	6	3	5	3	4	5
Jihomoravský	3	7	14	9	8	10	8	11
Severomoravský	5	4	4	10	4	8	2	8
Celkem	21	24	34	35	45	34	28	41

tab. 10 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 337 odst. 2 ntz (§ 171 odst. 4 tz), kterými se PMS zabývala během let 2009-2012, dělení podle soudních krajů (N=79)

Maření výkonu úřed. rozhodnutí a vykazání - §337/2 ntz (§ 171/4 tz)	2009	2010	2011	2012
Praha	0	2	1	2
Středočeský	0	1	2	2
Jihočeský	0	1	1	2
Západočeský	0	3	3	6
Severočeský	1	5	3	5
Východočeský	0	1	2	7
Jihomoravský	0	2	4	8
Severomoravský	0	3	3	9
Celkem	1	18	19	41

tab. 11 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 199 ntz (§ 215a tz), kteří měli uloženo ochranné léčení a kterými se PMS zabývala během let 2005-2012, ČR (N=517)

Týráni osoby žijící ve společném obydlí - § 199 ntz (§ 215a tz)	protialkoholní léčba	protitoxikomanická léčba	ostatní léčba	žádná léčba
2005	1	0	0	22
2006	4	2	2	38
2007	7	2	1	63
2008	5	0	0	56
2009	9	0	0	52
2010	10	0	1	71
2011	10	2	2	74
2012	7	1	0	75
Celkem	53	7	6	451

tab. 12 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 198 ntz (§ 215 tz), kteří měli uloženo ochranné léčení a kterými se PMS zabývala během let 2005-2012, ČR (N=262)

Týráni svěřené osoby - § 198 ntz (§ 215 tz)	protialkoholní léčba	protitoxikomanická léčba	ostatní léčba	žádná léčba
2005	0	0	0	21
2006	1	0	0	23
2007	4	0	1	29
2008	1	0	0	34
2009	3	0	0	42
2010	3	0	0	31
2011	2	0	0	26
2012	3	0	0	38
Celkem	17	0	1	244

tab. 13 Přehled počtu pachatelů odsouzených za spáchání trestného činu podle § 337 odst. 2 ntz (§ 171 odst. 4 tz), kteří měli uloženo ochranné léčení a kterými se PMS zabývala během let 2009-2012, ČR (N=79)

Maření výkonu úřed. rozhodnutí a vykazání - § 337/2 ntz (§ 171/4 tz)	protialkoholní léčba	protitoxikomanická léčba	ostatní léčba	žádná léčba
2009	0	0	0	1
2010	2	0	0	16
2011	0	0	1	18
2012	1	1	0	38
Celkem	4	1	1	73

XII.

Příloha č. 4

Dotazník

Naše pracoviště provádí výzkumy různých problémů, které se vyskytují ve společnosti. Následně navrhuje opatření, která by měla přispět k omezení výskytu nebo řešení takových problémů. V současnosti se zabýváme také domácím násilím a v této souvislosti **životem žen, které využívají služeb azylových zařízení kvůli násilnému nebo jinak špatnému chování svého současného (či případně bývalého) životního partnera vůči nim**. Obracíme se proto na Vás, coby klientku azylového zařízení, se žádostí o vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je anonymní, tj. **nemusíte ho podepisovat a zveřejňovat svoje jméno**. Získané údaje budou sloužit pouze k výzkumným účelům.

Dotazník

U každé otázky v dotazníku označte svoji odpověď. V případě potřeby své odpovědi napište.

1. Již jste přivykla životu v tomto azylovém zařízení?

1. ano
2. ne
3. nevím, nedovedu to zatím posoudit

2. Jak dlouho žijete v tomto azylovém zařízení?

Uveďte počet měsíců: _____ nebo dní: _____

3. Má toto zařízení, ve kterém nyní pobýváte, utajenou adresu?

1. ano
2. ne

4. Do tohoto azylového zařízení jste přišla kvůli násilnému či jinak špatnému chování Vašeho partnera či bývalého partnera (tj. expartnera) vůči Vám:

1. přímo z domácnosti, kterou jsme měli společně s partnerem (expartnerem)
2. z jiného ubytování, kam jsem se před chováním partnera (expartnera) uchýlila (např. přišla jste od rodičů či jiných příbuzných, od kamarádky apod.)
3. z jiného azylového zařízení, kam jsem se před partnerem (expartnerem) uchýlila
4. přišla jsem odjinud - uveďte odkud: _____

5. Jaké byly hlavní důvody Vašeho odchodu od Vašeho partnera (expartnera), který vyvrcholil Vaším současným pobytem ve zdejším azylovém zařízení? (Můžete uvést více odpovědí)

1. fyzicky mne napadal
2. vyhrožoval mi fyzickým násilím
3. nadával mi
4. zabraňoval mi stýkat se s mými přáteli a kamarádkami
5. zabraňoval mi stýkat se s mými rodiči a sourozenci
6. nechoval se dobře k mým (naším) dětem, bála jsem se o ně
7. nenechával mi žádné peníze (nebo jen málo) na domácnost
8. pravidelně se opíjel
9. důvod mého odchodu byl ještě i jiný – uveďte jaký: _____

(V případě delší odpovědi u bodu 9. můžete použít zadní stranu tohoto listu)

6. Vašemu odchodu od Vašeho partnera (expartnera), který vyústil do pobytu v tomto azylovém zařízení, předcházelo:

1. dlouhodobější rozhodování o odchodu od něho
2. rychlý odchod od partnera (expartnera) – náhle přetekla míra mojí trpělivosti v souvislosti s jeho chováním vůči mně
3. odchodu předcházela jiná situace – uveďte jaká: _____

7. Byla přítomna policie při tomto Vašem odchodu z bytu od Vašeho partnera (expartnera)?

1. ano
2. ne

8. Má Váš partner (expartner) úředně zakázáno se k Vám přibližovat?

1. ano
2. ne

9. Máte děti?

1. ano
2. ne (pokud děti nemáte, přejděte až na otázku č. 15)

10. Kolik dětí žilo ve vaší společné domácnosti bezprostředně před Vaším odchodem od partnera (expartnera)?

Uveďte počet: _____ uveďte, kolik z nich bylo Vašich vlastních: _____

11. Kolik z těchto dětí je nyní s Vámi v azylovém zařízení?

Kolik vlastních: _____ ve věku - uveďte v letech: _____ nebo měsících: _____

Kolik nevlastních: _____ ve věku - uveďte v letech: _____ nebo měsících: _____

12. Kolik dětí máte s partnerem, kvůli jehož špatnému chování vůči Vám jste v tomto azylu?

Uveďte počet: _____

13. Byly některé z dětí, které jsou nyní s Vámi v azylu, svědky násilného či jinak špatného chování Vašeho partnera (expartnera) vůči Vám?

1. ne
2. ano, občas
3. ano, často
4. ano, téměř vždy, když k němu docházelo
5. nejsem zde s žádným dítětem

14. Zajímá se nějak Váš partner (expartner), kvůli kterému jste v současnosti v azylu, o styk s dítětem/děťmi, které jsou s Vámi v azylovém domě?

1. ano - a setkává se s nimi
2. ano - ale nesetkává se s nimi
3. ne, nezajímá
4. ne, nezajímá – a nikdy se o ně nezajímal
5. nejsem zde s žádným dítětem
6. jinak - uveďte jak: _____

Nyní několik otázek k Vašemu soužití s mužem, kvůli jehož násilnému či jinak špatnému chování vůči Vám jste nyní v tomto azylu:

15. Jak dlouho trvalo toto vaše soužití před Vaším odchodem od něho?

Odhadněte délku soužití v letech: _____ nebo měsících: _____

16. Jaké je Váš partner (expartner) národnosti?

1. české
2. slovenské
3. jiné, uveďte jaké: _____

V každém řádku označte, jak časté bylo chování Vašeho partnera (expartnera), než jste od něho odešla a ocitla se nakonec v tomto azylovém zařízení:

(Zakroužkujte v každém řádku u partnerovy charakteristiky číslo Vaší odpovědi.)

	Odpověď				
	nikdy	zřídka (nebo jednou)	často	velmi často	vždy, stále
17. Hodně pil alkohol	5	4	3	2	1
18. Dával mi dostatek peněz na provoz domácnosti	5	4	3	2	1
19. Kontroloval mne, kde jsem a s kým	5	4	3	2	1
20. Vyhrožoval, že mne zničí	5	4	3	2	1
21. Když bylo potřeba, zastal se mne	5	4	3	2	1
22. Choval se vůči mně tak, že jsem se ho bála	5	4	3	2	1
23. Záměrně mne ponižoval	5	4	3	2	1
24. Vyhrožoval mi, že mne zabije	5	4	3	2	1
25. Byl žárlivý	5	4	3	2	1
26. Choval se vůči mně násilně v oblasti sexu	5	4	3	2	1
27. Požadoval pro mne nepřijatelné praktiky v našem sexuálním soužití	5	4	3	2	1
28. Psychicky mne deptal	5	4	3	2	1
29. Pomáhal mi, když jsem to potřebovala	5	4	3	2	1
30. Omezoval mne v setkávání se s jinými lidmi	5	4	3	2	1
31. Nadával mi hrubě	5	4	3	2	1
32. Když jsme byli mezi lidmi, choval se ke mně slušně	5	4	3	2	1
33. Fyzicky mne napadal	5	4	3	2	1
34. Bral mi moje peníze	5	4	3	2	1
35. Říkal, že mu na mně záleží	5	4	3	2	1

36. Je Váš partner (expartner) trestně stíhán kvůli špatnému chování vůči Vám, pro které jste od něho odešla a jste nyní v tomto azylu?

1. ano, je
2. není (v tomto případě přejděte až na ot. č. 38)
3. nevím (v tomto případě přejděte až na ot. č. 38)

37. Podala jste Vy sama trestní oznámení na Vašeho partnera (expartnera) kvůli špatnému chování vůči Vám, v jehož důsledku jste nyní v azylu?

1. ano, podala jsem ho já (v tomto případě přejděte až na ot. č. 39)
2. ne, podal ho někdo jiný (v tomto případě přejděte až na ot. č. 39)
3. jiná situace – uveďte jaká: _____ (v tomto případě přejděte až na ot. č. 39)

38. Hodláte nějak řešit špatné chování Vašeho partnera (expartnera) vůči Vám, v jehož důsledku jste nyní v tomto azylu, podáním trestního oznámení nebo oznámením na přestupkové komisi?

1. ne
2. ano – chci podat oznámení na přestupkové komisi
3. ano – chci podat trestní oznámení
4. ano – ještě ale nevím, pro co se rozhodnu
5. zatím nevím, co udělám

39. Byl již někdy dříve Váš partner (expartner), kvůli kterému jste nyní v azylu, trestně stíhán za špatné chování vůči Vám?

1. ne
2. ano
3. jiná situace - uveďte jaká: _____

Hledala jste někdy před tím, než jste přišla sem do azylu, radu nebo pomoc u následujících institucí či zařízení kvůli špatnému chování partnera (expartnera) vůči Vám?

(V každé řádce zakroužkujte číslo vyjadřující Vaši odpověď.)

	Odpověď	
	ano	ne
40. v manželské poradně	1	2
41. na telefonické lince bezpečí	1	2
42. u psychologa nebo psychiatra	1	2
43. v organizaci poskytující pomoc osobám postiženým domácím násilím	1	2
44. u orgánu sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)	1	2
45. u lékaře	1	2
46. na policii	1	2
47. u přestupkové komise	1	2
48. hledala jste radu a pomoc ještě jinde: _____	1	2

49. Jak často se choval vůči Vám Váš partner (expartner) násilně nebo jinak špatně? Odhadněte:

1. každý den
2. jednou týdně
3. jednou za měsíc
4. jednou za půl roku
5. jednou za rok
6. v jiném časovém úseku – uveďte jakém: _____

50. Byla jste někdy partnerem (expartnerem), kvůli kterému jste nyní v azylu, fyzicky zraněna?

1. ano, jednou
2. ano, dvakrát
3. ano, vícekrát
4. ne (v tomto případě přejděte na ot. č. 52)

51. Nechala jste si někdy toto (tato) tělesná zranění ošetřit lékařem?

1. ano, jednou
2. ano, vícekrát
3. ne
4. nevím, nepamatuji se

52. Snaží se či snažil se Váš partner (expartner) kontaktovat Vás v tomto azylovém zařízení?

1. ne
2. ano, pokusil se o to jednou
3. ano, několikrát se o to pokusil
4. ano, stále usiluje o navázání kontaktu
5. je to jinak – napište jak: _____

Omezuje pobyt v tomto azylovém zařízení následující oblasti Vašeho života?

(V každé řádce zakroužkujte číslo vyjadřující Vaši odpověď.)

	Odpověď			
	ano, hodně	ano, trochu	ne	nevím
53. Vaše soukromí	1	2	3	4
54. udržování vztahů s přáteli a známými	1	2	3	4
55. způsob trávení Vašeho volného času	1	2	3	4
56. možnost stýkat se s příbuznými	1	2	3	4
57. volnost Vašeho pohybu mimo ubytování	1	2	3	4

58. Má Váš pobyt v tomto azylu nějaký dopad na Vaše zaměstnání nebo studium (např. prodloužila se Vám doba dojíždění do práce/školy, ztratila jste práci apod.)?

1. nechodím do zaměstnání (do školy)
2. nemá to žádný dopad
3. má to dopad – uveďte jaký: _____
4. zatím nevím, nedovedu to posoudit

59. Máte Vy sama nějaké dluhy nebo půjčky?

1. ano, mám
2. ne, nemám (v tomto případě přejděte na ot. č. 61)
3. nevím (v tomto případě přejděte na ot. č. 61)

60. Splácíte své dluhy nebo půjčky?

1. ano
2. ne
3. nevím, nemám přehled
4. jiná situace - uveďte jaká: _____

61. Jaké jsou Vaše současné zdroje peněz na živobytí, když pobýváte v azylovém zařízení?

(Můžete uvést více odpovědí)

1. plat v zaměstnání
2. vlastní úspory
3. podpora v nezaměstnanosti
4. finanční podpora od rodiny (od rodičů, dalších příbuzných apod.)
5. peníze od přátel a známých
6. alimenty (výživné)
7. sociální příspěvky od státu (např. přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, dávky pomoci v hmotné nouzi apod.)
8. žádné, jsem bez peněz
9. mám jiné zdroje – uveďte jaké: _____

Jak vidíte teď svůj život?

(V každé řádce zakroužkujte číslo vyjadřující Vaši odpověď.)

	Odpověď				
	ano	spíš ano	nevím	spíš ne	ne
62. Mám se komu svěřit se svými současnými problémy	5	4	3	2	1
63. V azylovém domě se cítím bezpečně	5	4	3	2	1
64. Cítím se být tělesně zdravá	5	4	3	2	1
65. Finance, které nyní mám, mi stačí na živobytí	5	4	3	2	1
66. Mám již představu o svém dalším životě v budoucnu	5	4	3	2	1
67. Udržuji dobré kontakty se svými přáteli	5	4	3	2	1
68. Mimo azylový dům se cítím ohrožená	5	4	3	2	1
69. Cítím se dost silná na řešení své současné situace	5	4	3	2	1
70. Mám dobré vztahy se svými příbuznými	5	4	3	2	1
71. Svoji budoucnost vidím nyní jako nadějnou	5	4	3	2	1
72. Cítím se po psychické stránce dobře	5	4	3	2	1
73. Lidé se mi nyní snaží pomáhat	5	4	3	2	1

74. Jak dlouho byste chtěla zůstat v tomto azylovém zařízení?

1. tak dlouho, jak mi to azylové zařízení umožní
2. budu se snažit co nejdříve vyřešit svoji situaci, abych zde nemusela moc dlouho být
3. jiná odpověď: _____

75. Jak asi budete řešit své bydlení po opuštění tohoto azylového zařízení?

1. vyhledám podnájem
2. vrátím se do bytu, ze kterého jsem odešla od partnera (expartnera)
3. nastěhuji se k příbuzným (např. rodičům apod.)
4. vyhledám jiné azylové zařízení nebo nějakou jinou ubytovnu
5. jiná odpověď: _____

Na závěr ještě několik otázek blíže k Vaší osobě:

76. Kolik je vám let?

77. Partner, kvůli kterému jste se ocitla v tomto azylovém zařízení, je Váš:

1. manžel
2. druh (žili jste spolu ve společné domácnosti, ale nebyli jste sezdáni)
3. bývalý manžel/bývalý druh (jste rozvedeni nebo jste se rozešli) *(v tomto případě přejděte až na ot. č. 79)*
4. jinak – uveďte jak: _____

78. Hodláte se rozvést nebo rozejít s partnerem, kvůli kterému jste zde?

1. ano – určitě
2. ano – zvažuji tuto možnost
3. nevím – záleží na tom, jak se situace vyvine
4. ne

79. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

1. nedokončené základní
2. základní
3. vyučena
4. střední škola nebo vyučena s maturitou
5. vysoká škola
6. jinak: _____

80. V současnosti jste:

1. na mateřské dovolené
2. pracující podnikatelka
3. pracující zaměstnankyně
4. nezaměstnaná - nejste evidovaná na úřadu práce
5. nezaměstnaná - jste evidovaná na úřadu práce
6. studujete, chodíte do školy
7. v důchodu (uveďte jakém /např. invalidním/): _____
8. jinak - uveďte: _____

Děkujeme Vám za vyplnění dotazníku
(PhDr. Mílada Martinková, IKSP)

Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR

Autoři: Milada Martinková
Vladan Slavětínský
Jiří Vlach

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, 150 21 Praha 5

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Tisk: Carter\reproplus s.r.o.

Dáno do tisku: září 2014

Vydání: první

Náklad: 200 výtisků

